

Informaatioteknologian tiedekunnan julkaisu
No. 102/2024

Jyrki Isokangas, Marja-Leena Rantalainen
Informaatioteknologia Tiedekunta
Jyväskylän yliopisto

Tiedustelun maailma: Tiedustelu ja yhteiskunta – Tiedusteluanalyysi I -kurssin raportteja

Toimittajat: Jyrki Isokangas, Marja-Leena Rantalainen
Kannen kuva: Ilari Nackel/iStock

Copyright © 2024
Jyrki Isokangas and University of Jyväskylä

ISBN 978-952-86-0186-9 (verkkok.)
ISSN 2323-5004

Jyväskylä 2024

Tiedustelun maailma: Tiedustelu ja yhteiskunta – Tiedusteluanalyysi I -kurssin raportteja

Jyrki Isokangas, Marja-Leena Rantalainen

2024

Sisällys

ESIPUHE	6
LYHENTEET.....	7
TIEDUSTELU DEMOKRAATTISESSA VS. AUTORITAARISESSA JÄRJESTELMÄSSÄ	10
VUODEN 2019 TIEDUSTELULAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOSTEN VAIKUTUS TIEDUSTELUTYÖHÖN	22
EUROOPAN UNIONIIN SUUNTAUTUVAN IHMISSALAKULJETUKSEN TIEDUSTELU	32
KANSALAISTEN TEKEMÄ CITINT JA SEN VERTAUTUMINEN VALTIOLLISEEN TIEDUSTELUUN	51
INSTITUTE FOR THE STUDY OF WAR, UKRAINAN SODAN UUTISLÄHDE JA AJATUSHAUTOMO	73

Esipuhe

Jyväskylän yliopiston Turvallisuus- ja strateginen analyysi -maisteriohjelmassa koulutetaan laaja-alaisia turvallisuuden asiantuntijoita, joilla on kyky analysoida turvallisuuteen vaikuttavia muutoksia ja ilmiöitä globaalissa ympäristössä. Tiedusteluanalyysi I -opintojaksolla opiskelijat laativat ryhmätöiden, jonka tavoitteena on syventää heidän tiedusteluosaamistaan. Osa laadituista ryhmätöistä on koottu tähän julkaisuun. Tämän julkaisun teemana on tiedustelu yhteiskunnallisena vaikuttajana.

Ensimmäinen raportti vertailee tiedustelun asemaa demokraattisissa ja autoritaarisissa valtioissa. Demokratiassa tiedustelu toimii puolueettomasti ja valvottuna, ja sen keskeisenä tavoitteena on demokratian ja kansalaisyhteiskunnan turvaaminen. Autoritaarisissa valtioissa tiedustelu pyrkii suojaamaan ennen kaikkea maan hallinnon aseman. Tällöin vaarana on muun muassa tiedustelutiedon vääristyminen, kuten tapahtui Venäjällä ennen sen laajamittaista hyökkäystä Ukrainaun helmikuussa 2022.

Demokraattisessa yhteiskunnassa tiedustelun toimintaa ja valvontaa säätelee kansallinen lainsäädäntö. Julkaisun toinen raportti käsittelee Suomen tiedustelulainsäädännön valmistelua, sisältöä ja vaikutuksia tiedustelun toimintaan. Raportin mukaan vuonna 2019 voimaan astuneita tiedustelulakeja on pääsääntöisesti pidetty onnistuneina. Lainsäädäntöuudistus on antanut työkaluja Suomen kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseksi muuttuvassa toimintaympäristössä.

Julkaisun kolmas raportti tarkastelee Euroopan unioniin suuntautuvan ihmisten salakuljetuksen tiedustelua. Ilmiöön liittyvän järjestäytyneen rikollisuuden tutkiminen ja paljastaminen edellyttää kansainvälistä yhteistyötä ja tiedustelutiedon jakamista. Salakuljetuksen strategisesta tiedustelusta vastaavat Euroopan unionissa erityisesti Europol ja Frontex. Kumpaakaan organisaatiota ei pidetä varsinaisesti tiedusteluorganisaationa, mutta ne tuottavat päätöksentekijöitä tukevaa analysoitua tietoa ilmiöstä.

Kaksi viimeistä raporttia tarkastelee tiedustelun uusia toimijoita. Yhteiskunnan digitalisaatio on mahdollistanut kansalaisten tekemän tiedustelun (engl. citizen intelligence, CITINT). Julkaisun neljäs raportti käsittelee tätä kansalaisten tekemää tiedustelua ja sen vertautumista valtiolliseen tiedusteluun. Yksityishenkilön, yrityksen tai erilaisten järjestöjen mahdollisuudet tiedustella eroavat merkittävästi valtiollisesta tiedustelusta, erityisesti lainsäädännön näkökulmasta.

Julkaisun viides raportti tarkastelee organisoitua kansalaistiedustelua. Venäjän laajamittaisen hyökkäyksen myötä median keskeiseksi lähteeksi on noussut yhdysvaltalainen Institute for the Study of War (ISW). Nimestään huolimatta kyseessä ei ole riippumaton instituutti, vaan tiedusteluyritys omine taustavaikuttajineen. Raportti tarkastelee ISW:tä uutislähteenä sekä sen taustaa, keskeisiä motiiveja ja yhteyksiä Yhdysvaltojen poliittiseen päätöksentekojärjestelmään.

Kaikki raportit on julkaistu opiskelijoiden luvalla, osa opiskelijoista ei ole kuitenkaan halunnut nimeään julkaistavaksi. Raporttien tarkoituksena ei ole syyllistää niissä käsiteltyjä maita tai organisaatiota, vaan niiden kautta opiskelijat ovat pystyneet syventämään omaa tiedusteluosaamistaan. Toivon mielenkiintoisia lukuhetkiä julkaisun parissa!

Jyväskylässä 10.5.2024

Yliopistonopettaja, FM, eversti (evp.)

Jyrki Isokangas

Lyhenteet

AEI	engl. <i>American Enterprise Institute</i> . Yhdysvaltalainen ajatushautomio.
BBC	engl. <i>British Broadcasting Corporation</i> . Ison-Britannian valtiollinen mediatalo.
CEPOL	engl. <i>European Union Agency for Law Enforcement Training</i> . EU:n virasto, jonka tehtävänä on edistää eurooppalaista ja kansainvälistä lainvalvontayhteistyötä koulutuksen kautta.
CI	engl. <i>Counter-Intelligence</i> , vastatiedustelu.
CITINT	engl. <i>Citizen Intelligence</i> tai engl. <i>Civic Intelligence</i> . Kansalaisten tekemä tiedustelu.
CMS	engl. <i>Copernicus Maritime Surveillance</i> . Merialueen valvonta satelliittikuvauspalvelulla.
CNN	engl. <i>Cable News Network</i> . Yhdysvaltalainen uutiskanava.
CTP	engl. <i>Critical Threats Project</i> . AEI-ajatushautomioon sisältyvä kriittisiä uhkia tutkiva osa.
DI	engl. <i>Defence Intelligence</i> . Usein valtion sotilas- tai puolustustiedustelusta käytetty lyhenne. Tässä yhteydessä viittaa Ison-Britannian sotilastiedusteluun.
EASA	engl. <i>European Union Aviation Safety Agency</i> . Euroopan unionin lentoturvallisuusvirasto.
EFCA	engl. <i>European Fisheries Control Agency</i> . EU:n kalastustoimintaa koordinoiva virasto.
ELA	engl. <i>European Labor Authority</i> . Euroopan unionin virasto, jonka tehtävänä on koordinoida ja tukea EU:n lainsäädännön mukaista työvoiman liikkuvuutta.
EMPACT	engl. <i>European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats</i> . EU:n monialainen rikosuhkien torjuntafoorumi.
EMSA	engl. <i>European Maritime Safety Agency</i> . Euroopan meriturvallisuusvirasto.
EMSC	engl. <i>European Migrant Smuggling Center</i> . Europolin osa, joka tutkii ihmisalakuljetusta.
EU	suom. <i>Euroopan Unioni</i> .
EU INTCEN	engl. <i>EU Intelligence and Situation Centre</i> . EU:n tiedusteluvirasto.
Europol	Eurooppalainen poliisiorganisaatio, joka tukee jäsenvaltioita vakavan kansainvälisen ja järjestäytyneen rikollisuuden ehkäisemisessä ja torjunnassa.
FBI	engl. <i>Federal Bureau of Investigations</i> . Yhdysvaltojen liittovaltion poliisi, joka vastaa mm. vastatiedustelusta.
FININT	engl. <i>Financial Intelligence</i> . Taloustiedustelu.
FPI	engl. <i>The Foreign Policy Initiative</i> . Yhdysvalloissa vuosina 2009–2017 toiminut ajatushautomio.
Frontex	engl. <i>European Border and Coast Guard Agency</i> . Euroopan unionin raja- ja merivalvontaviranomainen.
FSB	ven. <i>Federal'naya Sluzhba Bezopasnosti Rossiyskoy Federatsii</i> . Venäjän federaation turvallisuuspalvelu.
FSO	ven. <i>Federal'naya Sluzhba Okhran</i> . Venäjän federaation suojauspalvelu.

GCHQ	engl. <i>Government Communications Headquarters</i> . Ison-Britannian signaali- ja kybertiedustelusta vastaava organisaatio.
GDPR	engl. <i>General Data Protection Regulation</i> . Euroopan unionin yleinen tietosuojasetus.
GEOINT	engl. <i>Geospatial Intelligence</i> . Geospaatialinen tiedustelu, paikka- ja olosuhdetiedustelu.
GIJN	engl. <i>Global Investigative Journalism Network</i> . Kansainvälinen voittoa tavoittelematon järjestö, joka tukee, edistää ja tekee tutkivaa journalismia.
GRU	ven. <i>Glavnoje Upravlenije General'nogo Shtaba Vooruzhonnykh Sil Rossiyskoy Federatsii</i> . Venäjän federaation asevoimien tiedustelu.
HUMINT	engl. <i>Human Intelligence</i> . Henkilötiedustelu.
IDF	engl. <i>Israel Defence Forces</i> . Israelin asevoimat.
IMINT	engl. <i>Imagery Intelligence</i> . Kuvaustiedustelu.
Interpol	engl. <i>International Criminal Police Organization</i> . Kansainvälinen rikospoliisijärjestö.
IOCTA	engl. <i>Internet Organised Crime Threat Assessment</i> . Tietoverkossa tapahtuvaa rikollisuutta koskeva arvio.
IRA	engl. <i>Irish Republican Army</i> . Irlannin tasavaltalaisarmeija.
ISC	engl. <i>Intelligence and Security Committee of Parliament</i> . Ison-Britannian parlamentaarinen tiedustelu- ja turvallisuuskomitea, joka vastaa tiedustelupalveluiden parlamentaarisesta valvonnasta.
ISR	engl. <i>Intelligence, Surveillance and Reconnaissance</i> . Tiedustelu, valvonta ja kohdetiedustelu.
ISW	engl. <i>Institute for the Study of War</i> . Yhdysvaltalainen ajatushautomo.
JORA	engl. <i>Joint Operations Reporting Application</i> . Frontexin operaatioiden raportointiin käytettävä järjestelmä.
KGB	ven. <i>Komitet Gosudarstvennij Bezopasnosti</i> . Neuvostoliiton tiedustelu- ja turvallisuuspalvelu.
KRP	suom. Keskusrikospoliisi.
MAS	engl. <i>Multipurpose Aerial Surveillance</i> . Frontexin reaaliaikainen ilmasta tapahtuva aluevalvonta.
MASINT	engl. <i>Measurement and Signature Intelligence</i> . Mittaus- ja tunnusmerkkitiedustelu.
MI5	engl. <i>Security Service</i> . Ison-Britannian sisäisestä turvallisuudesta vastaava turvallisuuspalvelu.
MI6	engl. <i>Secret Intelligence Service</i> . Ison-Britannian ulkomaantiedustelupalvelu.
MPKK	suom. <i>Maanpuolustuskorkeakoulu</i> .
NATO	engl. <i>North Atlantic Treaty Organization</i> . Pohjois-Atlantin puolustusliitto.
NSA	engl. <i>National Security Agency</i> . Yhdysvaltojen signaali- ja kybertiedustelusta vastaava palvelu.
OECD	engl. <i>Organization for Economic Co-operation and Development</i> . Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö.
OSINT	engl. <i>Open Source Intelligence</i> . Avointen lähteiden tiedustelu.
PNAC	engl. <i>The Project for a New American Century</i> . Vuosina 1997–2006 Yhdysvalloissa toiminut ajatushautomo.

RPAS	engl. <i>Remotely Piloted Aircraft System</i> . Miehittämätön, kauko-ohjattava ilma-alusjärjestelmä.
SAR	engl. <i>Synthetic Aperture Radar</i> . Synteettisen apertuurin tutka, mahdollistaa jokasään kuvaustiedustelun ja tiedustelun myös yöaikaan.
SATCEN	engl. <i>European Union Satellite Centre</i> . EU:n satelliittitiedustelusta vastaava organisaatio.
SBP	ven. <i>Sluzhba Besopasnostii Prezidenta Rossii</i> . Venäjän federaation presidentin turvallisuuspalvelu.
SIGINT	engl. <i>Signals Intelligence</i> . Signaalitiedustelu.
SOCTA	engl. <i>Serious and Organised Crime Threat Assessment</i> . Vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden uhka-arvioraportti.
SUPO	suom. <i>Suojelupoliisi</i> . Suomen siviilitiedustelupalvelu.
SVR	ven. <i>Sluzhba Vneshney Razvedki Rossiyskoy Federatsii</i> . Venäjän federaation ulkomaan tiedustelupalvelu.
SVT	ruots. <i>Sveriges Television</i> . Ruotsin televisio.
SYL	suom. <i>Suomen Yksityisetsivä- ja Lakitoimistoliitto ry</i> .
TE-SAT	engl. <i>EU Terrorism Situation & Trend Report</i> . EU:n terrorismin torjunnan tilanneraportti.
TP-UTVA	Tasavallan presidentin johtama ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta.
UNICEF	engl. <i>United Nations International Children's Emergency Fund</i> . Yhdistyneiden kansakuntien lastenjärjestö.
UNODC	engl. <i>United Nations Office on Drugs and Crime</i> . YK:n alainen järjestö, joka tukee jäsenmaita rikollisuuden torjunnassa.
UPI	suom. <i>Ulkopoliittinen Instituutti</i> . Suomalainen valtiollinen kansainvälisen politiikan tutkimuslaitos.
YK	suom. <i>Yhdistyneet kansakunnat</i> .

Tiedustelu demokraattisessa vs. autoritaarisessa järjestelmässä

Iida Lehto, Marisa Kettunen, Rita Sylvin, Sylvia Tulenvuo

1 Johdanto

Tämän raportin aiheena on valtiomuodon vaikutus tiedustelun harjoittamiseen demokraattisissa ja autoritaarisissa valtioissa, ja siitä aiheutuvien erojen vertailu. Aihetta käsitellään ensin yleisellä tasolla, jonka jälkeen molemmista valtiomuodoista annetaan yksi tapausesimerkki.

Tiedustelun merkitys ymmärretään demokraattisissa ja autoritaarisissa valtioissa eri tavalla. Maan poliittinen kulttuuri ja sitä kautta turvallisuuskulttuuri vaikuttavat tiedusteluorganisaatioiden toimintaan. Demokratiassa keskeistä ovat kansalais- ja ihmisoikeuksien toteutuminen sekä hallinnon ja vallan läpinäkyvyys. Tiedustelu taas on luonteeltaan salaista ja edellyttää aina jonkinasteista tiedon, prosessien ja lähteiden suojaamista. Tiedustelun merkitys kansalliselle turvallisuudelle ja demokratian säilymiselle on tästä huolimatta ratkaiseva.

Autoritaarisissa valtioissa, joissa hallinnolla on enemmän tai vähemmän itsevaltiaan asema, tiedustelun tarkoitus on suojata hallintoa ja pyrkiä valvomaan kansalaisiaan. Autoritaarisissa valtioissa tiedustelun haasteet liittyvät tiedustelupalvelujen välisiin valtakamppailuihin, tiedustelutiedon pimittämiseen ja väärentämiseen sekä heikentyneeseen päätöksentekokykyyn. Kummankin valtiomuodon maissa valvonta nousee tärkeäksi käsitteeksi tiedustelun yhteydessä – tosin hyvin eri tavoilla. Demokraattisissa valtioissa itse tiedustelutoimintaa halutaan valvoa läpinäkyvyyden ja vallan tasapainottamisen nimissä. Valvonnalla voidaan ajatella jopa olevan positiivista vaikutusta tiedustelupalvelun suorituskykyyn. Autoritaarisissa maissa taas valvonta kohdistuu oman maan kansalaisiin ja muihin tiedustelupalveluihin lojaliteetin varmistamiseksi.

Tapausesimerkkeinä eri valtiomuotojen tiedustelutoiminnasta käytetään tässä raportissa Isoa-Britanniaa ja Venäjää. Venäjän ajatellaan olevan autoritaarinen valtio, joskin sen yksityiskohtaisesta valtiomuodon määritelmästä on esitetty useita eri vaihtoehtoja (kts. Gel'man, 2015; Sakwa, 2021). McFaulin (2018) mukaan Venäjä onnistui tekemään institutionaalisia muutoksia demokratian suuntaan 1990-luvulla, mutta 2000-luvun jälkeen muutos autoritaarisuuteen on ollut selvä, eikä Venäjää voi enää pitää demokraattisena valtiona, vaikka Sakwa vuonna 2002 vielä kuvailikin Venäjää ”autoritaariseksi demokratiaksi”. Venäjä on McFaulin (2018) sanoin kulkenut diktatuurista demokratiaan ja siitä yksinvaltaan. Iso-Britannia taas on parlamentaarinen monarkia, jota hallitsee kuningas, mutta jossa valtaa käyttää demokraattisesti valittu parlamentti. Molemmat valtiot ovat Euroopan ja Suomen näkökulmasta kiinnostavia sekä merkittäviä valtioita, ja niiden tiedustelutoiminnan tarkastelun voidaan olettaa olevan aiheen käsittelyn kannalta hedelmällistä.

2 Valtiomuodon vaikutus tiedustelutoimintaan

Raportin toisessa luvussa esitellään yleisesti tiedustelutoimintaa demokraattisissa ja autoritaarisissa valtioissa sekä pohditaan niiden eroavaisuuksia. Esseessään *Intelligence under democracy and authoritarianism: a philosophical analysis* (2022) Joseph Hatfield esittää väitteen, jonka mukaan valtion turvallisuuskulttuuri vaikuttaa ratkaisevasti tiedusteluorganisaatioiden toimintaan. Turvallisuuskulttuuria taas muovaa poliittinen kulttuuri, joka on seurausta valtion historiasta ja maantieteellisestä asemasta (Hatfield, 2022). Hatfieldin (2022) mukaan demokraattisten ja autoritaaristen valtioiden tiedustelujärjestelmät tulisi ymmärtää täysin erillisinä toisistaan, eikä esimerkiksi niin, että autoritaaristen valtioiden tiedustelu olisi jotenkin rappeutunut versio demokraattisten valtioiden tiedustelusta. Koska tiedustelulla on eri valtiomuodoissa eri lähtökohdat, myös niiden tiedustelutoiminta on erilaista.

On kuitenkin syytä huomata, että kirjallisuuden perusteella autoritaarisissa valtioissa tiedustelulle on usein löydettävissä selkeitä haasteita. Nämä haasteet liittyvät ennen kaikkea tiedustelutiedon manipulointiin hallinnon narratiivien mukaiseksi, mikä johtaa epätarkkoihin tai viivästyneisiin tiedustelutietoihin. Tämä ongelma kytkeytyy lojaalisuuden ja pelon kulttuuriin, joka usein vallitsee autoritaarisissa valtioissa.

2.1 Tiedustelutoiminta demokraattisissa valtioissa

Matein ja Halladayn (2019) mukaan tiedustelun rooli demokraattisessa valtiossa on olla turvallisuusuhista, strategisista uhka-arvioista ja tulevaisuuden kehityskuluista tietoa keräävä, analysoiva ja jakava *prosessi*, tiedustelutoimintaa toteuttava *organisaatio*, ja *tuote*, toiminnan lopputuloksena päätöksentekijöille jaettava, eri muodoissa oleva lyhyen tai pitkän aikavälin ennuste. Tiedustelutoiminta voi kohdistua ulkoihin toimijoihin, kuten valtioon tai sen kaltaisiin, tai valtiota ja yhteiskuntaa uhkaaviin kotimaisiin uhkiin (Caparini, 2007). Tyypillisesti jälkimmäisistä ovat huolehtineet turvallisuuspalvelut (Caparini, 2007). Moderneissa demokraattisissa valtioissa sisäinen ja ulkoinen tiedustelutoiminta on yleensä eroteltu, mutta raja ei ole enää niin selkeä (Caparini, 2007). Tämä johtuu muun muassa globalisaatiosta ja kansainvälisestä terrorismista (Caparini, 2007).

Demokraattisissa valtioissa valtiomuodon ihanteet ja tiedustelutoiminnan luonne ovat suorassa ristiriidassa (Matei & Bruneau, 2011). Demokratia perustuu hallitsijoiden vastuuseen hallittavistaan ja edellyttää hallinnon läpinäkyvyyttä, ihmisoikeuksien toteutumista ja hallinnon tasapainottamista (Matei & Bruneau, 2011; Matei & Halladay, 2019). Tiedustelun taas tulee onnistuakseen olla ainakin jossain määrin salaista (Matei & Bruneau, 2011; Matei & Halladay, 2019). Ristiriitaan ei ole mitään ilmeistä ratkaisua, vaan kaikkien demokraattisten valtioiden tulee tasapainotella läpinäkyvyyden ja salaamisen välillä (Matei & Bruneau, 2011). Yksi haaste läpinäkyvyydelle on esimerkiksi se, että tiedustelun tehokkuuden arviointi taloudellisten kustannusten näkökulmasta on julkisesti haastavaa (Bruneau, 2008). Tiedustelupalvelut suojaavat yleensä sekä lähteensä että käytetyt menetelmät, jolloin realistista budjettiarvioita on vaikea tehdä (Bruneau, 2008).

Arvoristiriidasta huolimatta tiedustelutoiminnalla on elintärkeä merkitys valtion kansallisen turvallisuuden puolustamiselle ja lopulta myös demokratian säilymiselle (Matei & Halladay, 2019). Demokraattisessa valtiossa tiedustelutoiminnan tärkein tehtävä on tukea hallituksen toimintaa (Matei & Halladay, 2019). Vallan väärinkäytön estämiseksi tiedustelutoimintaa tulee ennen kaikkea säädellä ja valvoa (Matei ja Halladay,

2019). Demokraattisissa valtioissa oletus onkin, että tiedustelu- ja turvallisuuspalvelu eivät vaikuta eivätkä sekaannu esimerkiksi puoluepoliittiseen toimintaan (Caparini, 2007).

Tiedustelutoiminnan sääntely demokraattisissa valtioissa on yhdistelmä ohjausta ja valvontaa (Bruneau & Boraz, 2007). Ohjaus (engl. *direction*) on maan kansalaisten tiedusteluorganisaatioille kohdistamaa palautetta sen jokapäiväisestä toiminnasta. Tiedustelupalveluiden toimintaa ohjaa myös valtion turvallisuusstrategia. Valvonta (engl. *oversight*) viittaa valtionhallinnon prosesseihin, joilla arvioidaan tiedusteluorganisaation toimintaa, budjettia, henkilöstöä ja operaatioiden laillisuutta. (Bruneau & Boraz, 2007).

Demokraattisia valtioita määrittävät demokraattisen arvojen, kuten kansalais- ja ihmisoikeuksien, toteutuminen (Hastedt, 1991). Turvallisuus voidaan nähdä yhtenä monista arvoista, eikä sen puolustaminen ole itsestään selvää, vaan sen tulee kilpailla rajallisista resursseista muiden arvojen kanssa (Hastedt, 1991). Hastedtin (1991) mukaan liberaaleissa demokratioissa tiedustelun tulee kunnioittaa kansalaisoikeuksia, sananvapautta, laillisuusperiaatetta, vallan tasapainoa ja muita yhteiskunnallisesti tärkeitä arvoja. Tiedustelun tulisi olla sekä tehokasta että noudattaa lakia ja toimia demokraattisten normien mukaan (Caparini, 2007).

Tehokkaan tiedustelun tunnusmerkki on (poliittinen) sitoutumattomuus ja itsenäisyys (Caparini, 2007). Vaikka tiedustelutiedon tarkoitus on hyödyttää päätöksentekijöitä ja auttaa päätöksentekoprosesseissa, eli toisin sanoen toimia lähellä politiikkaa, sitä ei tule politisoida (Born, 2004). Tiedustelun politisoinnilla tarkoitetaan sitä, kun tiedustelutiedon avulla pyritään hyväksyttämään jo tehtyjä poliittisia päätöksiä, tai kun tiedustelutietoa hyväksikäytetään poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi (Born, 2004). Tällaista hyväksikäyttöä voi olla esimerkiksi poliittisen vastustajan mustamaalaaminen (Born, 2004).

Müller-Wille (2006) esittää väitteen, jonka mukaan tiedustelun tehokkuutta voidaan itse asiassa lisätä valvonnan avulla. Hän perustelee väitettä sillä, että mikä tahansa organisaatio menestyy paremmin, jos sen toimintaa voidaan perusteellisesti kritisoida ja arvioida joko kilpailun, läpinäkyvyyden tai tarkkojen suorituskykymittarien avulla. Valvonnan puute heikentää organisaation suorituskykyä ja tiedustelupalvelujen tapauksessa voi myös lisätä painetta totuuden muunteluun. Valvonta voi auttaa ehkäisemään ilmiötä, jota Müller-Wille kutsuu ”viestintuojan ampumisen syndroomaksi” (engl. *killing the messenger syndrome*). Vaikka poliitikoilla on tietysti mahdollisuus olla välittämättä tiedustelutiedosta, huolellisen valvonnan avulla heitä voidaan asettaa vastuuseen, jos he päättävät sivuuttaa paikkansapitävän tiedustelutiedon. (Müller-Wille, 2006).

2.2 Autoritaaristen valtioiden tiedustelutoiminta

Autoritaarisuus voidaan valtiollisella tasolla ymmärtää yhteiskunnalliseksi rakenteeksi, jossa hallinto on toteutettu enemmän tai vähemmän itsevaltaisesti (Mobley & Wege, 2023). Autoritaarisen valtion tiedustelu pyrkii turvaamaan niin sanotun palatsin vallan – suojelemaan puoluetta, hallintoa tai hallitsijaa itseään niihin kohdistuvilta uhilta (Hatfield, 2022). Autoritaariseen hallintaan liittyy olennaisesti eriasteinen monitorointi ja tarkkailu, joka kohdistuu niin kansalaisiin, kuin tiedusteluviranomaisiin itseensäkin. (Mobley & Wege, 2023). Autoritaarisen järjestelmän tiedustelupalveluilla on siis käytännössä kaksi tarkoitusta: suojella hallintoa uhilta ja valvoa yhteiskuntaa. Hatfieldin (2022) mukaan autoritaaristen hallintojen alla toimiva tiedustelupalvelu kohdistaa käytännössä suurimmat tavoitteensa ennen kaikkea omaan kansaansa.

Näiden hallintojen ongelmana on se, kuinka antaa näille instituutioille riittävästi valtuuksia tehokkaaseen toimintaan, mutta samalla varmistaa, että niistä ei tule liian voimakkaita uhkaamaan hallintoa itseään. Tämä niin kutsuttu "holhouksen dilemma" (engl. *guardship dilemma*) vaikuttaa virastojen suunnitteluun ja johtaa usein suurempiin turvallisuusvirastoihin, joilla torjutaan massaoppositiota, tai hajanaisiin ja yksinoikeudellisiin instituutioihin, joilla varmistetaan lojaalisuus ja yhteenkuuluvuus tukahduttamistoimissa. (Thomson, 2023). Valtio käyttää usein valvontamekanismeja pitääkseen tiedustelupalvelut lojaaleina ja hallinnon etujen mukaisina. Virastojen sisäisiä uudistuksia ja tiedustelukoneiston rakennetta mukautetaan jatkuvasti, jotta niiden tehokkuus olisi mahdollisimman suuri ja jotta hallinto voisi pitää vallan hallussaan. (Alymbaeva, 2021; Thomson, 2023).

Mobley ja Wege (2023) tyypittelevät autoritaaristen valtioiden tiedustelupalveluiden ominaispiirteitä ja niiden aiheuttamia tiedustelun vinoumia sekä heikkouksia. Ensinnäkin tällaisten valtioiden tiedustelupalveluilla on taipumus manipuloida tiedustelutietoja siten, että ne ovat hallinnon kertomuksen mukaisia, mikä johtuu lojaalisuuden ja pelon yhdistelmästä. Tämä käytäntö johtaa usein epätarkkoihin tai viivästyneisiin tiedustelutietoihin, erityisesti silloin, kun ne ovat ristiriidassa hallinnon näkemysten kanssa. Osa tätä ilmiötä on tiedustelupalveluiden johtajien suuntautuminen hallinnon puolueellisuuden ja propagandan mukaisesti. Tiedustelupalveluiden johdon mukaillessa valtion sanelemaa propagandaa on tuloksena usein kriittisen ajattelun puutteellisuus ja taipumus vahvistaa ennakkoluuloja. Vastarintaryhmät saattavat käyttää tätä hyväkseen pysymällä huomaamattomina, varsinkin jos ne poikkeavat hallinnon tyypillisistä vastustajista. Objektiviisen ja kriittisen analyysin puute heikentää tiedustelun tehokkuutta uhkien ja mahdollisuuksien tarkassa arvioinnissa (Hatfield, 2022).

Toinen merkittävä suuntaus Mobleyn ja Wagen (2023) mukaan on uusien uhkien aliarviointi. Tiedustelussa keskitytään usein perinteisiin, tunnettuihin uhkiin ja jätetään helpommin huomiotta uudemmat, vähemmän tutut uhat. Tämä vinoutunut keskittyminen voi antaa esimerkiksi nouseville vastarintaryhmille mahdollisuuden toimia tutkan alla. Mobleyn ja Wagen (2023) mukaan tiedustelupalveluiden keskeinen sisäinen ongelma on myös pirstaloituminen. Hallituksissa, joissa sisäisen vallankaappauksen uhka on kansannousuja tärkeämpi, useat tiedustelupalveluiden sisäiset ryhmittymät saattavat kilpailla vallasta, mikä johtaa huonoon tiedustelutietojen jakamiseen ja yhteistyöhön. Vastustajat voivat käyttää tätä kilpailua hyväkseen lisäämällä epäluottamusta tai jopa rekrytoimalla jäseniä näistä yksiköistä.

Mobley ja Wage (2023) kertovat, että autoritaaristen valtioiden tiedusteluviranomaisten tunnusmerkki on lisäksi yleinen vainoharhaisuus, joka on usein heijastusta autoritaaristen johtajien vainoharhaisuudesta. Tämä johtaa tiedusteluvirheisiin ja sisäisiin erimielisyyksiin, joita vastustajat voivat käyttää hyväkseen luomalla vääriä tiedustelukanavia tai harhaanjohtavia operaatioita johdon epäluulojen lisäämiseksi. Hatfieldin (2022) mukaan autoritaariset tiedustelupalvelut ovat tunnettuja siitä, että ne keskittyvät hellitämättä poliittisiin toisinajattelijoihin ja käyttävät usein äärimmäisiä toimenpiteitä, kuten julkisia teloituksia tai salamurhia, toisinajattelijoiden pelottelemiseksi ja valvomiseksi. Ne painottavat myös merkittävästi maan sisäisen viestinnän hallintaa ja seurantaakin sekä käyttävät usein kehittyneitä valvontateknologiaa ja internetin sensuuria. Voimakas tukeutuminen valvontaan ja tiedonhallintaan voi johtaa todellisuuden

vääristymiseen ja ns. "kaikukammiovaikutukseen" (engl. *echo chamber effect*), jossa edistetään vain hallintoa tukevia kertomuksia ja näkemyksiä (van der Vet, 2021).

Tiedustelupalveluiden riippuvuus heikommista ulkoisista tiedustelupalveluista ulkomailla tapahtuvassa seurannassa on myös merkittävä haavoittuvuus (Mobley & Wege, 2023). Tämä riippuvuus johtaa usein virheelliseen päätöksentekoon, joka perustuu epätäydelliseen tai epätarkkaan tiedustelutietoon. Ulkomailla toimivien vastarintaryhmien saattaa olla helpompi manipuloida tiedustelupalvelun käsityksiä ja operaatioita. Lisäksi vallan keskittyminen valtion sisällä johtaa päätöksenteon pullonkauloihin ja pienen joutoryhmän toistuviin virheisiin. Tämä vallan keskittäminen johtaa hitaisiin sopeutumisaikoihin ja tavanomaisiin virheisiin, joita esimerkiksi vieraat valtiot voivat hyödyntää.

Yhteenvedon voidaan todeta, että autoritaarinen hallinto valtiollisella tasolla ilmentää itsevaltaista yhteiskunnallista rakennetta, jossa keskeinen elementti on tiedustelupalvelun rooli hallinnon ja hallitsijan suojelemisessa uhilta (Mobley & Wege, 2023; Hatfield, 2022). Tiedustelupalvelun tehtävänä on ennen kaikkea valvoa kansalaisia ja turvata hallinnon pysyvyys. Autoritaarinen hallinto tuo mukanaan moninaisia haasteita tiedustelupalveluille, kuten tiedon manipuloinnin hallinnon narratiivin mukaiseksi, mikä voi johtaa epätarkkoihin ja viivästyneisiin tiedustelutietoihin sekä kriittisen ajattelun ja objektiivisuuden puutteeseen (Mobley & Wege, 2023; Hatfield, 2022). Tämän lisäksi tiedustelupalvelut usein aliarvioivat uusia uhkia ja kärsivät sisäisestä pirstaloitumisesta, mikä heikentää yhteistyötä ja tiedonjakoa. Autoritaaristen johtajien vainoharhaisuus pahentaa näitä ongelmia, johtaen tiedusteluvirheisiin ja sisäisiin erimielisyyksiin. Tiedustelupalvelut keskittyvät tiukasti poliittisiin toisinajattelijoihin, käyttäen äärimmäisiä toimenpiteitä heidän valvomisekseen, mikä johtaa todellisuuden vääristymiseen ja "kaikukammiovaikutukseen", missä hallinnon näkemykset korostuvat (van der Vet, 2021). Lisäksi ulkomailla toimivien vastarintaryhmien kyky manipuloida tiedustelupalveluja ja päätöksenteon keskittyminen valtion sisällä johtavat päätöksenteon heikkouksiin ja sopeutumiskyvyn puutteeseen (Mobley & Wege, 2023).

3 Eri valtiomuotojen vertailu tiedustelutoiminnan näkökulmasta

Tiedustelutoiminnan rooli ja toteutus eroavat olennaisesti demokraattisten ja autoritaaristen valtioiden välillä. Demokraattisissa valtioissa tiedustelutoiminta keskittyy kansallisen turvallisuuden puolustamiseen, tarjoten päätöksentekijöille tietoa, joka on kerätty, analysoitu ja jaettu avoimesti ja vastuullisesti. Matei ja Halladay (2019) kuvaavat tiedustelutoimintaa demokraattisissa valtioissa prosessina, joka kerää tietoa turvallisuushista, strategisista uhka-arvioista ja tulevaisuuden kehityskuluista. Tämä prosessi pyrkii olemaan avoin ja läpinäkyvä, mikä on demokraattisen hallintotavan peruseräite. Avoimuuden ja läpinäkyvyyden tavoittelu luo kuitenkin jännitettä tiedustelutyölle luontaisen salaisten toimintatapojen kanssa. Tästä johtuen demokraattiset valtiot joutuvat tasapainoilemaan tiedustelutoiminnan tehokkuuden ja yleisen läpinäkyvyyden, kansalaisoikeuksien sekä demokraattisten normien välillä.

Toisaalta autoritaarisissa valtioissa tiedustelutoiminta on ennen kaikkea suunnattu hallinnon suojeeluun ja valvontaan. Hatfield (2022) ja Mobley sekä Wege (2023) kuvaavat, kuinka autoritaarisissa valtioissa tiedustelupalvelut keskittyvät ensisijaisesti hallinnon, puolueen tai hallitsijan suojeeluun sekä kansalaisten laajaan monitorointiin ja tarkkailuun. Tällainen tiedustelu on usein aggressiivista ja suuntautuu sisäisten uhkien

torjuntaan, mukaan lukien poliittisen opposition tukahduttaminen ja kansalaisten mielipiteiden hallinta. Autoritaarisissa valtioissa tiedustelupalvelut saattavat myös käyttää manipuloivia ja vääristeleviä menetelmiä tiedon keräämisessä ja jakamisessa, jolloin tiedustelutiedot voivat palvella enemmän hallinnon poliittisia päämääriä kuin objektiivisen turvallisuusarvion luomista. Lisäksi autoritaarisissa valtioissa esiintyy usein "holhouksen dilemmaa", jossa hallinto pyrkii varmistamaan tiedustelupalveluiden tehokkuuden, mutta samalla pitämään ne kurissa, etteivät ne muodostu uhaksi hallinnolle itselleen.

Näiden erojen ymmärtäminen on olennaista, kun tarkastellaan tiedustelutoiminnan vaikutuksia kansainvälisessä politiikassa ja kansallisen turvallisuuden ylläpidossa. Demokraattisissa valtioissa tiedustelutoiminnan läpinäkyvyys ja vastuullisuus korostuvat, kun taas autoritaarisissa valtioissa tiedustelupalvelut ovat keskeinen osa hallinnon vallankäytön ja kansalaisyhteiskunnan kontrolloinnin välineitä.

3.1 Tapausesimerkki 1: tiedustelutoiminta Isossa-Britanniassa

Ison-Britannian suurimmat tiedustelupalvelupalvelut toimivat sisä-, ulko- ja puolustusministeriöiden alla ja keskittyvät ulkoiseen ja sisäiseen tiedusteluun hallituksen päätöksenteon tueksi. Demokraattisena valtiona Isossa-Britanniassa toimivien tiedustelupalveluiden keskeisin tavoite on kansallisen turvallisuuden puolustaminen. Eri tiedusteluorganisaatioiden toimintaa ohjataan ja valvotaan muun muassa maan hallituksen, parlamentin ja muiden toimijoiden toimesta. Tiedusteluorganisaatioiden toimintaa ohjaa myös lainsäädäntö, sillä demokraattisen valtion tiedusteluun kuuluu keskeisesti laillisuusperiaate. Tiedustelun luonteeseen kuuluu tiedon arkaluonteisuus, mutta tiedustelupalveluiden laillisuusperiaatetta ja demokraattisen arvojen toteutumista pyritään noudattamaan tiedustelun valvonnan avulla. Kuitenkin esimerkiksi massavalvonta ja valtionsalaisuudet ovat herättäneet kritiikkiä Isossa-Britanniassa, mikä osoittaa demokraattisen valtion ja tiedustelun tavoitteiden ristiriidan.

Ison-Britannian ulkomaiden tiedusteluun keskittyvä tiedustelupalvelu on ulkoministeriön alla toimiva Salainen palvelu (engl. *Secret Intelligence Service*), joka tunnetaan myös lyhenteellä MI6. Sen tehtävä on kerätä ulkomaista tiedustelutietoa maan hallitukselle. Lisäksi MI6 tekee yhteistyötä muiden valtioiden kanssa, jotka jakavat samat demokratian, kansainvälisen oikeuden ja ihmisoikeuksien arvot. Salaisen palvelun toiminta on salaista ja vahvasti turvattua, mutta samalla sen toiminta perustuu valtion lainsäädäntöön ja arvoihin, joiden noudattaminen kuuluu tiedustelun periaatteisiin demokraattisessa valtiossa. MI6:n toimintaa valvovat hallitus, parlamentti, sekä riippumattomat tuomarit. Tiedustelupalvelun keskeinen tehtävä demokraattisessa valtiossa on puolustaa kansalaisten turvallisuutta, mikä on myös MI6:n keskeinen tavoite. (Secret Intelligence service MI6, 2023)

Muita ulkoiseen tiedusteluun keskittyneitä tiedustelupalveluita ovat puolustukseen ja signaalitiedusteluun keskittyvät toimijat. Puolustusministeriön alla toimiva *Defence Intelligence* (DI) on tiedustelupalvelu, jonka tehtävä on tarjota tiedustelutuotteita ja –arvioita puolustusministeriölle ja hallitukselle. Demokraattisen valtion periaatteen mukaisesti tiedustelutoiminta noudattaa lainsäädäntöä, hallituksen käytäntöjä ja se on ulkoisen valvonnan alainen. Tiedustelutoimintaa valvovat tutkintavaltuuksista vastaava komissaari, sekä eduskunnan tiedustelu- ja turvallisuuskomitea. (Defence intelligence, 2023) Signaalitiedusteluun erikoistunut *Government Communications Headquarters* (GCHQ) on signaali- ja kybertiedustelusta vastaava tiedustelupalvelu. Sen valvonnassa

käytetään sekä oikeudellisia että parlamentaarisia valvontamekanismeja, joiden tarkoitus on lisätä demokraattiseen valtioon tiedusteluun kuuluvaa avoimuutta ja vastuullisuutta. Parlamentti ja oikeuslaitos valvovat GCHQ:n toimintaa lainsäädännön näkökulmasta. Lisäksi maan ulkoministeri nimeää GCHQ:n johtajan. (GCHQ, 2023)

Ison-Britannian sisäiseen tiedusteluun keskittynyt tiedustelupalvelu on sisäministeriön alla toimiva Turvallisuuspalvelu (engl. *Security Service*), jonka lyhenne on MI5. Sen toiminnan päätavoitteita ovat suojaaminen valtiota erilaisilta uhilta, kuten vakoilulta, sabotaasilta, vierasvaltioiden vakoilijoiden toimilta, sekä toimilta, jotka uhkaavat valtioon parlamentaarista demokratiaa. (Lewis, 2022; Security Service MI5, 2023) Toinen sisäiseen tiedusteluun keskittynyt toimija on sisäministeriön alla toimiva *National Crime Agency*, jonka vastuualueeseen kuuluvat monimutkaisten ja nopeasti kehittyvien, valtioon kohdistuvien uhkien torjuminen. Uhkiin kuuluvat esimerkiksi lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, talous- ja tietoverkkorikollisuus, petokset ja ihmiskauppa, laittomat huumeet, ampuma-aseet ja järjestäytyneet maahanmuuttorikollisuus. (Biggar & Patel, 2022) Maan sisäisten tiedustelupalveluiden tavoite on demokraattisen valtioon periaatteiden mukaisesti puolustaa etenkin kansalaisten turvallisuutta.

Isossa-Britanniassa tiedustelupalveluiden valvonnasta vastaavat eri toimijat. Parlamentaarinen tiedustelu- ja turvallisuuskomitea (engl. *Intelligence and Security Committee of Parliament, ISC*) suorittaa MI5-, MI6-, GCHQ-, ja DI- tiedustelupalveluiden parlamentaarista valvontaa, eli tarkastelee toimijoiden politiikkaa, menoja, hallintoa ja toimintaa. ISC kerää todisteita tutkimuksiaan varten hallituksen ministereiltä, tiedustelupalveluiden johtajilta, asiantuntijoilta ja muilta virkamiehiltä. (Intelligence and Security Committee of Parliament, 2023). Oikeusvaltuuskunnan (engl. *Investigatory Powers Commissioner's Office*) toimenkuvaan kuuluu myös tiedustelupalveluiden toiminnan tarkastelu oikeusasiamiesten toimesta, eli valvonta keskittyy toiminnan laillisuuteen. Isossa-Britanniassa tiedustelupalveluiden valvonnalla pyritään varmistamaan, että organisaatiot noudattavat lainsäädäntöä ja toimivat demokraattisten periaatteiden mukaisesti.

Isossa-Britanniassa kritiikin kohteeksi on tullut tiedustelun tavoitteiden ja demokraattisen valtiomuodon välinen ristiriita. Demokraattisen valtioon tiedusteluun kuuluu hallinnon läpinäkyvyys ja tasapaino. Kuitenkin vuonna 2016 Isossa-Britanniassa perustettu "Don't spy on us"-kampanja on esimerkki massavalvontaan kohdistuvasta kriittisestä. Eri kansalaisjärjestöistä koostuva kampanja nosti esille yksityisyyteen ja massavalvontaan liittyvän ongelman Ison-Britannian lainsäädännössä. (Kniep, 2023). Myös Thomas (2020) nostaa esille valtiosalaisuuden ja demokraattisten arvojen ristiriidan Irakin sodan tietoihin liittyen. Taustalla on Ison-Britannian valtioon kieltäytyminen vuonna 2003 Irakin sotaan liittyvästä salaisen materiaalin julkaisemisesta, vaikka taustalla epäiltiin olevan laittomuutta. Thomasin (2020) mukaan valtiosalaisuus on ristiriidassa demokraattisten arvojen kanssa, jos salailulle ei ole riittäviä julkisia perusteita. Irakin sodan tietojen salailun syyksi on selitetty, että tiedon julkistaminen olisi voinut luoda epävarmuutta yleisen edun kannalta. Thomasin mukaan näkemys on yksipuolinen, sillä tiedon salailuun liittyvä turvattomuus tulisi myös huomioida.

Vuonna 2004 Ison-Britannian hallituksen toimesta julkaistiin *Butler report*, jossa tarkasteltiin Irakin sotaan ja operaatioon liittyvää päätöksentekoa. Robin Butlerin johtaman komitean tehtäviin kuuluivat Irakin joukkotuhoaseisiin liittyvien tiedustelutietojen tarkkuuden tutkiminen maaliskuuhun 2003 asti ja mahdollisten eroavaisuuksien tutkiminen hallituksen aikaisempiin tiedustelutietoihin verrattuna. Samalla tavoitteena oli

kehittää Ison-Britannian tiedustelua antamalla suosituksia tiedustelutietojen keräämisestä, arvioinnista ja käytöstä. (Butler, 2004) Butler report kuvaakin demokraattisen valtion tapaa tutkia ja arvioida tiedustelun toimintaa jälkikäteen.

3.2 Tapausesimerkki 2: Venäjän tiedustelutoiminta

Julkisten lähteiden mukaan Venäjällä on neljä keskeistä tiedustelu- ja turvallisuusorganisaatiota. Nämä ovat Venäjän sotilastiedustelupalvelu GRU (ven. *Glavnoje upravlenije General'nogo shtaba Vooruzhennykh sil Rossiyskoy Federatsii*), ulkomaantiedustelupalvelu SVR (ven. *Sluzhba Vneshney Razvedki Rossiyskoy Federatsii*), liittovaltion turvallisuuspalvelu eli FSB (ven. *Federal'naya Sluzhba Bezopasnosti Rossiyskoy Federatsii*) ja turvallisuuspalvelu FSO (ven. *Federal'naya Sluzhba Okhran*), jonka alaisuudessa toimii presidentin turvallisuuspalvelu SBP (ven. *Sluzhba Bezopasnosti Prezidenta Rossii*). Venäjän tiedusteluorganisaatio vastaa suoraan presidentti Vladimir Putinille, joka valvoo ulkoisten ja sisäisten tiedustelupalveluiden toimintaa (government.ru). Tiedustelupalveluiden onkin nähty olevan osa Putinin poliittista koneistoa ja tukevan Kremlin geopoliittista agendaa aktiivisesti (Galeotti, 2016).

Sotilastiedustelupalvelu GRU on ehkä tunnetuin venäläinen tiedustelupalvelu, joka on tunnettu aggressiivisesta ja riskialttiista toiminnastaan. Tästä esimerkkinä on GRU:n linkittyminen pelkästään viiden viime vuoden aikana Krimin valtauksen, Sergei Skripalin salamurhayritykseen, Yhdysvaltojen vuoden 2016 presidentinvaaleihin sekaantumiseen ja useisiin kyberhyökkäyksiin ympäri maailmaa (Bowen, 2020). GRU hyödyntää toiminnassaan henkilö-, kyber-, satelliitti- ja signaalitiedustelua. Tämän myötä GRU pystyy harjoittamaan samanaikaisesti strategista ja taktista tiedustelua. (Bowen, 2021). GRU:lla onkin tärkeä rooli Venäjän ulko- ja sisäpoliittisena toimijana. Tiedustelutoiminta on jakautunut usealle eri tasolle ja eri toimijat kilpailevatkin keskenään vastuista, rahoituksesta ja poliittisesta vaikutusvallasta. Kilpailullisen ilmapiirin käänköpuolena onkin usein nähty epäkoordinoitu tai tuplana tuotettu tiedustelutyö. (Bowen, 2020).

GRU ja ulkomaantiedustelupalvelu SVR jakavat vastuun ulkomaisen tiedustelutiedon hankinnasta. Ulkomaisen tiedustelutiedon hankinnassa hyödynnetään usein henkilötiedustelua (SUPO, 2023). Venäjän yleisesikunta-akatemian kouluttamat tiedustelupseerit hankkivat tiedustelutietoa useimmiten laillisesti (diplomatian avulla) tai laittomasti agenttien avulla (Bowen, 2020).

Venäjän federaation turvallisuuspalvelu FSB puolestaan toimii koko Venäjän liittovaltion alueella ja se vastaa kansallisesta turvallisuudesta, kuten terrorismin ehkäisystä ja vastatiedustelusta (Galeotti, 2016). Neljäntenä tiedustelu- ja turvallisuussektorilla toimii Venäjän turvallisuuspalvelu FSO, jonka alaisuuteen kuuluu presidentin turvallisuuspalvelu SBP. FSO:n tärkein rooli on valtionjohdon turvallisuudesta vastaaminen. Osasto vastaa myös Putinin omista henkilökohtaisista henkivartijoista. FSO vastaa myös muiden tiedustelu- ja turvallisuuspalveluiden tarkkailusta. (Galeotti, 2016).

Venäjän tiedusteluorganisaatioiden hallintorakenne on suhteellisen uusi. Neuvostoliiton aikana tiedustelupalvelu KGB (ven. *Komitet Gosudarstvennij Bezopasnosti*) oli vahvasti sidottu Neuvostoliiton silloiseen johtoon. Tarkoituksena oli tuoda kaikki tiedustelu- ja turvallisuuspalveluihin liittyvät toimijat KGB:n alaisuuteen. Neuvostoliiton romahdettua tämä tavoite kuitenkin vesittyi. Vladimir Putinin noustua valtaan koitti kuitenkin niin sanottu ”tiedustelupalveluiden uusi nousu” (Galeotti, 2016). Putinin noustua valtaan on omaksuttu uusi tiedustelu- ja turvallisuuspalveluita koskeva strategia. Yhden

suuren toimijan sijasta tiedustelu- ja turvallisuuspalvelut ovat jakautuneet monelle eri sektorille (Galeotti, 2016). Monelle eri sektorille levittäytyneen tiedustelutyön onkin nähty olevan yksi Venäjän tiedustelukoneiston heikkouksista. Heikkoutena voidaan myös nähdä yhtenäisten päämäärien puute, kilpailu ja huono johtaminen (Galeotti, 2016). Toisaalta yhtenä Venäjän koko valtionjohtoa yhdistävänä tekijänä on ajatus lännen muodostamasta uhasta. Putin on pyrkinyt vahvistamaan legitimitettiään ja rooliin valtionjohtajana maalaillemalla narratiivia ulkoisesta uhasta, jota vastaan Venäjän tulee suojautua (Galeotti, 2016). Tämän onkin katsottu olevan Venäjän tiedustelu- ja turvallisuuspalveluita yhdistävä voima (Galeotti, 2016). Narratiivi ulkoisesta uhasta tukeekin hyvin yleistä ajastusta siitä, että Venäjän tiedustelupalvelu on valmis menemään jopa äärimmäisyyksiin Putinin vallassa pitämiseksi. Kuten luvussa 2.2 mainittiin, autoritaarisille valtioille ominaista onkin toiminta, jossa tiedustelu on aggressiivista ja keskitetty laajalti hallitsijan tai valtionjohdon suojeleluun.

Putinin toiminta tiedusteluorganisaation ylimpänä auktoriteettina näkyy myös siten, että tiedustelupalvelut vastaavat suoraan presidentille tai hänen lähipiirilleen. SVR ja FSB tuottavat presidentille päivittäin raportin, jossa annetaan ajankohtainen kuvaus maan turvallisuustilanteesta joko kirjallisesti tai suullisesti. Päivittäiset raportit mahdollistavat näille toimijoille suoran pääsyn presidentin luokse (Galeotti, 2016). Henkilökohteisesti välitetty tiedustelutieto on yksi Kremlin tiedusteluorganisaation suurimpia heikkouksia. Heikkoudet ilmenevät etenkin tiedonhankinnassa, tiedon jakamisessa ja analyysiprosessissa. Putin ja muu valtionjohto harjoittavatkin usein kontrollia tiedon jakamisen suhteen. (Galeotti, 2016). Tämän lisäksi tarve miellyttää Kremlin johtoporrasta on johtanut tilanteeseen, jossa tiedusteluorganisaatioissa ei ole puolueettomia asiantuntijoita. Tiedustelukoneistosta puuttuu henkilö, jonka tehtävänä olisi arvioida puolueettomasti presidentille esitettyä tiedustelutietoa. Toisaalta ei tule olettaa, että Putin vastaisi kaikista päätöksistä itse. Onkin huomioitava tiedustelutiedon välittäjän omat poliittiset motiivit (Galeotti, 2016). Korruptio toimii Venäjän tiedustelupalveluita heikentävänä tekijänä. Systeemin hyväksikäyttö onkin mahdollista toiminnan läpinäkyvyyden ja kontrollin puutteen vuoksi. Tämän on nähty heikentävän toimintaa ja luottamusta tiedustelupalveluiden sisällä (Galeotti, 2016).

4 Johtopäätökset

Tiedustelutoiminnasta demokratiassa ja autoritaarisessa valtiossa piirtyy hyvin erilainen kuva. Siinä missä demokraattisissa valtioissa ihanteena on tiedustelutiedon puolueettomuus, organisaatioiden valvonta ja prosessien läpinäkyvyys, autoritaarisissa valtioissa tiedustelutoiminnan rakenteet ja niiden tavoite suojata hallintoa edesauttavat tiedustelutiedon vääristymistä ja oman todellisuuden luomista. Raportissa onkin tullut ilmi, että demokraattisin perustein toimivissa valtioissa halutaan sen arvojen mukaan tuotettua tiedustelutoimintaa, ja myös maiden kansalaiset ovat aktiivisessa roolissa tiedustelutoimintaa arvioitaessa. Müller-Wille (2006) sekä Matei ja Halladay (2019) korostavat tiedustelutoiminnan sääntelyä, valvontaa ja ohjausta, ja Müller-Wille pitää valvontaa jopa tiedusteluorganisaation suorituskykyä parantavana. Todellisuudessa tilanne on kuitenkin monimutkaisempi ja moniulotteisempi. Pelkän valvonnan lisäämisen ei voida ajatella ratkaisevan demokratian ihanteiden ja tiedustelutoiminnan salaisen luonteen välistä ristiriitaa. Tästä ovat osoituksena Isossa-Britanniassa käyty keskustelu yksityisyydestä ja

massavalvonnasta (Kniep, 2023) sekä Suomessakin käyty yhteiskunnallinen keskustelu tiedustelulakeihin liittyen muutamia vuosia aikaisemmin. Vastakkain ovat kansallisen turvallisuuden suojaaminen ja yksilöiden oikeudet sekä hallinnon läpinäkyvyys. Ehkä tärkeimpänä ohjeena voidaankin pitää demokratian pyrkimystä säilyttää tiedustelutiedon luotettavuus, todenperäisyys ja poliittinen puolueettomuus.

Autoritaaristen valtioiden ja etenkin Venäjän tiedustelutoiminnan ja turvallisuuskulttuurin ymmärtäminen on tärkeää. Autoritaarisissa valtioissa tiedustelutoiminnan taivote on tukea itsevaltiasta hallintoa, puoluetta tai hallitsijaa, ja varmistaa vallan jatkuvuus. Tiedustelutiedon keräämisessä voidaan käyttää äärimmäisiäkin toimia, sillä toimintaa eivät säätele demokratian ihanteet ja pyrkimys noudattaa kansalais- ja ihmisoikeuksia. Tiedustelu- ja turvallisuuspalveluja voi maassa olla useita, mikä johtaa siihen, että organisaatiot kilpailevat myös keskenään. Venäjällä Putin on valtaannousunsa jälkeen muovannut uusiksi Venäjän tiedustelupalveluiden rakenteita ja toimintastrategiaa. Tiedustelutoiminta on hajautettu useille eri organisaatioille, jotka kilpailevat keskenään. Johtaminen on huonoa, ja organisaatioista puuttuu puolueettoman asiantuntijan rooli. Sen vuoksi riski maan johtoa ja Putinia mielistelevän tiedustelutiedon tuottamiselle on suuri. Toisaalta esimerkiksi Venäjän tapauksessa eri tiedusteluorganisaatioita ja hallintoa yhdistää yhteinen luotu todellisuus, jossa demokraattinen, liberaali länsi on uhka Venäjälle.

Kuten Hatfield (2022) on todennut, demokraattisen ja autoritaarisen valtion tiedustelutoiminta on hyvin erilaista luonteeltaan. Isossa-Britanniassa tiedusteluorganisaatioiden toiminta valvovat tiedustelu- ja turvallisuuskomitea ISC ja oikeusvaltuuskunta. Tiedustelupalveluiden hallintoa, budjettia, toimintaa ja operaatioiden laillisuutta arvioidaan säännöllisesti. Parlamentti ja hallitus arvioivat myös MI6:n eli salaisen palvelun toimintaa. Venäjällä taas valvonta on enemmänkin valtionjohdon harjoittamaa tiedon jakamisen kontrollia, ja tiedustelupalveluiden toiminnan todellinen valvonta jää puutteelliseksi, altistaen ne näin korruptiolle. On tärkeää ja välttämätöntä että demokraattisten maiden tiedustelutoiminta noudattaa demokraattisia ihanteita, arvoja ja normeja, toimii laillisuusperiaatteen mukaan, ja on toiminnassaan läpinäkyvä. Nykyisen kaltaisessa kompleksissa globaalissa maailmassa kansalaiskeskusteluun olisi hyvä tuoda tämä tärkeä näkökulma: tiedustelutoiminnalla on elintärkeä merkitys demokratian puolustamiselle. Näkökulma on erityisen tärkeä pitää mielessä, kun autoritaariset valtiot harjoittavat omaa, joskus hyvinkin äärimmäistä tiedustelutoimintaansa. Erityisesti Venäjän halu hallita todellisuuden narratiivia tulee pitää mielessä. Toisen valtion tiedustelutoiminnan ymmärtäminen voi myös suojata kansalaisia vihamieliseltä informaatiovaikuttamiselta.

Lähteet

- Alymbaeva, A., & Fluri, P. H. (2021). Lessons from the Post-Totalitarian Transformation of Intelligence Services. *Connections: The Quarterly Journal*, 20(1), 5-7.
- Biggar, G., & Patel, P. (2022) Annual report and accounts 2021-2022. *National Crime Agency*. s.6-9
- Born, H. (2004). Towards effective democratic oversight of intelligence services: Lessons learned from comparing national practices. *Connections*, 3(4), 1-12.

- Bowen, A. S. (2020). *Russian military intelligence: Background and issues for Congress*. (CRS Report R46616). Congressional Research Service.
- Bruneau, T. C. (2008). Democracy and effectiveness: Adapting intelligence for the fight against terrorism. *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, 21(3), 448-460.
- Bruneau, T. C., & Boraz, S. C. (2007). Introduction. Intelligence Reform: Balancing Democracy and Effectiveness. In *Reforming Intelligence: Obstacles to Democratic Control and Effectiveness* (pp. 1-24). University of Texas Press.
- Butler, R. (2004). Review of Intelligence on Weapons of Mass Destruction. Report of a Committee of Privy Counsellors.
- Caparini, M. (2007). Controlling and Overseeing Intelligence Services in Democratic States. In M. Caparini (Eds.), *Democratic control of intelligence services: containing rogue elephants* (3-24). Routledge.
- Cristiana (Cris) Matei, F. (2007). Romania's intelligence community: from an instrument of dictatorship to serving democracy. *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, 20(4), 629-660.
- Estevens, J., & Rodrigues, T. F. (2020). Democracy and Intelligence Culture in Portugal (1974-2019): A Complex Relationship. *The International Journal of Intelligence, Security, and Public Affairs*, 22(1), 20–41.
- Galeotti, M. (2016). *Putin's hydra: inside Russia's intelligence services*. London: European Council on Foreign Relations, 1-13
- Gel'man, V., & Project Muse. (2015). *Authoritarian Russia: Analyzing Post-Soviet Regime Changes*. University of Pittsburgh Press.
- GCHQ Mission. (2023). Luettu 22.11.2023. <https://www.gchq.gov.uk/section/mission/overview>
- GOV.UK. Defence Intelligence. (2023). Luettu 20.11.2023. <https://www.gov.uk/government/groups/defence-intelligence>
- Gustafson, K. C. (2010). Echo of Empires: Russia's Inheritance of Byzantine Security Culture. *The Journal of Slavic Military Studies*, 23(4), 574-596.
- Hastedt, G. (1991). Controlling intelligence: Defining the problem. In *Controlling intelligence* (pp. 3-22). Routledge.
- Hatfield, J. M. (2022). Intelligence under democracy and authoritarianism: a philosophical analysis. *Intelligence and National Security*, 37(6), 903-919.
- IPCO (2023). Investigatory Powers Commissioner. Luettu 19.11.2023. <https://www.ipco.org.uk/what-we-do/organisations-we-oversee/intelligence-agencies/>
- ISC. Intelligence and security committee of parliament (2023). *How the Committee works*. Luettu 20.11.2023. <https://isc.independent.gov.uk/how-the-committee-works/>

- Knip, R., Ewert, L., Reyes, B.L., Tréguer, F., Mc Cluskey, E., Aradau, C. (2013). Towards democratic intelligence oversight: Limits, practices, struggles. Cambridge University Press. s.16-20
- Lewis, J. (2022). Annual Report 2021-2022. *Intelligence and Security Committee of Parliament*. s. 20-32
- Matei, F. C., & Bruneau, T. (2011). Intelligence reform in new democracies: factors supporting or arresting progress. *Democratization*, 18(3), 602-630.
- Matei, F. C., & Halladay, C. (2019). *The Role and Purpose of Intelligence in a Democracy*. Wiley.
- MI5. Security service MI5. (2023). <https://www.mi5.gov.uk/what-we-do>
- MI6. The UK's Secret Intelligence Service MI6. (2023). <https://www.sis.gov.uk/>
<https://www.sis.gov.uk/about-us.html>
- Mobley, B. W. & Wege, C. A. (2023). Evading Secret Police: Counterintelligence Vulnerabilities in Authoritarian States, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 36(1), 179-198.
- Müller-Wille, B. (2006). Intelligence and democratic accountability: a blessing, not a curse. *European Security*, 15(4), 491-506.
- Sakwa, R. (2002). *Russian Politics and Society*. Routledge.
- Sakwa, R. (2021). Greater Russia: Is Moscow out to subvert the West?. *International Politics*, 58(3), 334-362.
- SUPO (2023). *Venäjän henkilötiedustelu on ajettu ahtaalle Suomessa*. Luettu 22.11.2023. <https://supo.fi/-/venajan-henkilotiedustelu-on-ajettu-ahtaalle-suomessa>
- The Russian Government. (2023). Foreign intelligence service. Luettu 23.11.2023. <http://government.ru/en/department/112/>
- Thomas, O. D. (2020). Security in the balance: How Britain tried to keep its Iraq War secrets. *Security Dialogue*, 51(1), 77-95.
- Thomson, H. (2023). The bureaucratic politics of authoritarian repression: Intra-agency reform and surveillance capacity in communist Poland. *Political Science Research and Methods*, 1-16.
- Van der Vet, F. (2021). Spies, lies, trials, and trolls: Political lawyering against disinformation and state surveillance in Russia. *Law & Social Inquiry*, 46(2), 407-434.

Vuoden 2019 tiedustelulainsäädännön muutosten vaikutus tiedustelutyöhön

Salla Pätilä ym.

1 Johdanto

Suomen nykyinen tiedustelulainsäädäntö koostuu siviili- ja sotilastiedustelulaeista sekä laista, joka koskee tiedustelutoiminnan valvontaa. Vuonna 2019 voimaan astuneen lainsäädännön tavoitteena on suojata Suomen kansallinen turvallisuus samalla huomioiden perustuslain sekä Suomea sitovien kansainvälisten veloitteiden asettamat vaatimukset. Ennen vuotta 2019 Suomessa ei ollut ollut tiedustelua koskevaa lainsäädäntöä, vaan tiedustelutyötä tekevät viranomaiset sovelsivat muita olemassa olevia lakeja (mm. poliisilaki, laki Puolustusvoimista). (Valtioneuvosto, 2021)

Tiedustelulakeja koskeva lainsäädäntöprosessi jakautui kolmeen osaan: suunnitteluvaiheeseen, valmisteluvaiheeseen ja lainsäädäntövaiheeseen. Tiedustelulain suunnitteluvaihe alkoi vuonna 2013, kun tiedonhankintalakityöryhmä aloitti lakia koskevan selvitystyön osana kansallisen kyberturvallisuusstrategian muotoilua. Suomen kyberturvallisuusstrategiaa voidaankin pitää tiedustelulainsäädäntöhankkeen alkuna. Työ jatkui vuonna 2015, kun tiedonhankintalakityöryhmä julkaisi mietinnön ”Suomalaisen tiedustelulainsäädännön suuntaviivoja”. Mietinnössä suositeltiin tiedustelulainsäädännön luomista maahan. (Kortesoja, 2022)

Juha Sipilän (kesk.) johtama hallitus aloitti tiedustelulainsäädännön valmistelun vuonna 2015. Uutta lainsäädäntöä valmisteltiin kolmessa ministeriössä: sisäministeriö vastasi siviilitiedustelusta, puolustusministeriö sotilastiedustelusta ja oikeusministeriö tiedustelutoiminnan valvonnasta. Ministeriöiden alaiset työryhmät julkaisivat ehdotuksensa laeiksi keväällä 2017. Keskustelu uudesta tiedustelulainsäädännöstä ja sen vaatimista perustuslaillista muutoksista käytiin eduskunnassa vuonna 2018. Saman vuoden lopussa eduskunta hyväksyi vaadittavan perustuslain muutoksen kiireellisenä ja tiedustelulait vuoden 2019 alussa, juuri ennen Sipilän hallituksen kaatumista sosiaali- ja terveyslain uudistukseen. Lait astuivat voimaan kesäkuussa 2019. (STT, 2017)

Tässä raportissa tarkastellaan vuoden 2019 lakiuudistuksen taustalla vaikuttaneita yhteiskunnallisia ja teknologisia ajureita, tiedustelulainsäädännön muutosten vaikutusta käytännön tiedustelutyöhön sekä tiedustelun nykytilaa ja lainsäädäntömuutosten yhteiskunnallisia vaikutuksia. Raportissa käsitellään sekä siviili- että sotilastiedustelua. Raportin luvussa 2 käsitellään vuoden 2019 lainsäädännön muutosten vaikutusta siviilitiedusteluun, siviilitiedustelun laajentuneita toimivaltuuksia, oman toiminnan turvaamista palomuurisääntelyn muodossa sekä Suomen toteuttamaa kansainvälistä yhteistyötä siviilitiedustelun osalta. Luvussa 3 tarkastellaan lainsäädännön muutoksia sotilastiedustelun näkökulmasta: minkälaiset oikeudelliset perusteet lainsäädännön muutokset loivat sotilastiedustelulle, minkälaisia uusia tiedustelumenetelmiä lainsäädännön muutokset mahdollistavat ja toisaalta minkälaisia haasteita muutokset asettavat

sotilastiedustelulle. Työn luvussa 4 tarkastellaan sotilas- ja siviilitiedustelulakien nykytilaa ja viranomaisten näkemyksiä uusista tiedustelulaeista.

2 Lainsäädännön muutosten vaikutus siviilitiedusteluun

Uuden tiedustelulainsäädännön myötä Suojelupoliisin rooli muuttui merkittävästi, kun se irrotettiin normaalista poliisitoiminnasta. Myös Suojelupoliisin organisatorinen asema muuttui. Lainsäädäntömuutoksen myötä Suojelupoliisi siirtyi Poliisihallituksen alaisuudesta suoraan sisäministeriön alaisuuteen ja siitä tuli siviilitiedusteluviranomainen. Irtaantumisen myötä Suojelupoliisi sai sitä koskevassa siviilitiedustelulainsäädännössä uusia toimivaltuuksia, joiden tarkoituksena on siirtää tiedonhankinnan painopistettä varhaisempaan vaiheeseen mahdollistamalla uhkaan perustuva tiedonhankinta. (Risikko, 2018)

Kuten ennen lakimuutostakin Suojelupoliisin menetelmät perustuvat osin poliisilaissa säädettyihin salaisiin tiedonhankinnan keinoihin, joiden lisäksi uusina tiedustelumenetelminä Suojelupoliisi sai käyttöönsä poliisilain 5 a luvun mukaisesti seuraavat menetelmät: paikkatiedustelun, jäljentämisen, lähetyksen pysäyttämisen jäljentämistä varten ja tietojen saannin yksityiseltä yhteisöltä. Lisäksi säädettiin uusi laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa. (HE 202/2017 vp)

2.1 Laajentuneet toimivaltuudet

Suojelupoliisin tiedonhankinnan ongelmana entisissä laeissa olivat tiedonhankintakeinoille asetut kriteerit, jotka eivät mahdollistaneet tehokasta tiedonhankintaa valtionjohdon päätöksentekoa varten. Näiden kriteerien mukaan kohteen muun muassa tuli olla Suomessa oleskeleva yksittäinen henkilö, jonka toiminnassa tuli täytyä tietty todennäköisyyskynnys. (Heikkola, 2018) Uuden lainsäädännön myötä kriteereihin sisällytettiin kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvien uhkatietojen hankkiminen.

Suojelupoliisin irtaantuminen poliisista omaksi turvallisuus- ja tiedustelupalvelukseen muutti myös sen alueellista toimivaltaa. Poliisilla on valta toimia valtion sisällä turvallisuuden edistämiseksi. Uuden tiedustelulain myötä Suojelupoliisin vastuulle lisättiin toiminta ulkomaantiedustelupalveluna. (Suojelupoliisi, 2018) Suojelupoliisilla on oikeus ulkomaan henkilötiedusteluun ja tietojärjestelmätiedusteluun. Suojelupoliisin toiminta laajentui myös kybermaailman puolelle. Kybertiedustelun torjunnan oli todettu olevan Suojelupoliisin osalta vajavaista (Lehto, Limnell et al., 2017). Lainsäädäntöuudistuksessa tämä epäkohta huomioitiin ja säädettiin tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa, mikä mahdollistaa tiedonhankinnan Suomen rajat ylittävästä tietoliikenteestä.

Lainsäädäntöuudistuksen yhteydessä tietoliikennetiedustelulle asetettiin seuraavat rajoitteet: se ei saa olla kohdentamatonta ja yleistä; sitä ei saa kohdistaa Suomessa olevaan viestin lähettäjään tai vastaanottajaan taikka laissa mainittuihin oikeudenkäymiskaaren pykälissä mainittuihin henkilöihin, joilla on oikeus kieltäytyä todistamasta. Tiedustelutoiminnan tarkoituksena tulee olla oikea-aikaisen tiedon hankkiminen, jolla parannetaan turvallisuusviranomaisten toimintavalmiutta ja suorituskykyä digitalisoituneessa toimintaympäristössä, jossa uhkina ovat muun muassa hybridi- ja kyberuhat. (HE 202/2017 vp) Teknisesti tietoliikennetiedustelua toteuttaa Puolustusvoimien tiedustelulaitos, jolle Suojelupoliisi antaa toimeksiannon.

2.2 Palomuurisääntely ja toiminnan turvaaminen

Laajentuneiden tiedonhankinnan keinojen myötä Suojelupoliisilta poistettiin esitutkinta- ja pakkokeinoimivaltuudet, minkä vuoksi Suojelupoliisin estämis- ja paljastamistehtävien piiriin kuuluvien rikosten selvittäminen siirrettiin toimivaltaisen viranomaisen vastuulle. (Poliisilaki 5a:44§, 2011) Esitutkintaan johtavissa tilanteissa Suojelupoliisi voi luovuttaa tietoa keskusrikospoliisille poliisilain (PolL) 5a luvun 44§:n asettamin reunaehdoin. Näiden ehtojen mukaan Suojelupoliisin on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava keskusrikospoliisille tehdystä rikoksesta, jos siitä säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Lisäksi Suojelupoliisilla on oikeus ilmoittaa tehdystä rikoksesta, jos sen ankarin rangaistus on kolme vuotta vankeutta, ja jos ilmoituksella voidaan olettaa olevan erityisen tärkeä merkitys kyseisen rikoksen selvittämisen kannalta. Tämän lisäksi pykälässä säädetään muun muassa velvollisuudesta viipymättä ilmoittaa rikoksista, joista säädetty ankarin rangaistus on kuusi vuotta vankeutta ja jotka ovat esitettävissä. (Poliisilaki 5a:44§)

Kyseisestä siviilitiedustelun kautta saadun tiedon luovuttamisesta käytetään yleisesti nimitystä ”palomuurisääntely”. Kyseisen sääntelyn tarkoituksena on Suojelupoliisin laajojen tiedusteluoikeuksien kohdistaminen rikostorjunnan sijasta kansallisen turvallisuuden suojaamiseen. (HaVM 36/2018 vp) Siviilitiedustelulainsäädännön eriyttäminen poliisilain salaisista tiedonhankintakeinoista muutti myös kohteen oikeutta saada tietoa häneen kohdistetuista tiedonhankintakeinoista. Suojelupoliisin suorittamasta reaali maailman toiminnasta ei ole velvollisuutta ilmoittaa kohteelle, jos asiasta ei aloiteta esitutkintaa. Sama koskee myös tilanteita, joissa kohteena on valtiollinen toimija tai siihen rinnastettava toimija. (Poliisilaki 5a:47§) Myös poliisilain viidennen luvun mukaan vastaavissa tapauksissa voidaan jättää toiminta ilmoittamatta. Poliisilain viidennen luvun mukaisten salaisten tiedonhankintakeinojen käyttämisen edellytykset ovat kuitenkin suppeammat, joten on todennäköisempää, että kyseiset tiedustelumenetelmät johtaisivat esitutkintaan.

2.3 Kansainvälinen yhteistyö

Suomessa siviilitiedustelu on uudella lainsäädännöllä tuotu lähemmäksi muiden maiden tiedusteluorganisaatioita. Eriyttämällä Suojelupoliisi normaalista poliisitoiminnasta on helpotettu kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia. Palomuurisääntely varmistaa kansainväliselle yhteistyökumppanille sen, että heidän luovuttamia tietoja käsitellään ainoastaan tiedustelutietona. Lisäksi kansainvälisille yhteistyökumppaneille on tullut mahdolliseksi suorittaa tiedonhankintaa Suomessa Suojelupoliisin ohjauksessa ja valvonnassa, mikä vastavuoroisesti oikeuttaa Suojelupoliisin toiminnan kumppanimaassa. (Poliisilaki 5a:57§)

3 Lainsäädännön muutosten vaikutus sotilastiedusteluun

Kesäkuussa 2019 voimaan astuneen sotilastiedustelulain myötä Suomen sotilastiedustelu sai ensi kertaa selkeän laillisen pohjan toiminnalleen. Aiemmin sotilastiedustelulle ei maan historiassa ollut säädetty omaa lakia. Ennen lainsäädäntöuudistusta sotilastiedustelu oli perustunut lakiin Puolustusvoimista, jonka mukaan Puolustusvoimien tehtäviin kuuluu Suomen alueellisen koskemattomuuden valvonta ja turvaaminen.

Vastatiedustelu oli toiminnassaan nojannut myös vuonna 2014 säädettyyn lakiin sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa.

Vuoden 2019 lakien myötä sotilastiedustelu sai selkeät tehtävät, kohteet ja toimivaltuudet. (Pääesikunta, 2021) Hieman ennen lain voimaantuloa vuonna 2019 Pääesikunnan silloinen tiedustelupäällikkö Harri Ohra-aho korosti uuden lain mahdollistavan sotilastiedustelulle entistä vahvemmin ennakoivan toiminnan aiemman reaktiivisen toimintatavan sijaan. (Puolustusvoimat, 2019)

3.1 Sotilastiedustelun oikeudellisen perustan luonti ja ohjauksen selkeyttäminen

Vuoden 2019 laki sotilastiedustelusta määrittäi sotilastiedustelutoiminnan ensisijaiseksi kohteeksi vieraiden valtioiden asevoimat ja niihin rinnastettavat organisaatiot. Kohteiksi asetettiin myös kaikki Suomen maanpuolustukseen kohdistuva tiedustelu, suomalaisia kriisinhallintajoukkoja kohtaavat uhkat sekä erinäiset kansainvälistä turvallisuutta heikentävät valtiolliset toimet ja kehityskulut. (Laki sotilastiedustelusta 1:4§)

Sotilastiedustelun toiminta sidottiin vuoden 2019 laissa eksplisiittisesti oikeusvaltioperiaatteiden ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, kirjaamalla tiedustelutoiminnan edellytyksiksi perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen, suhteellisuusperiaatteen, vähimmän haitan periaatteen, tarkoitussidonnaisuuden ja syrjimättömyyden. (Laki sotilastiedustelusta 1:5-9§) Tuomioistuimien ratkaisee syvästi perus- ja ihmisoikeuksia koskettavien menetelmien käyttöä sisältävät tapaukset. Kun tiedustelua suorittavan virkamiehen suojaamisen näkökulma on erityisen tärkeä, Pääesikunnan tiedustelupäällikkö tekee päätökset. Vahva valvonta asetettiin tasapainoksi viranomaisten uusille toimivaltuuksille. (Pääesikunta, 2021)

Puolustusvoimien tiedustelulaitoksen tuolloinen johtaja Esa Pekka Vehkaoja kuvaili vuonna 2021 sotilastiedustelun siirtyneen lain voimaantulon myötä ”länsimaiseen malliin”, jossa tiedustelutoimintaa valvotaan ulkoapäin. Valvojina toimivat ulkopuolisen tiedusteluvalvontavaltuutetun lisäksi puolustusministeriö, Pääesikunta ja itse tiedustelulaitos. Vehkaojan mukaan tiedustelumenetelmien käytöstä päätti noin kolmasosassa tapauksista Helsingin käräjäoikeus, kolmasosassa Pääesikunnan tiedustelupäällikkö ja kolmasosassa Pääesikunnan tiedusteluosaston lakimies. (Rissanen, 2021)

Sotilastiedustelun ohjaamista selkeytettiin vuoden 2019 laissa. Sotilastiedustelun vuosittaista toimintaa ohjataan painopisteillä, joita Pääesikunta valmistelee yhdessä tasavallan presidentin kanslian, valtioneuvoston kanslian, ulkoministeriön ja puolustusministeriön kanssa. Painopisteet ovat Suomen turvallisuuden kannalta merkittäviä kehityslinjoja. Ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan käsiteltäviä painopisteet puolustusministeriö kääntää Pääesikunnalle. Puolustusministeriö raportoi ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan ja tasavallan presidentin yhteiselle kokoukselle (TP-UTVA) kerran vuodessa sotilastiedustelun kyvystä muodostaa tilannekuvaa ja tuottaa raportointia painopisteiden mukaisesti. (Pääesikunta, 2021)

3.2 Uudet tiedustelumenetelmät

Suomalaisessa sotilastiedustelussa on perinteisesti korostunut vieraiden valtioiden asevoimiin ja turvallisuusorganisaatioihin kohdistuva radiosignaalityiedustelu. Kyseinen tiedustelulaji on juridisesti sikäli vähäongelmainen, että ilmateitse valtionrajojen yli kulkevat radiosignaalit ovat lähtökohtaisesti vapaasti kenen tahansa kuunneltavissa.

Internetin yleistymisen myötä myös avointen lähteiden tiedustelu on kohonnut merkittävään asemaan, ja entisen tiedustelupäällikkö Ohra-ahon mukaan sillä saatiinkin leijonanosa kaikista tiedoista. Sotilaallista henkilötiedustelua ovat avoimesti harjoittaneet maailmalla Suomen edustustoihin sijoitetut puolustusasiamiehet. Myös kuvaustiedustelu, mittaus- ja tunnusmerkkitiedustelu (mm. vedenalainen kuuntelu) sekä paikka- ja olosuhdetiedustelu ovat Puolustusvoimien järjestelmien ja aiemman lainsäädännön puitteissa olleet mahdollisia.

Laki sotilastiedustelusta laajensi tiedustelumenetelmien käyttöä. Sen puitteissa mahdollisia uusia menetelmiä olivat tarkkailu, tekninen tarkkailu, teletiedustelu, tietoliikennetiedustelu, ulkomaan tietojärjestelmätiedustelu ja tietolähdetoiminta. Päätökset tiedustelumenetelmien käytöstä perustuvat tiedustelupäälliköltä saatuun tiedustelutehtävään. Tiedustelutehtävät taas perustuvat sotilastiedustelun painopistealueisiin. (Pääesikunta, 2021) Esapekka Vehkaoja luonnehti vuonna 2021 uusien toimivaltuuksien merkityksen sotilastiedustelulle olleen ”mullistava”. (Rissanen, 2021)

Sotilastiedustelulaissa myös annettiin osaltaan raamit yhteistyölle siviili- ja sotilastiedustelun välillä. Merkittävimpänä yhteistyön muotona on tietoliikennetiedustelu, jota Puolustusvoimat toteuttaa Suojelupoliisin toimeksiannosta. Puolustusvoimien toimenkuvaan kuuluu lain mukaan tietoliikenteen tilastollinen analyysi Suojelupoliisille sekä tuomioistuimen sallimissa tapauksissa Suomen rajat ylittävän tietoliikenteen automatisoitu käsittely ja toimittaminen Suojelupoliisille. Huomioitavaa sotilas- ja siviilitiedustelun tietoliikennetiedustelu yhteistyössä on, että sotilastiedustelu ei saa selvittää itse viestien sisältöä. Se siis toimii pelkästään teknisenä toteuttajana Suojelupoliisin puolesta. (Laki sotilastiedustelusta 4:73§)

3.3 Lakimuutoksen tuomat haasteet sotilastiedustelulle

Vaikka tiedustelulakien vaikutukset on Puolustusvoimissa nähty pääosin positiivisina, on laki myös aiheuttanut joitakin ongelmia. Helsingin Sanomat uutisoi vuonna 2021, että Puolustusvoimien sisäisten lausuntojen mukaan Suojelupoliisin toimeksiannot tietoliikennetiedustelussa aiheuttivat huomattavasti lisätyötä sotilastiedustelulle. Myös tiedustelutoiminnan valvonnan katsottiin osin syövän suhteettoman paljon resursseja operatiiviselta toiminnalta. (Huhtanen, 2021)

4 Viranomaisten näkemykset tiedustelulainsäädännöstä

4.1 Nykytila ja muutostoiveet siviilitiedustelussa

Suojelupoliisi julkaisee vuosittain Kansallisen turvallisuuden katsauksen, jossa ei sellaisenaan kommentoida Suojelupoliisin omaa toimintaa. Suojelupoliisin aikaisempi päällikkö Antti Pelttari on kuitenkin todennut yleisellä tasolla julkisesti, että Suomen uusi tiedustelulainsäädäntö on osoittautunut toimivaksi sekä siviili- että sotilastiedustelulain osalta. (Pelttari, 2022)

Ainakin yksi lakimuutos on kuitenkin tehty myös siviilitiedustelulain voimaantulon jälkeen. Suojelupoliisin esiintuomien muutostarpeiden vuoksi sisäministeriössä käynnistettiin vuonna 2020 lakimuutoshanke, jonka tavoitteena oli sallia joidenkin Suojelupoliisin virkojen ei-julkinen täyttäminen. Laki poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta astui voimaan 20.12.2022. Laki sallii Suojelupoliisin viran tai virkasuhteen täyttämisen

ilman julkista hakua, jos tehtävän luonne sitä välttämättä edellyttää. Välttämättömyyttä arvioitaessa perusteena on siviilitiedustelun suojaaminen. (Laki poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta 13a:3§)

Lakimuutoksen taustalla oli Suojelupoliisin roolin muutos tiedustelupalveluksi, sillä sisäministeriön lakihankesivulla hankkeen tavoitteita perustellaan seuraavasti: muutoksilla varmistetaan uuden tiedustelulainsäädännön tehokas ja asianmukainen soveltaminen sekä huolehditaan osaltaan työturvallisuudesta. Taustalla on siis Suojelupoliisin näkökulmasta se, etteivät kaikki tiedustelupalvelussa olevat työnkuvat ole sellaisia, että niihin voidaan rekrytoida henkilö julkisessa haussa vaarantamatta hänen edellytyksiään hoitaa tehtäviään. Tällaisia työnkuvia voidaan ajatella olevan ainakin tiedonhankintaan liittyvässä toiminnassa.

Sisäministeriö julkaisi 21.4.2023 selvityshenkilön loppuraportin rikostiedustelulainsäädännön kehittämistarpeista. Selvityksen lopputulemana esitetään muun muassa poliisin tehtäviin lisättäväksi sisäisen turvallisuuden suojaamisen, mikä peilaa siviilitiedustelulain sanamuotoa kansallisesta turvallisuudesta. Lisäksi selvityshenkilö esitti rikostiedustelun legaalimääritelmän lisäämistä lakiin, toimivaltuuksien täsmentämistä kattamaan nimenomaisesti rikoksen valmistelun estämisen sekä poliisin henkilötietolain täsmentämistä siten, että henkilötietoja saa käsitellä tilannekuvan muodostamiseksi sisäistä turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta. Taustalla on vuotta 2019 edeltäneeseen, siviili- ja sotilastiedustelulakeja koskevaan keskusteluun rinnastuva tilanne, jossa rikostiedustelusta ei ole säädetty omassa laissaan. Lainsäädäntö on sen sijaan osana poliisilakia. (Sisäministeriö, 2023)

Valtioneuvoston mukaan laissa voitaisiin siviilitiedustelusäätelyn tavoin määrittellä ne rikosuhat, jotka vaarantavat vakavasti sisäistä turvallisuutta. Sellaisia uhkia ovat ainakin ammattimainen ja järjestäytynyt rikollisuus, rajat ylittävä rikollisuus, jengirikollisuus ja tietoverkkoja hyväksi käyttävä laajamittainen rikollisuus. (Sisäministeriö, 2023) Toisin sanoen voidaan todeta, että rikostiedustelulain tarvetta perustellaan hyvin samankaltaisesti kuin siviili- ja sotilastiedustelulakeja: vetoamalla muuttuneeseen turvallisuusympäristöön.

Onkin todennäköistä, että hallituksen ajama rikostiedustelulain uudistus tulee herättämään aiempiin tiedustelulakeihin vertautuvaa julkista keskustelua. Helsingin Sanomat kirjoitti pian hankkeen julkistamisen jälkeen kriittisesti siitä, että hallituksen toivomassa muodossa rikostiedustelulaki mahdollistaisi poliisin pääsyn kansalaisten viestintään ilman rikosepäilyä. (Gustafsson, 2021) Nimenomaan viestinnän seuraamista koskevat tiedonhankintavaltuudet olivat voimakkaan julkisen keskustelun kohteina myös siviili- ja sotilastiedustelulakien kohdalla. Vuoden 2023 aikana aktiivisesti käyty julkinen keskustelu sisäisen turvallisuuden toimintaympäristön muutoksista, kuten nuorten väkivallan lisääntymisestä ja katujengi-ilmiöstä, voi vaikuttaa rikostiedustelulaista käytävään yleiseen mielipiteeseen sitä puoltavasti.

4.2 Nykytila ja muutostoiveet sotilastiedustelussa

Puolustusvoimien nykynäkemyksen mukaan sotilastiedustelulain uudistus on ollut tarpeellinen ja onnistunut. Pääesikunnan aikaisempi tiedustelupäällikkö kontra-amiraali Juha Vauhkonen on todennut Sotilastiedustelun julkisen katsauksen (2023) esipuheessa, että sotilastiedustelulaki on osoittautunut toimivaksi ja sen antamat toimivaltuudet oikeasuhtaisiksi. Lisäksi Vauhkonen kommentoi, että tiedonhankinnan tehostuminen on

sotilastiedustelussa tuottanut analyysin käyttöön entistä parempia lähdeaineistoja. (Puolustusvoimat, 2023) Sotilastiedustelun julkisessa katsauksessa on kerrottu tiedonhankinnan tehostuneen erityisesti sotilastiedustelulain neljännen luvun tiedonhankintamenetelmien ansiosta. Samalla todetaan, että parantuneiden tiedonhankintamenetelmien käyttöön saaminen on ollut parannus aikaisempaan tilanteeseen, jossa menetelmät olivat joiltain osin riittämättömiä.

Katsauksessa siis todetaan, että tiedustelumenetelmien aiempaa laajempi käyttömahdollisuus on tuottanut analysoitavaksi aiempaan verrattuna parempia lähdeaineistoja. Näitä menetelmiä ovat muun muassa sotilastiedustelulain neljännessä luvussa mainitut tekninen kuuntelu ja -katselu, telekuuntelu, peitetoiminta, valeosto, radiosignaali-tiedustelu ja ulkomaan tietojärjestelmätiedustelu. (Laki sotilastiedustelusta 4:1§) Näistä ennen vuoden 2019 sotilastiedustelulain uudistusta laki mahdollisti ainoastaan radiosignaali-tiedustelun käytön. (Waris, 2015)

Sotilastiedustelun toiminnasta on julkisesti saatavilla vain rajallinen määrä tietoa. Sotilastiedustelun julkisessa katsauksessa (2023) kuitenkin todetaan, että tiedustelumenetelmien käyttöä koskevia käräjäoikeuden päätöksiä oli vuonna 2022 noin 114 prosenttia enemmän kuin vuonna 2021, minkä kerrotaan katsauksessa olevan osoitus toimivaltuuksien ”erityisestä tarpeellisuudesta”. Lisäksi katsauksessa todetaan, että menetelmien käyttö on ollut tosiasiallisesti hyödyllistä ”sotilastiedustelun tarkoituksen toteuttamiseksi”.

Sotilastiedustelun tarkoituksesta on säädetty sotilastiedustelulain ensimmäisen luvun kolmannessa pykälässä. Lain mukaan sotilastiedustelun tarkoituksena on hankkia ja käsitellä tietoa Suomeen kohdistuvasta tai Suomen turvallisuusympäristön kannalta merkityksellisestä sotilaallisesta toiminnasta. Lisäksi sotilastiedustelun tarkoitus on hankkia ja käsitellä tietoa Suomen maanpuolustukseen kohdistuvasta tiedustelutoiminnasta ylimmän valtionjohdon päätöksenteon tukemiseksi sekä tiettyjen Puolustusvoimien tehtävien suorittamiseksi. Näitä tehtäviä ovat muun muassa Suomen alueiden ja alueellisen koskemattomuuden turvaaminen sekä osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan.

Puolustusvoimilla ei ollut ennen lain voimaantuloa toimivaltuuksia tietoverkko-tiedusteluun. Katsauksessa on viitattu vuoden 2021 lopulla ja vuoden 2022 alussa tehtyihin, Venäjän hyökkäystä Ukrainaan edeltäneisiin havaintoihin, on pääteltävissä, että tietoa on saatu ainakin aiheista. Myös edesmennyt tiedustelu-upseeri Martti J. Kari arvioi Iltalehdelle vuonna 2015, että tiedustelulakia tarvitaan erityisesti koska radioliikennetiedustelu ei tavoita digitalisaation edetessä enää tulevaisuudessa lähialueelle kohdistuvan signaalitiedustelun tarpeita. Puolustusvoimien katsauksessa voidaankin tulkita olevan viittaus siihen, että uusi lainsäädäntö on erityisesti lisääntyneiden toimivaltuuksien vuoksi mahdollistanut Venäjän toiminnan paremman ennakoimisen.

Sotilastiedustelussa on kuitenkin havaittu myös uusia lakimuutostarpeita, sillä katsauksen mukaan Puolustusvoimat ei käytännön työssä ole todennut tietoliikenteen teknisten tietojen käsittelyä koskevaa nykysääntelyä onnistuneeksi. Puolustusvoimat haluaa nykyistä laajemmat oikeudet teknisten tietojen käsittelyyn, mitä perustellaan sen mahdollistamalla tiedonhankinnan paremmalla kohdentamisella. Katsauksessa on sanottu:

Teknisten tietojen käsittelystä saadulla tiedolla on välitön vaikutus tietoliikennetiedustelulla toteutettavaan tiedonhankintaan ja erityisesti sen kohdentamiseen. Tiedonkeräyksen

lyhytaikaisuus vähentää kuitenkin tosiasiallisesti mahdollisuuksia havaita reititysmuutoksia sekä tunnistaa uusia sotilastiedustelun kohteita tietoliikenteestä. – Sotilastiedustelun näkemysten mukaan teknisten tietojen käsittelyssä olisi tarpeen kerätä ja tallentaa tietoliikenteen teknisiä tietoja myös muun kuin ajallisen keston perusteella laajentamatta lain nykyistä soveltamisalaa. Kerättyjä teknisiä tietoja pitäisi lisäksi pystyä hyödyntämään nykysäätelyn sallimaa paremmin tiedustelun kohdentamisessa tarkemmalle tasolle kuin viestintäverkon osat ja niissä tapahtuvat muutokset. (Puolustusvoimat, 2023, s. 15)

Lisäksi katsauksessa toivotaan lainsäädännön arviointia sen osalta, voisivatko eri puolustushaarat tehdä tulevaisuudessa itsenäisempiä päätöksiä tiedustelumenetelmien käytöstä osana kansainvälisiä tehtäviä, kun nykytilanteessa osallistuminen kansainväliseen tiedusteluyhteistyöhön vaatii tiedustelupäällikön päätöksen. Puolustusvoimat perustelee tätä tiedustelualan kansainvälistymisellä ja kasvaneella tarpeella yhteistyölle.

5 Johtopäätökset

Tässä raportissa kirjoittajat tarkastelivat vuonna 2019 voimaan astunutta tiedustelulainsäädäntöä, uuden tiedustelulainsäädännön vaikutusta käytännön tiedustelutyöhön, tiedustelun nykytilaa ja niitä yhteiskunnallisia ja teknologisia ajureita, jotka vaikuttivat lainsäädäntöuudistuksen taustalla. Raportissa käsiteltiin sekä siviili- että sotilastiedustelua.

Vuonna 2019 voimaantulleita tiedustelulakeja edelsi monivuotinen suunnittelu, valmistelu- ja lainsäädäntötyö. Tiedustelulain suunnitteluvaihe alkoi vuonna 2013, kun tiedonhankintalakyöryhmä aloitti lakia koskevan selvitystyön osana kansallisen kyber- turvallisuusstrategian muotoilua. Lainvalmistelua toteutettiin kolmessa eri ministeriössä, ja vuonna 2015 valmistui ministeriöiden alaisten työryhmien esitykset siviili- ja sotilastiedustelulaeiksi sekä laiksi, joka koskee tiedustelutoiminnan valvontaa. Eduskunnan käsittelyn jälkeen lait astuivat voimaan kesäkuussa 2019.

Tiedustelulainsäädännön muutosten tarpeellisuutta on perusteltu sekä siviili- että sotilastiedustelun osalta muuttuneella toimintaympäristöllä. Perusteluissa korostuvat muutokset suomalaisessa yhteiskunnassa, kansainvälisten turvallisuusuhkien lisääntyminen ja erityisesti tietoliikenneyhteyksien merkittävä kasvu. Yhteiskunnan digitalisointuminen ja kansalaisten muuttuneet viestintätavat ovat luoneet tarpeen uusille tiedustelumenetelmille ja toisaalta vaateen uudistaa tiedustelutoimintaa ohjannutta lainsäädäntöä.

Sekä siviili- että sotilastiedustelussa vuonna 2019 voimaan astunutta lainsäädäntöä on pääsääntöisesti pidetty onnistuneena. Tiedustelutyötä tekevien viranomaisten mukaan lainsäädäntöuudistus antaa uusia työkaluja Suomen kansallisen turvallisuuden ylläpitämiselle ja kehittämiselle. Tiedustelua koskevan lainsäädännön keskeisin tavoite on siten saavutettu. Uusi tiedustelulainsäädäntö myös selventää tiedusteluviranomaisten toimivaltuuksia ja luo mahdollisuudet siviili- ja sotilastiedustelun yhteistyölle.

Lähteet

Gustafsson, M. (2021). Poliisin epämääräiset puheet katujengeistä paljastavat, miksi sen halu päästä käsiksi ihmisten viesteihin ilman rikosepäilyä sisältää valtavia riskejä. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008433077.html>.

- HE 202/2017 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2017/20170202.pdf>.
- Heikkola, H. (2018). Asiantuntijalausunto hallituksen esitykseen 202/2017 vp. Neuvotteleva virkamies, sisäministeriö. Haettu 20.11.2023 osoitteesta <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2019-AK-271235.pdf>.
- Huhtanen, J. (2021). Sotilastiedustelu valittaa resurssipulaa ja harmittelee, että huippu-osajat ovat siviilipalvelusmiehiä. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000007960479.html>.
- Kortesoja, M. (2022). Banaali valvonta: tiedustelulainsäädäntö arkipäiväisesti sotilas- ja siviilitiedustelun Suomessa. Haettu 22.11.2023 osoitteesta <https://politiikasta.fi/banaali-valvonta-tiedustelulainsaadanto-arkipaivaisti-sotilas-ja-siviilitiedustelun-suomessa/>.
- Laki poliisin hallinnosta (2022). Laki poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta 1130/2022 13a:3§. Haettu 18.11.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20221130#Pidm46434451319104>.
- Laki sotilastiedustelusta (2019). Laki sotilastiedustelusta 1:4§. Haettu 18.11.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190590#L1P4>.
- Laki sotilastiedustelusta (2019). Laki sotilastiedustelusta 1:5–9§. Haettu 18.11.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190590#L1P5>.
- Laki sotilastiedustelusta 4:73§. Haettu 18.11.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190590#L4P73>.
- Lehto, M. & Limnell, J. (2017). Suomen kyberturvallisuuden nykytila, tavoitetila ja tarvittavat toimenpiteet tavoitetilan saavuttamiseksi. Haettu 20.11.2023 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-368-2>.
- Peltari, A. (2022) Päällikön kolumni: Suomen turvallisuuden murros korostaa tiedustelun merkitystä. Haettu 18.11.2023 osoitteesta <https://supo.fi/-/paallikon-kolumni-suomen-turvallisuuden-murros-korostaa-tiedustelun-merkitysta>.
- Poliisilaki 5a:44§ (2011). Haettu 20.11.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110872#L5aP44>.
- Poliisilaki 5a:47§ (2011). Haettu 20.11.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110872#L5aP47>.
- Poliisilaki 5a:57§ (2011). Haettu 20.11.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110872#L5aP57>.
- Puolustusvoimat (2019). Radio Kipinä Podcast – Suomen sotilastiedustelu. Haettu 18.11.2013 osoitteesta <https://www.youtube.com/watch?v=XFnIc7s6MO8>.
- Pääesikunta (2021). Sotilastiedustelu, julkinen katsaus. Haettu 18.11.2013 osoitteesta https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/74055459/PV_sotilastiedustelu_raportti_www_FI_2021.pdf/5a4aea51-64bc-f736-bc70-

[6b3e4815495c/PV sotilastiedustelu raportti www FI 2021.pdf?t=1620279050410](https://www.fi/6b3e4815495c/PV_sotilastiedustelu_raportti_www_FI_2021.pdf?t=1620279050410)

- Pääsikunta (2023). Sotilastiedustelu, julkinen katsaus. Haettu 18.11.2023 osoitteesta <https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/73396483/Sotilastiedustelun+julkinen+katsaus+2023.pdf/d4cd9ebf-366d-242f-858a-24197750da1e/Sotilastiedustelun+julkinen+katsaus+2023.pdf?t=1674025184746>
- Risikko, P. (2018). Siviilitiedustelulainsäädäntö. Ministeri Risikon esitys tiedustelulakien tiedotustilaisuudessa. Haettu 20.11.2023 osoitteesta https://intermin.fi/documents/1410869/3723672/tiedustelulainsaadanto_infotilaisuus_diat_25012018.pdf/a80a16d6-1cd6-4fd5-98fc-5110f129a70c/tiedustelulainsaadanto_infotilaisuus_diat_25012018.pdf?t=1516886400000.
- Rissanen, E. (2021). Sotilastiedustelun keinot laajenivat – vastapainona läpinäkyvyyttä kansalaisille. Ruotuväki. Haettu 18.11.2023 osoitteesta <https://maavoimat.fi/web/ruotuvaki/-/pvtiedustelu21>.
- STT (2017) Uusi tiedustelulaki: Tällaisista rikoksista Suojelupoliisin ei tarvitsisi kansallisen turvallisuuden varjolla ilmoittaa. Ilta-Sanomat. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005184253.html>.
- Suojelupoliisi (2018). Suojelupoliisin vuosikirja 2018. Haettu 20.11.2023 osoitteesta https://supo.fi/documents/38197657/40760236/2018_Supo_Juhlavuosikirja-70.pdf/d986a8e0-65d5-5bf6-0857-b516d1c8907d/2018_Supo_Juhlavuosikirja-70.pdf?t=1602665751133.
- Tolvanen, M. (2023). Poliisin rikostiedustelulainsäädännön kehittämistarpeet. Selvityshenkilön loppuraportti. Sisäministeriön julkaisuja 2023:19. Haettu 18.11.2023 osoitteesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164856/SM_2023_19.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- HaVM 36/2018 vp. Valiokunnan mietintö. Haettu 20.11.2023 osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Sivut/HaVM_36+2018.aspx.
- Valtioneuvosto (2021). Tiedustelulainsäädäntö on parantanut viranomaisten kykyä suojata kansallista turvallisuutta. Haettu 22.11.2023 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/tiedustelulainsaadanto-on-parantanut-viranomaisten-kykya-suojata-kansallista-turvallisuutta>.
- Waris, O. (2015) Suomen sotilastiedustelun karu tila - lupa vain radioliikenteen seuraamiseen. Iltalehti. <https://www.iltalehti.fi/uutiset/a/2015112520718702>.

Euroopan unioniin suuntautuvan ihmissalakuljetuksen tiedustelu

Aki Harju, Frank Holmström, Raili Huotari ym.

1 Johdanto

Tässä raportissa käsittelemme Euroopan unioniin (EU) suuntautuvan ihmissalakuljetuksen tiedustelua. Keskitymme siihen, mitkä toimijat Euroopan unionin tasolla tiedustelvat ihmissalakuljetusta ja millä keinoin tiedustelua suoritetaan. Euroopan unionin toimintasuunnitelman (2021) mukaan *ihmissalakuljetuksessa* maahanmuuttaja maksaa salakuljettajalle pääsystä EU:n rajojen ulkopuolelta niiden sisälle. Näin ollen ihmissalakuljetuksessa salakuljettaja ansaitsee rahaa sillä, että hän avustaa toista henkilöä pääsemään tai pysymään valtiossa, jossa tällä ei ole laillista oleskeluoikeutta. Ihmissalakuljetuksen lähikäsite on *ihmiskauppa*. Ihmiskauppa tarkoittaa ihmisten heikon aseman, inhimillisten haasteiden tai toiveiden hyväksi käyttämistä rahan ansaintatarkoituksessa.

Ihmissalakuljetuksen syyt ovat moninaiset. Lähtökohtaisesti ihmissalakuljetusta tapahtuu siellä, missä yksilöt kohtaavat lähtöalueilla epävakautta ja sosioekonomisia haasteita eikä tavallinen, laillinen maahanmuutto ole välttämättä mahdollista. Ihmissalakuljettajat pyrkivät hyötymään rahallisesti tällaisista tilanteista. Tutkijat ovat ryhmitelleet ihmissalakuljetuksen syitä työntekijöihin ja vetotekijöihin. *Työntekijät* ovat uhrin lähtöalueella vaikuttavia henkilökohtaisia tai yhteiskunnallisia seikkoja, jotka vaikuttavat heikentävästi uhrin elinolosuhteisiin. Esimerkiksi väestönkasvu, ekonomisten mahdollisuuksien puuttuminen sekä poliittinen alistaminen lisäävät niin poismuuttoa kuin ihmissalakuljetustakin. (Jac-Kucharski, 2012; Yhdistyneet Kansakunnat, 2023.)

Merkitystä on myös sillä, mitä mahdollisuuksia siirtymällä toiselle alueelle voidaan saavuttaa, on merkitystä. *Vetotekijöitä* ovat esimerkiksi työvoiman kysyntä, kohdemaan poliittinen tilanne ja parempi elintaso. Aihealueen tutkimuksessa on myös todettu, että työntö- ja vetotekijät eivät yksinään selitä kaikkea ihmissalakuljetusta. (Jac-Kucharski, 2012.) Muita selittäviä tekijöitä voivat olla esimerkiksi koulutuksen puute, kulttuuriset ajattelutavat ja asenteet, traditionaaliset käytännöt tai konfliktit kuten sodat (Wheaton ym., 2010).

UNICEFin (2017) sekä OECD:n alaisuudessa toimivan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toimintaryhmän (Financial Action Task Force, 2022) mukaan ihmissalakuljetuksen taustavoimana toimii suuren palkinnon ja matalan kiinnijäämisriskin yhdistelmä. Ihmissalakuljetusta ja ihmiskauppaa pidetään heti huumeiden salakuljettamisen jälkeen toiseksi tuottoisimpana rikollisena toimintana ja suhteessa uhrien suureen määrään, tuomioita näistä teoista annetaan vain vähän. Europolin (2021c) mukaan ihmissalakuljetuksen parissa toimivat rikollisryhmät mukautuvat hyvin toimintaympäristön muutoksiin niin reittien kuin tekotapojenkin osalta.

Pääasialliset ihmissalakuljetuksen reitit kulkevat sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevista valtioista vauraampiin valtioihin. Euroopan unionin alueelle suuntautuva ihmissalakuljetus lähtee liikkeelle tyypillisimmin meriteitse Afrikasta tai Lähi-Idästä.

Europol on arvioinut, että noin 90 prosenttia laittomasti EU:n alueelle saapuvista maahanmuuttajista ovat jossain vaiheessa matkaansa käyttäneet ihmissalakuljettajien ”palveluita”. (Yhdistyneet Kansakunnat, 2023; FATF, 2022; Europol, 2022a.)

Ihmissalakuljetuksella on laajoja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Ihmissalakuljetus on usein piilorikollisuutta, joka viranomaisten tulee itse paljastaa siihen puuttuakseen, ja siksi myös sen vaikutukset saattavat jäädä niin sanotusti tutkan alle. Koska ihmissalakuljetus on rajat ylittävää toimintaa, se vaikuttaa kansallisiin ja kansainvälisiin lainsäädäntöihin muun muassa maahanmuuttopolitiikan kautta. Maahanmuuttopolitiikan kiristyessä myös ihmissalakuljetus voi lisääntyä. Lisääntynyt laitton maahantulo lisää raja-valvonnan tarvetta ja siten myös valtiollisia kustannuksia. (Yhdistyneet Kansakunnat, 2008).

Terroristiset ryhmät voivat hyötyä rahallisesti ihmissalakuljetuksesta erityisesti alueilla, jotka ovat tällaisten ryhmittymien vallan alla. Terroristiset ryhmät voivat myös käyttää ihmissalakuljettajien reittejä ja niillä kulkevia ihmisvirtoja hyväkseen päästäkseen toiseen maahan. Esimerkiksi Berliinin joulumarkkinoilla tunisialainen mies ajoi kuorma-autolla väkijoukkoon. Tekijän tiedettiin tulleen salakuljettajan mukana EU:n alueelle ja hakeneen turvapaikkaa. Hän oli myös osallistunut islamilaisen valtion terroriin. Näyttöä siitä, että terroristiryhmittymät osallistuisivat suoraan ihmissalakuljetukseen Euroopan unionin alueella, ei kuitenkaan ole löydetty. (Europol, 2017; FATF, 2022.)

Rikolliset ryhmittymät eivät ole ainoa taho, joka pyrkii hyötymään ihmisten hädän ja toiveiden aikaansaamista muuttoliikkeistä. Vuonna 2021 otsikoihin nousi esimerkiksi Valko-Venäjän pyrkimys vaikuttaa Euroopan unionin asettamiin pakotteisiin maahanmuuton kautta (Bielencka, 2022; Europol, 2022a). Tuolloin Valko-Venäjän presidentti Lukašenka kehotti tuhansia turvapaikanhakijoita hakeutumaan Euroopan unionin vastaisille rajoille ja pyrkimään näin EU:n alueelle. Myös Turkin presidentti Erdogan on useaan otteeseen uhannut päästää Turkissa oleskelevat neljä miljoonaa pakolaista Euroopan vastaisille rajoille. Marokko päästi vuonna 2021 vaikuttamistarkoituksessa tuhansia afrikkalaisia pakolaisia Espanjan rajalle. Aikaisemmin vuonna 2010 Libyan johtaja Gaddafi vaati viisi miljardia euroa vuosittain pitääkseen pakolaiset poissa Euroopan rajoilta. (Hall, Fleming & Shotter, 2021.) Myös esimerkiksi vuonna 2015 sisäministerinä toimissaan Petteri Orpo arvioi Suomen Venäjän vastaisella rajalla tapahtunutta pakolaisten aaltoa Venäjältä käsin organisoiduksi (Lakka, 2019), mutta asiasta on esitetty myös muunlaisia arvioita (Leisti, 2016). Kolmansista maista peräisin olevien turvapaikan hakijoiden määrä lisääntyi Suomen itäraajalla jälleen syksyllä 2023. Arvioiden mukaan Venäjä on muuttanut toimintaansa siten, että se ei enää vaadi Suomen rajanylityspaikoille matkustavilta tarvittavia matkustusasiakirjoja. (Vesa, 2023.)

Europolin *European Migrant Smuggling Center* (EMSC) ilmaisi vuoden 2022 raportissaan, että ihmissalakuljetus on yksi vakavimmista Euroopan unioniin kohdistuvista uhista (Europol, 2022a). Ihmissalakuljetuksen vaikutukset ovat sekä laajasti yksilöllisiä että yhteiskunnallisia ja toiminta on kansainvälisestä järjestäytyneenä. Ihmissalakuljetus on toimintaa, joka rikkoo ihmisoikeuksien lisäksi niin valtiollista kuin kansainvälistä lainsäädäntöäkin. Tällaiseen laittomaan toimintaan voidaan vastata hyvällä tiedustelulla ja analyysillä. Tiedustelun tuotteita voidaan käyttää päätöksenteon ja ennakkovarautumisen tukena.

2 Laittoman maahantulon järjestäminen

Ihmissalakuljetusta pidetään vakavana ja kansainvälisenä rikollisuutena, jossa ylitetään valtiollisia rajoja maitse, meri- ja ilmaitse. Useimmiten ihmissalakuljetus tapahtuu valtiorajat ylittävästi. Ihmissalakuljetuksen valmistelu, suunnittelu, johtaminen ja ohjaus voivat tapahtua toisesta valtiosta kuin missä sen vaikutukset lopulta ilmenevät. (Oikeusministeriö, 2002.) Tällaiseen taloudellisesti tuottavaan rikolliseen toimintaan tarvitaan organisaatiokykyä, koordinointia, verkostoja, kuljetusvälineitä ja teknologiaa (Europol, 2017; Europol, 2021a).

Ihmissalakuljetus (engl. *smuggling of migrants*) määriteltiin Yhdistyneissä Kansakunnissa (YK) samaan yleissopimukseen kuin järjestäytynyt rikollisuus (SopS 20/2004). Toisaalta laittoman maahantulon järjestämisestä käytetään ilmaisua maahanmuuttajien salakuljetus (engl. *migrant smuggling*) (Triandafyllydou & Maroukos, 2012). Kansainvälisen laintulkinnan mukaan ihmissalakuljetus ja ihmiskauppa ovat erillisiä rikoksia, joita tulee tarkastella toimijaosapuolten välisten suhteiden kautta. Ihmissalakuljetus rikkoo sekä EU:n jäsenvaltioiden kansallisia lakeja että kansainvälisiä lakeja (Europol, 2021a).

2.1 Järjestäytynyt rikollisuus

Palon (2010) mukaan järjestäytyneitä rikollisuutta ei voida määritellä yksiselitteisesti. Termin monitulkinnaisuutta kuvastaa hyvin esimerkiksi se, että professori von Lampe (2011) on kerännyt www-sivustolleen 200 erilaista määritelmää järjestäytyneestä rikollisuudesta. Yksiselitteisen määritelmän puuttuessa, termiä lähestytään tässä raportissa YK:n ja EU:n puitepääöksissä käytettyjen määritelmien kautta. Lisäksi tarkasteluun on otettu amerikkalaisen kriminologi J.S. Albanesen määritelmä.

Albanesen (2014) mukaan järjestäytyneen rikollisuuden ryhmät ovat hierarkkisia, niiden motivaationa toimii rikoshyödyn tavoittelu ja ne käyttävät väkivaltaa sekä korruptiota toiminnassaan. Niiden toimintaa leimaa monopoliasema valitsemillaan markkinoilla, erikoistuminen, ryhmän sisäinen jäsenyys, suunnitelmallisuus sekä hiljaisuuden koodi. Palon (2010) mukaan rikollisryhmillä on horisontaalinen rakenne, jossa jäsenillä on tietty erityisosaaminen. Verkostomaisen toimintamallin mukaisesti ryhmien rakenne on usein joustava siten, että avainhenkilöt ja erityistaitoa omaavat henkilöt liittyvät yhteen. Ryhmien kontaktit mahdollistavat huomaamattomasti toimimisen, joka saattaa johtaa siihen, että verkoston jäsenet eivät miellä olevansa osa rikollista ryhmää mutta kokevat silti lojaaliutta toisiaan kohtaan. Jotkin rikollisryhmät saattavat toimia useamman erilaisen rikoslajin parissa monialaisesti niin, että sama ryhmittymä käyttää taitojaan ja logistiikkaansa sekä huumeiden että ihmisten salakuljettamiseen (Zhilla & Lammallari, 2015). Valtiollisia rajoja ylittävässä ja kansainvälisessä rikollisuudessa korostuu verkostoyhteistyö muiden rikollisryhmien kanssa (Albertini, 2012; Zhilla & Lammallari, 2015).

Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus (SopS 20/2004) (jatkossa Palermon sopimus) ja Euroopan unionin puitepääötös (2008/841/YOS) määrittelevät vakavan ja kansainvälisen järjestäytyneen rikollisryhmän seuraavasti: kolmen tai useamman henkilön muodostama ryhmä, jonka ei tarvitse toimiakseen olla rakenteeltaan kehittynyt, mutta jonka tarkoituksena on tehdä yksi tai useampi vakava rikos, jolla tavoitellaan välitöntä tai välillistä taloudellista tai muuta aineellista etua. Määritelmässä ryhmän tulee olla

olemassa jo jonkin aikaa, mutta toimiakseen ryhmän jäsenillä ei tarvitse olla määriteltyjä rooleja tai ryhmän jäsenyyden ei tarvitse olla jatkuvaa.

EU:n neuvoston päätös (2008/841/YOS) tarkentaa Palermon sopimusta (SopS 20/2004) siltä osin, että kukin EU:n jäsenvaltio on velvollinen kriminalisoimaan omassa kansallisessa lainsäädännössä järjestäytyneen rikollisuuden ryhmät ja ennalta estämään ja torjumaan järjestäytyntä rikollisuutta. Laiton maahantulo, kauttakulun ja laittomasti maassa oleskelun avustamisen ehkäisy ja laittoman maahantulon järjestäminen osana järjestäytyntä rikollisuutta on puolestaan kirjattu EU:n neuvoston puitepäätökseen (2002/946/YOS). Näiden kirjausten tavoitteena on EU:n jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön muuttaminen kansainvälisen sopimuksen mukaisesti.

Eurooppalaisena poliisiorganisaationa Europol määrittelee järjestäytyneen rikollisuuden, sen ennalta ehkäisyn, torjunnan ja paljastamisen kansainvälisen sopimusten ja kansallisen lainsäädännön perusteella. Europol huomioi järjestäytyneen rikollisuuden olevan vakavaa ja kansainvälistä, jossa ihmissalakuljetus on yksi tekotapa saavuttaa pienellä riskillä suuri rikoshyöty. (Europol, 2017; Europol, 2021a)

2.2 Välineellistetty maahanmuutto (valtiolliset toimijat)

Maahanmuuton välineellistämistä vaikuttamistarkoituksessa ei ole käsitelty tieteellisessä kirjallisuudessa paljoakaan. 2000-luvulla termi *coercive engineered migration* (vapaa­sti suomennettuna *pakottava suunniteltu maahanmuutto*) maahanmuuton alatyyp­pinä on tuotu tiedeyhteisön tietoisuuteen. Sillä tarkoitetaan maahanmuuton käyttä­mistä sellaisen normatiivisen paineen luomisessa vastustajalle, joka vaikuttaa tämän päätöksentekoon. Aiempi Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Donald Tusk on arvioinut, että esimerkiksi vuoden 2015 Eurooppaan kohdistuneen maahanmuuttoaalton seurauk­senä Schengen alue, ja mahdollisesti myös EU, oli vain kahden kuukauden päässä hajoa­misestaan. Esimerkiksi vuosien 2008–2022 aikana on arvioitu tapahtuneen useita EU:iin kohdistuneita vaikuttamispyrkimyksiä maahanmuuttoliikettä hyväksikäyttäen. Toiset näistä vaikuttamispyrkimyksistä ovat olleet onnistuneempia kuin toiset. Kirjallisuudessa on kuitenkin nähty, että näissä tapauksissa vaikuttamiseen pyrkivä taho olisi ollut ni­menomaan valtiollinen toimija. (Nichols, 2022.)

Suomen Puolustusvoimat kuvaa laaja-alaisen vaikuttamisen toiminnaksi, jossa val­tiollinen toimija pyrkii erilaisia keinoja laaja-alaisesti yhdistelemällä muodostamaan it­selleen sellaiset olosuhteet, jotka edistävät sen omia tarkoituksia. Toiminnassa käyte­tyt keinot vaihtelevat tilanteen mukaan ja ne voivat olla niin suoria, epäsuoria kuin pei­teltyjäkin. Vaikuttamisen tavoitteena on haavoittaa toista valtiota tai sen yhteiskuntara­kenteita pitkällä aikavälillä toteutettavilla, välillisesti valittuihin kohteisiin suunnatuilla toimenpiteillä. Toiminta saattaa koostua useiden tapahtumien muodostamasta sarjasta, joiden osatekijöitä on vaikeaa tunnistaa, todistaa ja yhdistää. Kohdevaltion heikkouksiin kohdistuvalla toiminnalla pyritään vaikuttamaan maan sisäiseen turvallisuuteen, kan­sainväliseen asemaan, kriisinsietokykyyn, maanpuolustustahtoon ja valtion johtamiseen. (Huusko, 2023.)

2.3 Kansainvälisen yhteistyön merkitys

Tiedetään, että ihmissalakuljetuksessa toimivat järjestäytyneen rikollisuuden verkostot kykenevät levittäytymään rajat ylittävästi, käyttämään taitavasti teknologiaa,

toimimaan salassa, joustamaan, sopeutumaan ja muuttamaan toimintaansa äkillisesti muuttuvissa tilanteissa. Tämän kaltaisen vastustajan suhteen tulee vastatoimien perustua ensisijaisesti tiedustelutietoon. Jotta EU:n rajoja voidaan suojata vakavalta kansainväliseltä rikollisuudelta, kuten laittoman maahantulon järjestämiseltä, tulee jäsenvaltioiden panostaa ennalta estämiseen ja paljastamiseen. Se vaatii EU:n jäsenvaltioiden sitoutumista kansainvälisiin sopimuksiin ja tiedusteluyhteistyöhön.

Tiedustelutiedon keräämiseen, analysointiin, yhteydenpitoon ja tiedon vaihtoon tarvitaan yhteistyökumppanuutta. Yhteistyökumppanuus voi olla tiedustelutiedon vaihtoa (engl. *information sharing*), jossa tuetaan meneillään olevaa tutkintaa tai operaatiota, tai esimerkiksi osallistutaan terrorismin vastaiseen toimintaan. EU:n tiedusteluorganisaatioiden ja kumppanien yhteistyö voi sisältää myös koulutusta ja suorituskykyä parantavaa kehittämistoimintaa (engl. *training and capacity building*) sekä materiaalihankintoja (engl. *providing hardware and software*). EU tukee taloudellisesti ja diplomaattisesti sen kolmansien maiden yhteistyökumppaneita. Kansainvälinen tiedustelutoiminta ja tiedonvaihto perustuvat keskinäisiin sopimuksiin, mutta ennen kaikkea luottamukseen. Saadun tiedon vastineen tulee olla osapuolille yhtä arvokasta. Yhteistyöllä voidaan täydentää tietoaukkoja ja vastaanotettu tieto saattaa olla parempaa ja tarkempaa, kuin oman organisaation tuottama tieto. (Isokangas, 2023.)

Kansainvälisestä operatiivisen tason yhteistyöstä mainittakoon syyskuussa 2023 tietoverkossa toteutettu Hollannin johtama operaatio, johon osallistui 22 EU:n jäsenmaata, neljä EU:n ulkopuolista maata sekä muun muassa Europol, Interpol ja ELA (engl. *European Labor Authority*). Operaation aikana valvontaa ja tiedonhankintaa kohdistettiin sivustoille ja sovelluksiin, joissa pyrittiin rekrytoimaan työvoimaa Eurooppaan muun muassa Kiinasta ja Ukrainasta. Valvonta ja tiedonhankinta paljastivat esimerkiksi viitteitä perusteettomista lupauksista työn suhteen. Lisäksi rekrytoinnin ohessa tarjottiin palveluja Eurooppaan matkustamisen helpottamiseksi, mikä on luokiteltavissa ihmisalakuljetukseksi (Europol, 2023b).

3 Europol

Europol on Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirasto, jonka toimivaltuus perustuu Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetukseen (2016/794) ja sen päätehtävänä on tukea jäsenvaltioita vakavan ja kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden, kyberrikollisuuden sekä terrorismin ehkäisemisessä ja torjunnassa (Euroopan unioni, 2016).

Toisin kuin EU:n jäsenmailla, Europolilla ei ole mandaattia suorittaa rikostutkintaa ja siihen liittyvää tiedonhankintaa taikka henkilöön/omaisuuteen kohdistuvia pakkokeinoja, vaan sen rooli painottuu jäsenmaiden yhteistyön tukemiseen ja ylläpitämiseen, jossa tiedon analysointi on keskeisellä sijalla. Asetuksen mukaisesti Europol toimii jäsenmaiden rikoksia koskevan tiedustelutiedon vaihdon keskuspaikana muun muassa talentaen, ristiintarkastaen, analysoiden sekä välittäen tietoa jäsenmaiden välillä. Jäsenmaiden lisäksi Europolilla on ulkopuolisia yhteistyökumppaneita, jotka jaotellaan operatiivisiin (mm. Norja, Tanska, Sveitsi, Yhdysvallat, Interpol ja Frontex) ja strategiaan kumppaneihin (mm. Venäjä, Turkki, Ukraina, UNODC ja CEPOL). Operatiivisten kumppaneiden kesken voidaan vaihtaa/luovuttaa yksittäiseen rikostutkintaan liittyvää operatiivisen tason tietoa kuten henkilötietoja. Strategisten kumppanien kanssa tiedonvaihto käsittää esimerkiksi tietoa rikosilmiöistä tai uusista trendeistä. (Europol, 2022b.)

Europolin rakenteissa toimii jäsenmaiden yhdyshenkilöverkosto, jossa jokaisella jäsenmaalla on oma kansallinen yksikkö. Suomen kansallisessa yksikössä työskentelee poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen edustajat, ja yksikkö kuuluu Keskusrikospoliisin tiedusteluosaston rakenteeseen. Keskusrikospoliisin tiedusteluosastolla toimii myös ihmiskaupan ja laittoman maahantulon torjuntaan keskittyvä yksikkö, joka vastaa Suomen vastaanottamien kyselyiden, raporttien ym. informaation käsittelystä sekä tukee/välittää vastaavasti Suomesta ulkomaille suuntautuvaa tiedonvaihtoa. Operatiivisella tasolla yksikkö pyrkii muun muassa yhdistämään ja tukemaan rajat ylittävää tutkintaa. Strategisella tasolla yksikkö ylläpitää tilannekuvaa ja toimii tiiviissä yhteistyössä keskeisten viranomaisten kanssa, kuten poliisilaitosten, Rajavartiolaitoksen, Maahanmuuttoviraston sekä aluehallintovirastojen kanssa. (Partanen, 2023.)

Suomessa ihmisalakuljetuksen esitutkinnasta vastaavat poliisi ja Rajavartiolaitos. Esitutinnan tavoitteena on selvittää rikolliseen tapahtumaan/toimintaan liittyvät elementit, muun muassa henkilöt, tapahtumien kulku/olosuhteet, tapahtumapaikka/aika, teon/toiminnan motiivi sekä aiheutettu vahinko. Tietoa hankitaan eri menetelmillä kuten epäiltyjen, uhrien ja todistajien kuulusteluilla, tietoverkossa/päätelaitteilla tapahtuvan kommunikaation seurannalla ja tallentamisella sekä avointen lähteiden tiedonhauulla esimerkiksi vahvistamaan/poissulkemaan tutkinnan aikana ilmenneitä seikkoja. (Partanen 2023.)

3.1 Europolin tiedustelutuotteet

Tietovarantojensa pohjalta Europol tuottaa uhka-arvioita, tilannekatsauksia sekä operatiivisia ja strategisia analyysituotteita. Se tukee operatiivisen tason toimintaa EU:n jäsenmaissa sekä strategisen tason päätöksentekoa määriteltäessä esimerkiksi rikosten torjunnan painopistealueita Euroopan unionin alueella.

Strategisen tason päätuotteet, jotka ovat julkisesti saatavilla, ovat terrorismin torjunnan tilanneraportti (engl. *EU Terrorism Situation & Trend Report, TE-SAT*), tietoverkossa tapahtuvaa taikka sen avulla toteutettavaa rikollisuutta koskeva uhka-arvioreportti (engl. *Internet Organised Crime Threat Assessment, IOCTA*) sekä vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden uhka-arvioreportti (engl. *Serious and Organised Crime Threat Assessment, SOCTA*). Strategisten tuotteiden lisäksi Europol julkaisee muun muassa suppeampia ilmiöraportteja esimerkiksi uusista trendeistä/menetelmistä, suosituksia sekä lehdistötiedotteita. Tällä hetkellä suurimpina uhkina EU:n sisäiselle turvallisuudelle nähdään terrorismi, kansainvälinen huumekauppa ja rahanpesu, järjestäytynyt petostointo, eurojen väärentäminen sekä ihmiskauppa. (Europol, 2021b.)

Ihmissalakuljetuksen tilannekuvasta raportoidaan ensisijaisesti vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden uhka-arviossa (SOCTA). Uhka-arvio perustuu jäsenmailta sekä yhteistyökumppaneilta kerätyn tiedon analyysiin, muodostaen kuvauksen nykyisistä ja tulevista uhista EU:n alueella sekä rajojen tuntumassa. Raportissa kuvataan rikollisen toiminnan kehityskulkua tarkastelujaksolla sisältäen muun muassa toimintatapoja, matkareittejä sekä yksittäisiä merkittäviä havaintoja. Analyysiin perustuvan tilannekuvan ja siihen liittyvien löydösten myötä raportissa tehdään toimenpide-ehdotuksia EU:n sekä jäsenmaiden päätöksenteon tueksi. (Europol, 2021a.)

Vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden uhka-arvion toimenpide-ehdotusten pohjalta suunnitellaan EMPACT-rikostorjunnan painopisteet. EMPACT (engl. *European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats*) on Euroopan unionin monialainen

rikosuhkien torjuntafoorumi, joka on määritellyt eri rikoslajien suhteen kaikkiaan 10 painopistealuetta, joista yksi on ihmissalakuljetus (engl. *migrant smuggling*). EMPACT-yhteistyössä strategisen tason tietämys ja sen mukaisesti laaditut suunnitelmat jalkauteaan operatiivisen tason toiminnaksi. EMPACT-yhteistyö pitää sisällään muun muassa asiantuntijakokouksia (joissa esimerkiksi suunnitellaan ja sovitaan yhteistyöstä ja sen muodoista), koulutusta (joissa pyritään esimerkiksi yhdenmukaistamaan toimintaa), pyrkimystä operatiivisen yhteistyön muodostamiseksi EU:n ulkopuolisten operatiivisten/strategisten kumppanimaiden kanssa sekä EU:n alueella toteutettavia yhteisiä valvontaoperaatioita. EMPACT-toiminnan keskeinen veturi on Europol ja sen rakenteissa toimivat analyysiprojektit. Ihmissalakuljetukseen liittyvässä analyysiprojektissa (engl. *AP Migrant Smuggling*) työskentelee kokeneita rikostutkijoita ja analyttikkoja. Viimeisimmän, vuonna 2021 julkaistun uhka-arvioraportin perusteella Euroopan unioni hyväksyi vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskevat prioriteetit vuosille 2022–2025. (Europol, 2023a.)

3.2 European Migrant Smuggling Center (EMSC)

Vuoden 2015 aikana yli miljoonan siirtolaisen raportoitiin matkustaneen Euroopan unionin alueelle laittomin keinoin. Rikollisryhmien on arvioitu järjestäneen noin 90 % matkoista. Massiivisen siirtolaisvirran myötä EU:n oikeus- ja sisäasioiden neuvoston (engl. *Justice and Home Affairs Ministers*) päätöksellä Europolin rakenteisiin perustettiin European Migrant Smuggling Center (EMSC), joka aloitti toimintansa helmikuussa 2016. (Europol, 2016.)

EMSC toimii ihmissalakuljetusta koskevan tiedon keskuspaikana ja pyrkii tukemaan ja ylläpitämään jäsenmaiden sekä operatiivisten/strategisten kumppanien ihmiskaupan torjunnasta vastaavien lainvalvontaviranomaisten yhteistyötä. Analyysiprojektin lisäksi EMSC:ssä työskentelee muun muassa jäsenmaiden lähettämiä asiantuntijoita sekä yhdyshenkilöitä Frontexista ja Interpolista. Asiantuntemuksen ja analyysityön myötä EMSC suunnittelee, koordinoi ja tukee jäsenmaissa ja EU:n alueella toteutettavia operaatioita. EMSC voi myös osallistua operatiiviseen toimintaan lähettämällä niihin tutkinta- ja/tai analyysiryhmiä (engl. *Europol Mobile Investigation Teams*, engl. *Europol Mobile Analysis Teams*). Strategisella tasolla EMSC tuottaa muun muassa ilmiöraportteja ja vuosikatsauksia. (Europol, 2015; Europol, 2021c.)

4 Frontex

Keväällä 2005 toimintansa aloittaneen Frontexin perustamisen taustalla oli halu tehostaa ja yhdenmukaistaa Euroopan unionin ulkorajavalvontaa. Perustamisasetuksessa (neuvoston asetus (EY) N:o 2007/2004) viraston pääasiallisiksi tehtäviksi määriteltiin jäsenvaltioiden ulkorajavalvontatoimien yhteensovittaminen, jäsenvaltioiden tekninen ja operatiivinen avustaminen sekä palautusoperaatioiden toimeenpanon tukeminen. Lisäksi virastolle säädettiin ulkorajavalvontaan liittyvää tutkimustoiminnan seuranta sekä rajavartioiden kouluttamiseen ja koulutuksen kehittämiseen liittyviä vastuita. Perustamisasetuksessa painotettiin myös eurooppalaisen yhdennetyn riskiarvion merkitystä. Riskianalyysin tarkoituksena oli tuottaa sellaisia tietoja, joilla yhteisö ja sen jäsenvaltiot voivat suunnata toimintaansa ja puuttua havaittuihin uhkiin ja riskeihin. Riskianalyysin laatiminen säädettiin viraston vastuulle.

Vuonna 2013 tehdyllä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU N:o 1052/2013) päätettiin Euroopan rajavalvontajärjestelmä Eurosurin perustamisesta. Järjestelmän tarkoituksena oli tehostaa jäsenvaltioiden ja Frontexin välistä tiedonvaihtoa ja operatiivista työtä sekä tarjota näille uudenlaiset ratkaisut tilannetietoisuuden ja reaktiokyvyn parantamiseksi. Tavoitteena oli parantaa Euroopan unionin ulkorajavalvonnasta vastaavien tahojen kykyä havaita, estää ja torjua laitonta maahantuloa ja rajat ylittävää rikollisuutta sekä estää laittomiin rajanylityksiin liittyviä kuolemia. Ulkorajavalvontaan liittyvän tiedonvaihdon ja yhteistyön parantamiseksi päätettiin myös, että kuhunkin jäsenvaltioon tuli perustaa kansallinen koordinaatiokeskus.

Asetuksessa (EU N:o 1052/2013) määritettiin myös rajavalvonnan alalla ylläpidettävät tilannekuvat. Näitä olivat yhtäältä kansallisten koordinaatiokeskusten ylläpitövelvoitteella olevat kansalliset tilannekuvat, toisaalta Frontexin vastuulla olevat Euroopan tilannekuva sekä rajan läheisen alueen yhteinen tilannekuva. Asetuksen 12 artiklassa säädettiin yhteiskäytössä olevista valvontavälineistä ja niiden käyttöperusteista. Valvontavälineistön koordinoituvastuu oli alistettu Frontexille, mutta kansallisille koordinaatiokeskuksille oli annettu mandaatti esittää erilaisia oman valtionsa ulkorajaan ja sen läheisyydessä oleviin alueisiin liittyviä tietopyyntöjä. Artiklan mukaan Frontexilla oli tietopyyntöjen toteuttamiseksi käytössään erilaisia valvontalaitteita ja -järjestelmiä. Näihin lukeutuivat muun muassa satelliittikuvaussensorit sekä erilaisiin kulkuneuvoihin asennetut valvontalaitteet.

Vuonna 2015 Eurooppaa kohtasi ennennäkemätön pakolaiskriisi, kun laittomien rajanylitysten määrä nousi edellisvuoden reilusta 280 000:sta yli 1,8 miljoonaan (Frontex, 2016). Tämä toimi osaltaan katalyyttinä eurooppalaisen rajavalvontajärjestelmän uudelleen organisoimiselle; Euroopan parlamentin ja neuvoston 14.9.2016 antamalla asetuksella (2016/1624) kumottiin Frontexin toimintaa vuodesta 2004 säätänyt asetukset (EY) 2007/2004, ja samalla päätettiin uuden instituution, eurooppalaisen raja- ja merivartioston perustamisesta. Perustettu organisaatio koostui Frontexista sekä jäsenvaltioiden rajaturvallisuuden ylläpitämisestä vastaavista kansallisista viranomaisista. Asetuksen johdanto-osassa korostettiin uuden organisaation roolia ulkorajat ylittävän rikollisuuden, kuten ihmissalakuljetuksen, ihmiskaupan ja terrorismin torjunnassa ja todettiin, että organisaation tulisi koordinoita toimiaan Europolin kanssa. Asetuksessa virastolle annettiin mahdollisuus välittää henkilötietoja esimerkiksi Europolille tai Eurojustille tiettyjen kriteerien täytyessä.

Asetus (EU) 2016/1624 kumottiin Euroopan neuvoston ja parlamentin 13.11.2019 antamalla asetuksella (EU) 2019/1896. Samalla kumottiin myös Euroopan rajavalvontajärjestelmä Eurosurista vuonna 2013 annettu asetukset (EU N:o 1052/2013), jonka säädökset kirjattiin uuteen asetukseen. Uuden asetuksen johdanto-osassa painotetaan, että Frontexin tulisi parantaa tietojenvaihtoa useiden eri EU-virastojen, kuten Europolin, Euroopan meriturvallisuusvirasto EMSAn, Euroopan satelliittikeskus SatCenin ja Euroopan unionin lentoturvallisuusvirasto EASAn kanssa. Perusteluna yhteistyön tiivistämiselle esitetään, että Euroopan unionissa olemassa olevia tietoja ja suorituskykyä saataisiin mahdollisimman tehokkaasti hyödynnettyä. Johdanto-osassa viitattiin erikseen unionin maaseuranta- ja valvontaohjelma Copernikukseen.

Asetuksen (EU) 2019/1896 mukaan kansalliset koordinaatiokeskukset vastaavat edelleen kansallisen tilannekuvan ylläpitämisestä ja Frontex Euroopan tilannekuvan ylläpitämisestä. Aiemmassa asetuksessa käytetty termi ”rajan läheisen alueen yhteinen

tilannekuva” on korvattu termillä ”erityiset tilannekuvat”. Nämä ovat sellaisia tilannekuvatuotteita, joilla voidaan tukea yksittäisiä operatiivisia toimijoita ulkorajoilla tai joita voidaan jakaa muiden EU-instanssien tai erikseen asetuksessa määriteltyjen kolmansien maiden kanssa. Asetuksen 28 artiklassa säädetään viraston koordinoimien Eurosurin fuusiopalveluiden käytöstä. Asiallisesti tarkasteltuna Eurosurin fuusiopalveluilla viitataan samaan asiakokonaisuuteen, josta aiemmassa asetuksessa käytettiin nimitystä ”valvontavälineiden yhteinen käyttö”. Uusi artikla on kuitenkin selkeästi vanhaa artiklaa laaja-alaisempi, ja sisältää esimerkiksi mainintoja mediaseurannan, julkisten lähteiden tiedustelun ja internetin käytön analysoinnin hyödyntämisestä ihmissalakuljetuksen ja muun rajat ylittävän rikollisuuden paljastamiseksi. Artiklassa on myös mainittu laajoista tietojärjestelmistä saatujen tietojen analysointi ihmissalakuljetuksessa ja muussa rajat ylittävässä rikollisuudessa hyödynnettävien muuttuvien reittien ja menettelmien tunnistamiseksi.

Aina vuoteen 2021 asti valtaosa Euroopan unionin ulkorajoilla havaituista laittomista rajanylityksistä tapahtui alueen merirajoilla, pääosin Välimerellä. Vuonna 2022 tilanne muuttui, ja 55 % laittomista rajanylityksistä havaittiin maarajoilla. Muutoksesta huolimatta tilanne merirajoilla oli edellisvuotta vilkkaampi — merirajojen kautta salakuljetettiin vuonna 2022 noin 148 000 ihmistä, mikä oli 11 % enemmän edellisvuoteen verrattuna. (Frontex, 2023a.) Saman vuoden aikana Välimeren ylittävillä salakuljetusreiteillä menehtyi tai katosi yhteensä noin 2400 ihmistä (IOM, 2023).

Euroopan unionissa toimii yli 300 organisaatiota, jotka vastaavat rannikkovartiointitehtävien hoitamisesta. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi meripelastukseen- ja meriturvallisuuden ylläpitämiseen liittyvät tehtävät sekä luonnonsuojeluun, rajavalvontaan ja kalastuksenvalvontaan nivoutuvat tehtävät. Eurooppalaisen rannikkovartiostotoiminnan tehostamiseksi, päällekkäisten toimintojen välttämiseksi ja kansallisten viranomaisten toimintojen tukemiseksi käynnistettiin vuonna 2016 kolmikantayhteistyö Frontexin, EFCAn ja EMSAn välillä. (EMSA, 2023a.) Yhteistyöelimen tehtäviin kuuluu muun muassa kansallisten viranomaisten tukeminen tiedonvaihtoon sekä tiedon jakamiseen, yhdistämiseen ja analysointiin liittyvissä asioissa. Virastojen tulee myös tarjota kansallisille toimijoille ”uusimpaan teknologiaan perustuvia valvonta- ja viestintäpalveluja, mukaan lukien avaruus- ja maainfrastruktuuri sekä mille tahansa alustalle asennetut anturit”. (Asetus 2019/1896, 69 artikla.)

Kolmikantayhteistyön puitteissa asianosaisten virastojen ja kansallisten viranomaisten käytössä on esimerkiksi alusten paikantamiseen ja tunnistamiseen liittyviä palveluita sekä satelliitti- ja ilmasijoitteen valvontakyvyn tuottamiseen perustuvia ratkaisuja. Kukin virasto on kehittänyt erilaisia, oman toimialansa erityistarpeisiin ja sen käyttäjäkunnan tiedonsaantioikeuksiin perustuvia tiedonsaantialustoja. Eurooppalaisen raja- ja merivartioston osalta rajaturvallisuustoimintoihin liittyvä tietojenvaihto ja yhteistoiminta tapahtuu Euroopan valvontajärjestelmän, eli Eurosurin kautta. Järjestelmä koostuu muun muassa erilaisista Eurosurin fuusiopalveluista, ja käsittää esimerkiksi *Copernicus Border Surveillance Servicen* satelliittitoiminnot sekä tiedonvaihtojärjestelmä JORAn. (Euroopan unioni, 2023a.)

4.1 Ilmasijoitteiset kuvaussensorit

Frontexin jäsenmaiden kansallisilla koordinaatiokeskuksilla on mahdollisuus saada käyttöön sekä satelliittijärjestelmillä että miehitettyillä ja miehittämättömillä ilma-aluksilla

otettuja kuvia ulkorajoista ja niiden läheisiltä alueilta Eurosurin fuusiopalveluiden kautta. Nämä kyvykkyydet perustuvat Frontexin ja EMSAn välillä laadittuun palvelutasosopimukseen, ja niiden käyttöönotto edellyttää kirjallisen tukipyynnön tekemistä Frontexille. (Euroopan unioni, 2023b.)

Multipurpose Aerial Surveillance, eli MAS-palvelu, mahdollistaa kiinnostavien raja-alueiden reaaliaikaisen valvonnan erilaisilla ilma-aluksiin asennetuilla kuvaussensoreilla. Sensoreilla kerätty data lähetetään sekä pyytävälle organisaatiolle että Frontexin pääkonttoriin. MAS-palvelun ensisijaisena tehtävänä on täydentää tilannekuvaa tuottamalla reaaliaikaista kuvamateriaalia valvonta-alueesta. Tehostetun tilannekuvan tarjoaman ennakkovaroitusmekanismin ohella MASin kyvykkyyksiä voidaan käyttää esimerkiksi määriteltyjen rajan läheisten alueiden valvonnan tehostamiseen. (Euroopan unioni, 2023b.)

Remotely Piloted Aircraft System, eli RPAS-toiminto, on kehitetty erityisesti meri-alueilla tapahtuvia tarkkailutoimia varten. Kyvykkyyttä voidaan käyttää muun muassa laittomaan maahanmuuttoon liittyvien tapausten havaitsemiseen. Valikoimaan kuuluu erilaisia miehittämättömiä ilma-aluksia, joista osalla on laaja operointisäde. RPAS-laitteet jotka voivat operoida kaukana rannikolta, on varustettu satelliittikommunikointijärjestelmillä. Tämä varmistaa katkeamattoman yhteydenpidon laitteeseen myös radiohorisontin yli. (Euroopan unioni, 2023b.) RPAS-laitteet voidaan varustaa paitsi optisilla kuvaussensoreilla myös esimerkiksi tutkasensoreilla tai infrapuna-alueella toimivilla sensoreilla. Jäljempänä mainitut sensorit mahdollistavat operoinnin myös pimeään aikaan. (EMSA, 2023b.) EMSA toimeenpanee RPAS-toiminnot jäsenvaltioiden, Frontexin tai EFCAn pyynnöstä. (Euroopan unioni, 2023b.)

Pre-frontier Monitoring ja Coastal monitoring -palvelut kuuluvat Eurosurin fuusiopalveluiden viitekehukseen. Tämä palvelu tuottaa satelliittikuva-analyysiä spesifeistä riskianalyysillä tunnistetuista kohteista rajojen läheisillä alueilla tai merirajoilla. Toiminnon tavoitteena on tuottaa arvioita laittomaan maahanmuuttoon ja muuhun rajat ylittävään rikollisuuteen liittyvästä toiminnasta. Lisäksi kansallisilla koordinaatiokeskuksilla on erikseen pyydettyä mahdollisuus saada optisia satelliittikuvia kohdevalvonnan tukemiseksi. (Euroopan unioni, 2023b.)

Satelliittikuvauspalvelut tuotetaan Copernicus Maritime Surveillance (CMS) -palvelulla. Satelliitit voivat hyödyntää sekä optisia kuvaussensoreita että synteettisen apertuurin tutkakuvaukseen (SAR) perustuvia kuvaussensoreita. (EMSA, 2023c.) Frontexilla on vuodesta 2015 ollut oikeus käyttää Copernicus-satelliittijärjestelmän turvallisuuspalveluun kuuluvaa rajavalvontakomponenttia. Rajavalvonnan osa-alueella pääasiallisena tarkoituksena on vähentää kuolonuhrien määrää, lisätä Euroopan unionin sisäistä turvallisuutta ja torjua rajat ylittävää rikollisuutta. (Copernicus, 2023.)

4.2 Alusten monitorointi

Jäsenvaltioilla on niin ikään kansallisten koordinaatiokeskusten pyynnöstä mahdollisuus saada käyttöönsä Euroopan unionin merialueilla kulkevien alusten sijaintitietoja. Eurosurin fuusiopalveluiden kautta erilaisia merellä kulkevia aluksia voidaan havaita ja tunnistaa satelliitteihin sijoitetuilla tutkilla tai optisella kuvantamisella. Kiinnostavien alusten (engl. *vessel of interest*) kulkua voidaan seurata jäljityspalvelulla. Molemmat näistä palveluista ovat käytettävissä pyynnöstä. Alusten havainnointi (engl. *vessel detection*) palvelu pohjaa SAR-tutkakuvaukseen ja/tai optiseen kuvaukseen ja tietoa voidaan

rikastaa geospaatiallisella informaatiolla. Näin ollen voidaan tunnistaa kyseessä oleva alustyyppi, sen mitat, reitti ja nopeus. Operaatioperusteisesti kansalliset koordinaatiokeskukset voivat saada myös näkymän reaaliaikaiseen alusliikenteeseen. (Euroopan unioni, 2023b; Copernicus, 2023.)

4.3 Henkilötiedustelu ja avointen lähteiden tiedustelu

Henkilötiedustelusta ihmissalakuljetuksen kontekstissa löytyy vain vähän tietoa julkisista lähteistä. Katsomme, ettei tämä kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö henkilötiedustelun keinoja käytettäisi ihmissalakuljetuksen tiedustelutiedon lähteenä.

Frontexin vuoden 2022 päätöslauselma määrittelee *debriefing* -upseerin tehtäväksi muun muassa *vapaaehtoisten, anonyymien ja luottamuksellisten debriefing -haastattelujen* tekemisen. Näiden haastattelujen tavoitteena on kerätä yksityiskohtaista informaatiota henkilöistä, jotka ylittävät laittomasti Euroopan unionin rajat, sekä identifioida potentiaalisia salakuljettajia ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviä henkilöitä. Samoin debriefing -upseerin tehtävänä on myös verrata haastatteluin saatua tietoa muun muassa avoimista lähteistä saatavaan tietoon. (Frontex, 2022a.)

Kansainväliset sopimukset, kuten edellä esitetyt Palermon sopimus ja EU:n neuvoston puitesopimus, ohjaavat EU:n jäsenvaltioita ihmissalakuljetuksen torjunnassa. Sopimuksiin kirjatut seikat ovat jäsenmaita pakottavia velvoitteita. Näin ollen katsomme, että kirjaukset velvoittavat myös Frontexin jäsenmaita. Palermon sopimuksesta löytyy erillinen kirjaus henkilötiedustelusta. Sen mukaan sopimusvaltioita velvoitetaan toimenpiteisiin, joilla pyritään henkilötiedustelun kautta kannustamaan salakuljetukseen osallistuvien ryhmien jäseniä luovuttamaan viranomaisille tietoja. Kerätyn tiedon avulla voidaan kartoittaa tietoa salakuljettajien toiminnasta, luonteesta, koostumuksesta, rakenteesta ja sijainnista tai saada tietoa rikollisryhmän verkostoista ja yhteyksistä muihin salakuljetusrikollisryhmiin. Samainen sopimus velvoittaa lainvalvontaviranomaisia tehostamaan tiedonvaihtokanaviaan ja vaihtamaan tietoa salakuljettajien käyttämistä toimintamalleista, keinoista ja menetelmistä. Kerätyn tiedusteluaineiston perusteella tietoa tulisi analysoida siten, että aineistosta muodostuu kokonaiskuva salakuljetuksen kehityksestä, toiminnasta, ammattimaisista ryhmistä, ryhmien käytössä olevasta teknologiasta ja olosuhteista. (Oikeusministeriö, 2002.)

Julkisista lähteistä löytyy varsin niukasti tietoa Frontexin harjoittamasta avointen lähteiden tiedustelusta. Aiheesta löytyvien tietojen fragmentaarisuudesta huolimatta voidaan kuitenkin todeta, että Frontex käyttää avoimista lähteistä hankittua tietoa eri sensoreilla tuotetun tiedon rikastuttamiseen (Frontex, 2020). Esimerkiksi vuoden 2022–2023 riskianalyyssissaan Frontex toteaa hyödyntäneensä avoimia lähteitä erityisesti maahanmuuttovirtausta aiheuttavien työntö- ja vetotekijöiden tunnistamiseen (Frontex, 2022b). Asetus (2019/1896, 28 artikla) antaa lisäksi kansallisille koordinaatiokeskuksille mahdollisuuden pyytää Frontexilta mediaseurantaan ja avointen lähteiden tiedusteluun perustuvia tuotteita laittoman maahanmuuton ja rajat ylittävän rikollisuuden ehkäisemiseksi.

4.4 Analyysitoiminnot

Frontexin toiminta perustuu riskianalyyssityöskentelyyn, ja organisaatio laatii sekä strategisia että operatiivisia riskianalyysejä. Lisäksi virasto tuottaa kolmansia maita koskevia

analyyssejä. Strategiset riskianalyysit ovat laaja-alaiseen tietopohjaan perustuvia analyyssejä, joilla tuotetaan ja ylläpidetään EU-alueen yhteistä rajaturvallisuustilannekuvaa. Analyysit pohjautuvat viraston itse hankkimiin tietoihin sekä kansallisten viranomaisten, muiden EU-virastojen ja kansainvälisten organisaatioiden tuottamiin tietoihin. Lisäksi niissä voidaan hyödyntää avoimista lähteistä kerättyä tietoa. Strategisten riskianalyysien keskeisenä tarkoituksena on tuottaa tietoa, jota voidaan käyttää prioriteettien muodostamiseen ja riskien vähentämiseen liittyvän päätöksenteon tukena. (Frontex, 2023b.) Strategisessa riskianalyysissä keskitytään laittoman maahantulon ilmiöön ja siihen liittyviin trendeihin keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä (Frontex, 2023c).

Operatiivisessa riskianalyysissä fokus on niiden rajaosuuksien päivätasolla tapahtuvien muutosten seurannassa, joilla virasto toimeenpanee yhteisiä operaatioitaan (Frontex, 2023c). Yhteisillä operaatioilla viitataan operaatioihin, joissa lähetetään henkilöstö- ja valvontakalustotukea laittoman maahantulon painetta ulkorajoillaan kokeviin jäsenvaltioihin (Frontex, 2023d). Operatiivisessa analyysissä tarkastelun kohteina ovat esimerkiksi salakuljetettavien kansalaisuudet, käytetyt salakuljetusreitit sekä salakuljetusta toimeenpanevien rikollisjärjestöjen toiminnassa tapahtuvat muutokset. Tietopohjana käytetään muun muassa operaatioihin akkreditoitujen virkamiesten laatimia raportteja. (Frontex, 2023c.)

Frontex tekee yhteistyötä myös kolmansien osapuolten kanssa niillä Euroopan unionin raja-alueilla, joilla laittoman maahantulon paine on korkea. Yhteistyön ja sen puitteissa tehtävien kolmansia maita koskevien analyysien tarkoituksena on tuottaa arvoa kummallekin osapuolelle tilannekuvaa muodostamalla ja analyysikapasiteettia tehostamalla. Analyyssejä käytetään osapuolten rajavalvontatoimien suunnittelussa sekä strategisen päätöksenteon tukena. Tietopohjana käytetään alueellisessa yhteistyössä saatuja tietoja, joita täydennetään muilla tiedonhankintakeinoilla saaduilla tiedoilla. (Frontex, 2023e.)

Kansalliset rajaturvallisuusviranomaiset saavat pyydettyä käyttöönsä myös erilaisia Frontexin tuottamia aihealuespesifejä analyyssejä. Tällaisia tuotteita, jotka voivat sisältää muun muassa kuvaustiedustelun, avointen lähteiden tiedustelun tai erilaisten merellisen ympäristön analysointityökalujen tuottamia tietoja, ovat esimerkiksi:

- merialueita koskevat alueelliset riskikartat,
- merirajat ylittävää rikollisuutta koskevat strategiset raportit,
- temaattiseen ja maantieteelliseen tutkimukseen perustuvat strategiset raportit,
- satama-analyysituotteet,
- merenkulkuun liittyvät riskiprofiilit, sekä
- merenkulun trendi- ja ennakkovaroitustuotteet.

Lisäksi kansallisilla koordinaatiokeskuksilla on Eurosurin fuusiopalveluiden kautta pääsy monilähteiseen muuttoliikkeiden analyysiin perustuvaan arvioon. Palvelu tarjoaa sosioekonomisen lähtötilanearvion ja alustavan analyysin tietystä laittomaan maahanmuuttoon liittyvästä toiminnasta, alueesta tai rikollisryhmästä. (Euroopan unioni, 2023b.)

5 Johtopäätökset

Tässä raportissa olemme käsitelleet Euroopan unioniin suuntautuvan ihmissalakuljetuksen tiedustelua. Olemme lähestyneet tiedustelua sen laajassa merkityksessä; käsitämme tiedustelun systemaattisena ja suunnitelmallisena tiedonhankkimisena vastustajasta ja toimintaympäristöstä päätöksenteon tueksi. Ihmissalakuljetuksen kontekstissa käsitämme vastustajat ihmissalakuljetusta harjoittaviksi, siitä rahallisesti hyötyviksi toimijoiksi, emme esimerkiksi laittomasti Eurooppaan pyrkiviin ja/tai kansainvälistä suojelua unionin alueelta hakeviksi yksilöiksi. Raportissa esitetyt tiedot ovat peräisin julkisista lähteistä. Vaikka näissä lähteissä ei olekaan eksplisiittisesti mainittu esimerkiksi eri tiedustelulajeja, raportissa esitetyt kyvykkyydet kytkeytyvät eri tiedustelulajeihin ja niiden määritelmiin sekä tiedustelutiedosta tuotettuihin analyysituotteisiin.

Ihmissalakuljetusta pidetään Euroopan unionin tasolla vakavana ja järjestäytyneenä rikollisuutena. Tarkkoja arvioita tämänkaltaisen rikollisuuden rahallisesta tuottoisuudesta ei ole, mutta sitä pidetään huumausaineiden salakuljetuksen jälkeen toiseksi tuottoisimpana rikollisuuden muotona. Viime vuosina on myös nähty, miten valtiolliset toimijat ovat käyttäneet ihmiskuljetusta tai maahanmuuttoa hybridivaikuttamisen välineenä. Edellä esitetyt esimerkit puhuvat omaa kieltään siitä, miten välineellistettyä maahanmuuttoa voidaan käyttää valtiollisesti organisoidun laaja-alaiseen vaikuttamisen muotona.

Järjestäytyneen rikollisuuden ilmiöiden paljastaminen ja rikosten tutkiminen, kuten ihmiskuljetus, vaativat kansainvälistä yhteistyötä ja siihen liittyvän tiedustelutiedon aktiivista vaihtoa. Erityisesti ihmiskuljetus siinä muodossa, missä sitä tässä raportissa käsittelemme, on valtioiden rajat ylittävää toimintaa. Ulkorajojen valvonnan merkitys korostuu erityisesti Euroopan unionin kaltaisessa valtioiden välisessä liitossa, jossa sisärajoilla on vapaa liikkuvuus. Valtioiden välinen liitto tässä muodossa tarkoittaa myös sitä, että yhteen jäsenvaltioon kohdistetuilla vaikuttamispyrkimyksillä on vaikutusta myös muihin unionin jäsenvaltioihin.

Ihmissalakuljetuksen strategisesta tiedustelusta ja analyysistä vastaavat Euroopan unionin tasolla erityisesti Europol ja Frontex. Europol nojautuu pitkälti jäsenvaltioiden hankkimaan rikostiedustelutietoon, jota tuotetaan kansallisten lainsäädäntöjen ja niiden mahdollistamien eri tiedustelulajien (erit. OSINT, HUMINT) keinoin sekä operatiivisessa rikostorjunnassa käytetyin menetelmin. Europolin roolina on pääasiallisesti kerätä jäsenvaltioilta saatuja tietoja ja tukea EU-tason päätöksentekoa analyysituotteilla ja tilannekuvan ylläpitämisellä. Se myös yhdistelee operatiivista rikostiedustelutietoa ja tukee näin jäsenvaltioiden ihmiskuljetuksen estämiseen liittyvää operatiivista toimintaa. Rikostutkinnalla voidaan tuottaa uutta tietoa laajemmista ilmiöistä ja toiminnasta, joka ei ole aiemmin ollut viranomaisen tiedossa.

Sekä Europol että Frontex käyttävät toiminnassaan avointen lähteiden sekä henkilötiedustelun menetelmiä tai ainakin analysoivat näillä menetelmillä hankittuja tietoja. Lisäksi Frontex tuo selkeästi esille sen, että se käyttää laajasti kuvaustiedustelun ja geospaatialaisen tiedustelun menetelmiä. Mikään tiedustelumenetelmä ei ole ylivertainen, eikä tarjoa yksinään tietoa ihmiskuljetuksen tyyppisistä ilmiöistä. Myös ihmiskuljetuksen kontekstissa eri tiedustelulajeilla saavutetun tiedon yhdistelemisen tärkeys korostuu etenkin ennakkovaroituksia arvioitaessa. (Lowenthal & Clark, 2016).

Lähdemateriaalissamme ei ole määritelty, että Europol tai Frontex olisivat varsinaisia tiedusteluorganisaatioita. Näkemyksemme mukaan Frontex kuitenkin tuottaa tiedustelutietoa ihmissalakuljetuksesta mm. kuvaustiedustelun ja henkilötiedustelun keinoin. Europolin tehtäväkuvassa määritellään, että Europol kerää, tallentaa, käsittelee ja analysoi rikostiedustelutietoa mutta ei itse harjoita henkilötiedustelua, signaalitiedustelua, mittaus- ja tunnusmerkkitiedustelua tai geospaatialista tiedustelua. Koska nämä organisaatiot kuitenkin keräävät ja analysoivat tiedustelutietoa, niin laajassa merkityksessä katsomme niiden olevan toiminnallisesti vähintäänkin hyvin lähellä tiedusteluorganisaatioita.

Eurooppalainen raja- ja merivartiosto Frontex on merkittävä, eurooppalaisen rajaturvallisuuden ylläpitämiseen nivoutuva strategis-operatiivinen toimija. Frontexin rooli on tässä viitekehyksessä laaja-alainen käsittäen niin tiedustelutiedon, -palveluiden ja -analyysien tuottamisen kuin jäsenvaltioiden alueilla tapahtuvien operaatioidenkin toimeenpanemisen. Frontex käyttää tiedonhankinnassaan paljon erilaisia tiedustelulajeja tai vähintäänkin sellaisiksi mielletäviä toimintoja. Nämä kyvykkyydet ovat lähtökohtaisesti tarkoitettu valvonnalliseen käyttöön, mutta ne tuottavat de facto myös tiedustellista tietoa.

Frontexin merkitystä kuvastaa se, että sen tehtäväkenttää, toimivaltuuksia ja rakennetta on muutettu koko sen olemassaolon ajan toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten mukaan. Lisäksi viraston resursseja on lisätty merkittävästi viime vuosien aikana (Frontex, 2023f; Frontex, 2023g; Asetus (EU) 2019/1896, liite I). Samanlaista kehitystä on havaittavissa myös Europolissa, jossa vuoden 2015 pakolaisaallon seurauksena perustettiin European Migrant Smuggling Center (EMSC). Nämä muutokset — yhdistettynä aiemmin johtopäätöksissä esille tuomiemme seikkojen kanssa — ovat mielestämme oivia esimerkkejä siitä, miten unionin tasolla esimerkiksi ihmissalakuljetusilmiöstä saatua tietoa on käytetty sekä rajavalvontaan että rikostorjuntaan liittyvän päätöksenteon ja resurssisuunnittelun tukemiseen. Ne osoittavat paitsi sen, miten strateginen ja operatiivinen tiedustelu nivoutuvat toisiinsa, myös sen, että rajaturvallisuuden ylläpitäminen on korkean prioriteetin asia Euroopan unionissa.

Sekä Frontex että Europol käyttävät tiedustelutiedon keräämisessä strukturoituja tiedonhallintamenetelmiä sekä analyysitapoja. Tiedustelun lopputuotteena tuotetaan niin julkisia raportteja ja tilannekuvia kuin myös rajoitetummin ensisijaisille asiakkaille (Euroopan unioni sekä sen jäsenvaltiot) päätöksentekoa tukevaa, analysoitua tietoa. Soveltuvin osin strategisen tason tietoa raportoidaan myös operatiivisille ja strategisille kumppaneille Euroopan unionin ulkopuolella.

Sekä Europolin että Frontexin toiminnan perustana on usean vuoden ajalta kerätty tieto ja kokemus ihmissalakuljetuksen tilannekuvan ylläpitämisestä. Osaaminen mahdollistaa hyvin akuuttien uhkien tunnistamisen. Näin ollen molemmilla organisaatioilla on hyvä mahdollisuus tuottaa ihmissalakuljetuksesta sellaista tietämystä, joka voi toimia ennakkovaroituksena, lisäten ymmärrystä unionin alueeseen vaikuttavista uhista.

Tiedusteluorganisaatioiden toiminta ja kohteet ovat yleensä salassa pidettävää tietoa. Pidämme hyvin todennäköisenä, että sekä Euroopan unionin, Europolin ja Frontexin jäsenvaltioiden sotilas- ja siviilitiedustelupalvelut tuottavat toiminnassaan ihmissalakuljetukseen liittyviä tietoja. Eri asia on, millä tavalla varsinaiset tiedustelupalveluiksi nimetyt toimijat tunnistavat nimenomaan ihmissalakuljetukseen liittyvät ilmiöt ja tiedot.

Vaikka raportissamme olemmekin tarkastelleet ihmissalakuljetuksen tiedustelua Euroopan unionin tasolla, emme voi jättää huomiotta sitä, että Suomella on vastuullaan pitkä unionin ulkoraja ja täten suuri vastuu vapaan liikkuvuuden alueen ulkorajan raja-valvonnasta. Eurooppaan kohdistuvan laittoman maahantulon paineen siirtyessä Suomen valvontavastuulla olevalle ulkorajaosuudelle, voitaneen myös olettaa tässä raportissa käsiteltyjen tahojen mielenkiinnon siirtyvän yhä enenevässä määrin kohti Suomea.

Lähteet

- Albanese, J. S. (2014). Organized crime: from the mob to transnational organized crime. Routledge
- Albertini, M. (2012). Mafia links between the Balkans and Scandinavia. State of affairs. Teoksessa Revista Română de Studii Baltice și Nordice artical. The Third Conference on Baltic and Nordic Studies in Romania.
- Bielencka, A (6.7.2022). Poland Finally Lifts State of Emergency at Belarus Border. Human Rights Watch. Viitattu 7.11.2023
<https://www.hrw.org/news/2022/07/06/poland-finally-lifts-state-emergency-belarus-border>
- Copernicus (2023). Security. Viitattu 26.10.2023. Haettu osoitteesta <https://www.copernicus.eu/en/copernicus-services/security>
- European Maritime Safety Agency. (2023a). European Cooperation on Coast Guard functions. Viitattu 26.10.2023. Haettu osoitteesta <https://www.emsa.europa.eu/we-do/assistance/coast-guard-function.html>
- European Maritime Safety Agency. (2023b). Remotely Piloted Aircraft Systems Services (RPAS). Viitattu 26.10.2023. Haettu osoitteesta <https://www.emsa.europa.eu/we-do/surveillance/rpas.html>
- European Maritime Safety Agency. (2023c). Copernicus Maritime Surveillance Service. Viitattu 26.10.2023. Haettu osoitteesta <https://www.emsa.europa.eu/copernicus.html>
- Euroopan neuvoston asetus Euroopan unionin jäsenvaltioiden operatiivisesta ulkorajayhteistyöstä huolehtivan viraston perustamisesta, Euroopan unionin säädöskokoelma 2007 (2004).
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus eurooppalaisesta raja- ja merivartiostosta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/399 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 863/2007, neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2004 ja neuvoston päätöksen 2005/267/EY kumoamisesta, Euroopan unionin säädöskokoelma 1624 (2016).
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus eurooppalaisesta raja- ja merivartiostosta sekä asetusten (EU) N:o 1052/2013 ja (EU) 2016/1624 kumoamisesta, Euroopan unionin säädöskokoelma 1896 (2019).
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan rajavalvontajärjestelmän (Eurosur) perustamisesta, Euroopan unionin säädöskokoelma 1052 (2013).

- Euroopan unionin neuvoston puitepätös 946/YOS, Euroopan unionin säädöskokoelma (2002).
- Euroopan unionin neuvoston puitepätös 841/YOS, Euroopan unionin säädöskokoelma (2008).
- Euroopan unioni. (2016). Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/794, annettu 11 päivänä toukokuuta 2016, Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) sekä neuvoston päätösten 2009/371/YOS, 2009/934/YOS, 2009/935/YOS, 2009/936/YOS ja 2009/968/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta. EUVL L 135, 24.5.2016, s. 115—124.
- Euroopan unioni. (2021). A renewed EU Action plan against migrant smuggling (2021-2025). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brysseli.
- Euroopan unioni. (2023a). Services catalogue. European Cooperation on Coast Guard Functions. Viitattu 26.10.2023. Haettu osoitteesta <https://coastguard.europa.eu/catalogues/services-catalogue#earth>
- Euroopan unioni. (2023b). Catalogue of Services Available to Member States that are provided through the cooperation of at least two Agencies. European Cooperation on Coast Guard Functions. Services catalogue. Viitattu 26.10.2023. Haettu osoitteesta <https://coastguard.europa.eu/catalogues/services-catalogue/catalogue?page=0>
- Europol. (2015). European Migrant Smuggling Center. Viitattu 26.10.2023. Haettu osoitteesta https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/emsc_informaphic_final.pdf
- Europol. (2016). Migrant smuggling in the EU. Viitattu 26.10.2023. Haettu osoitteesta https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/migrant_smuggling_europol_report_2016_0.pdf
- Europol. (2017). European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA) 2017.
- Europol. (2021a). European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA) 2021.
- Europol. (2021b). Viitattu 29.10.2023 Haettu osoitteesta <https://www.europol.europa.eu/publications-events>
- Europol. (2021c). Migrant Smuggling. Viitattu 29.10.2023. Haettu osoitteesta https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/irregular-migration-and-return/migrant-smuggling_en
- Europol. (2022a). EMSC European Migrant Smuggling Center, 6th Annual Report - 2022. Luxemburg.
- Europol. (2022b). Europol. Viitattu 29.10.2023. <https://www.europol.europa.eu/partners-collaboration>

- Europol. (2023a). Viitattu 30.10.2023. Haettu osoitteesta <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact>
- Europol. (2023b). Viitattu 31.10.2023. Haettu osoitteesta <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/targeted-human-traffickers-luring-victims-online>
- The Financial Action Task Force. (2022). Money Laundering and Terrorist Financing Risks Arising from Migrant Smuggling. FATF Report. Pariisi, Ranska.
- Frontex. (2016). Risk analysis for 2016.
- Frontex. (2020). Viitattu 12.11.2023 Haettu osoitteesta <https://www.frontex.europa.eu/innovation/announcements/frontex-industry-days-shaping-the-future-of-european-integrated-border-management-Tbsx0V>
- Frontex. (2022a). Management board decision 8/2022.
- Frontex (2022b). Risk Analysis for 2022/2023.
- Frontex. (2023a). Risk Analysis for 2023/2024.
- Frontex. (2023b). Risk Analysis. Viitattu 26.10.2023. Haettu osoitteesta <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/risk-analysis/operational-risk-analysis/>
- Frontex. (2023c). Viitattu 26.10.2023. Haettu osoitteesta <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/risk-analysis/operational-risk-analysis/>
- Frontex. (2023d). Viitattu 26.10.2023. Haettu osoitteesta <https://www.frontex.europa.eu/about-frontex/who-we-are/tasks-mission/>
- Frontex. (2023e). Viitattu 26.10.2023. Haettu osoitteesta <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/risk-analysis/third-country-analysis/>
- Frontex. (2023f). Viitattu 11.11.2023. Haettu osoitteesta <https://www.frontex.europa.eu/careers/who-we-are/why-us/>
- Frontex. (2023g). Viitattu 11.11.2023. Haettu osoitteesta <https://www.frontex.europa.eu/about-frontex/standing-corps/standing-corps/>
- Gould, H. (12.1.2017). What fuels human trafficking? UNICEF. <https://www.unicefusa.org/stories/what-fuels-human-trafficking>
- Hall, B., Fleming, S., Shotter, J. (5.12.2021). How migration became a weapon in a 'hybrid war'. Financial Times.
- Huusko, J. (27.2.2023). Laaja-alaiseen vaikuttamiseen on varauduttava. Puolustusvoimat. <https://puolustusvoimat.fi/blogi/-/blogs/laaja-alaiseen-vaikuttamiseen-on-varauduttava>
- International Organization for Migration. (2023). Migration within the Mediterranean. Viitattu 25.10.2023. Haettu osoitteesta <https://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean>

- Isokangas, J. (2023). Tiedustelun kansainvälinen yhteistyö. Jyväskylän Yliopiston luento 2.10.2023.
- Jac-Kucharski, A. (2012). The Determinants of Human Trafficking: A US Case Study. *International Migration*, s. 150 – 165, 50(6). England.
- Jahkola, K. & Leikas, L. (2002) YK:n järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen ns. Palermón sopimuksen hyväksyminen. Oikeusministeriö. Viitattu 26.10.2023. Haettu osoitteesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75901/omls_2002_27.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lakka, P. (6.3.2019). Orpo muistelee ”kovaa paikkaa” Venäjän kanssa vuoden 2015 pakolaiskriisin aikaan: ”Venäläiset eivät tästä mitään saaneet”. *Iltasanomat*. Viitattu 7.11.2023 <https://www.is.fi/politiikka/art-2000006025678.html>
- Leisti, T. (30.8.2016). Norjalaistutkijat: Itärajan pakolaiset eivät olleet Venäjän juoni. *Yle*. Viitattu 7.11.2023 <https://yle.fi/a/3-9128359>
- Lowenthal, M & Clark, R. (2016). *The 5 Disciplines of Intelligence Collection*, SAGE 2016.
- Nichols, G. E. W. (2022). ”Playing Chicken” with Populations: Migrant Instrumentalization and the Schengen Area. Master’s Thesis in European Studies, Norwegian University of Science and Technology.
- Palo, S. (2010). *Järjestäytyneet rikollisryhmät ja rikosvastuu*. Väitöskirja 2010. Helsingin Yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta.
- Partanen, P. (30.11.2023). Ihmiskauppa- ja maahanmuuttorikollisuuden torjunta perustuu analysoituun tietoon. HAASTE 4-23. <https://rikoksentorjunta.fi/-/haaste-4-23-ihmiskauppa-ja-maahanmuuttorikollisuuden-torjunta-perustuu-analysoituun-tietoon>
- Triandafyllidou, A., Maroukis, T. (2012). *Migrant Smuggling*. Macmillan. Englanti
- Vesa, M. (12.11.2023). Suomen kaakkoisrajalle alkoi taas virrata turvapaikanhakijoita - Venäjä muutti toimintaansa. *Iltasanomat*. Viitattu 12.11.2023 <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009986209.html>
- von Lampe, K. (2022) *Definitions of Organized Crime*. Viitattu 10.11.2023. Haettu osoitteesta <http://www.organized-crime.de/organizedcrimedefinitions.htm>
- Wheaton, E. M., Schauer, E. J., Galli, T. V. (2010). *Economics of Human Trafficking*. *International Migration*, 48(4). Oxford, Englanti
- Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus 20, Suomen säädöskokoelma (2004).
- Yhdistyneet Kansakunnat. (2023). *Migrant Smuggling FAQs*. Viitattu 7.11.2023. Haettu osoitteesta <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/migrant-smuggling/faqs.html>
- Yhdistyneet Kansakunnat. (2008). *An Introduction to Human Trafficking: Vulnerability, Impact and Action*. New York

Zhilla, F. & Lamallari, B. (2015). Organized Crime. Threat Assessment in Albania. Open Society Foundation for Albania. Viitattu 7.11.2023
https://www.osfa.al/sites/default/files/organized_crime_soros.pdf

Kansalaisten tekemä CITINT ja sen vertautuminen valtiolliseen tiedusteluun

Ilkka Pietilä, Katleena Kortesus, Ulla Pohjanen, Mikko Tuominen

1 Johdanto

Viime aikoina on herännyt tarve uudelle termille *CITINT*, joka tarkoittaa kansalaisten toteuttamaa ei-valtiollista tiedustelua. *CITINT*-kirjainyhdistelmä koostuu sanoista *citizen* (tai vaihtoehtoisesti *civic*) ja *intelligence* (ks. esim. Steele, 2002; Teti, 2012; Pešek, 2023). Sanayhdistelmä on tuttu INT-lopustaan, jonka avulla on muodostettu vastaavia termejä monista muistakin tiedustelulajeista.

Tässä raportissa käsitteestä *intelligence* käytetään vapaata suomennosta tiedustelu, ja sitä käytetään sanan laajassa merkityksessä kuvaamaan toimintaa, organisaatioita ja päätöksenteon alaprosesseja (esim. McDowell, 2008). Tiedustelutiedolla viitataan tässä raportissa tiedustelulla tuotettuun sensoritason tietoon (data), käsiteltyyn ja analysoituun tietoon (informaatio) sekä tiedusteluprosessilla tuotettuihin johtopäätöksiin ja toimenpidesuosituksiin. *Citizen* merkitsee suomeksi kansalaista tai kansalaisia¹.

Käsitteellä tiedustelu voidaan tässä raportissa viitata myös sotilaalliseen, rikostutkinnalliseen ja liiketoimintatiedusteluun tai esimerkiksi katastrofin- ja kriisinhallinnan tueksi tuotettuun tietoon. Huomionarvoista on, että raportissa liikutaan tiedustelun strategisilla, operatiivisilla ja taktisilla tasoilla, sillä *CITINT*in tukeutuvat päätelmät ja johtopäätökset voivat painottua näille eri tasoille. Tässä raportissa strateginen taso linkittyy erityisesti esimerkiksi valtiolliseen päätöksentekoon ja pitempään aikajänteeseen, operatiivinen taso puolestaan alueelliseen toimintaan ja keskipitkään aikajänteeseen, ja taktinen taso lähelle ruohonjuuritasoa, yksittäisiä toimijoita ja lyhyisiin aikajänteisiin päätöksenteossa. (Ks. esim. Kerttunen, 2007.)

Raportissa vertaillaan valtiollisen tiedustelun ja kansalaisten tekemän tiedustelun eroja niin roolien, resurssien, metodien, alustojen kuin lainsäädännönkin kannalta. Erityisesti lainsäädännön näkökulmasta erot ovat merkittäviä, ja ne riippuvat myös siinä missä roolissa kansalaiset tekevät tiedustelua. Kansalaiset saattavat tehdä tiedustelua esimerkiksi yksityishenkilöinä, vapaamuotoisissa harrastusryhmissä, järjestöissä, kaupallisissa yrityksissä ja freelance-ammateissa kuten tutkivina journalistina.

CITINT eli *citizen intelligence* ei ole terminä vielä vakiintunut. Niinpä tässä raportissa pyritään määrittelemään termi, perustelemaan sen käyttötarve ja myös vertailemaan *CITINT*in käytännön toteutuksia ja eroja verrattuna valtiolliseen tiedusteluun.

---

¹ Väärinkäsitysten välttämiseksi huomattavaa on, että termillä *civic intelligence* voidaan viitata myös yhteiskunnallisen ja poliittisen osallistumisen (engl. *participation*, ks. esim. Pietilä, 2022) aktiviteetteihin, joissa esimerkiksi ratkotaan yhteistyössä jotakin rajattua poliittista ongelmaa deliberatiivisin keinoin. Tällainen *civic intelligence* on kuitenkin rajattu tämän raportin ulkopuolelle.

Raportin luvussa 2 käydään läpi CITINT-termin määritelmä ja sen suhde muihin tiedustelun käsitteisiin. Luvussa 3 keskitytään valtiollisen tiedustelun ja kansalaistiedustelun eroihin muun muassa resurssien, roolien ja metodien näkökulmasta. Luku 4 kertoo, mitkä lait voivat tulla sovellettavaksi kansalaistiedusteluun. Luvussa 5 esitellään erilaisia CITINT-toimijoita ja -työkaluja. Luvun 6 johtopäätöksissä huomio kiinnitetään erityisesti CITINT-toiminnan laajenemiseen sekä sen uhkiin, heikkouksiin ja mahdollisuuksiin.

2 Mitä CITINT on?

CITINT-lyhenne esiintyy Burken artikkelissa (2022), mutta sille ei anneta tarkkarajaista määritelmää. Artikkelin CITINT-esimerkissä kerrotaan Ukrainan valtion luomasta soveluksesta, johon kuka tahansa tunnustettu kansalainen voi raportoida vihollishavainnoista ja ladata valokuvia Ukrainan puolustusvoimien avuksi (Burke, 2022). Kyseessä on siis valtion fasilitoima CITINT.

CITINT-termi esiintyy myös Laulajaisen, Taivalmaan, Vilénin ja Virtasen raportissa, jossa he jakavat ei-valtiollisen tiedustelutoiminnan viiteen osa-alueeseen toimijoittain: (1) kaupalliset tiedusteluyritykset, (2) rikollisjärjestöt ja terroristiorganisaatiot, (3) kansalais- ja avustusjärjestöt, (4) tutkijat, tutkivat journalistit, kansalaisjournalistit ja kansalaistiedustelu sekä (5) tiedustelu osana yritysten normaalia toimintaa (Laulajainen ym., 2023). Tässä jaottelussa Laulajainen, Taivalmaa, Vilén ja Virtanen luokittelevat CITINTin järjestäytymättömän vapaaehtoistoiminnan alle eli neljänteen ryhmään, lähteenään Burke (2022). Näin CITINTin tekijöistä rajataan pois muun muassa kaupalliset tiedusteluyritykset, rikollisjärjestöt, rekisteröityneet yhdistykset tai kansalaisjärjestöt. (Laulajainen ym., 2023.)

Laulajainen ym. (2023) esittämää viisiosaista jaottelua voi opponoida, koska artikkelissa listattujen toimijakategorioiden status on varsin tulkinnanvarainen ja osin päällekkäinen. Voisi väittää, että moni terroristiorganisaatio on samaan aikaan kansalaisjärjestö, joskin toki epäeettinen sellainen. Lasketaanko esimerkiksi Irish Republican Army (IRA) terroristijärjestöksi vai kansalaisjärjestöksi? IRAn historiassa on sekä fyysisen väkivallan vuosia että rauhallisempia vaikuttamisen vuosia (Arthur & Cowell-Meyers, 2023). Vaihtuuko status CITINTistä pois ja takaisin sen mukaan, mitä keinoja ryhmä on käyttänyt? Myös Malkki toteaa artikkelissaan, että terrorismin määritelmä on yhä häilyvä, eikä siitä ole yhteisymmärrystä (Malkki, 2014).

Voi myös pohtia, onko CITINT-käsitteen kannalta selkeää, jos sama henkilö voi vuorotellen olla tai olla olematta CITINT-toimija. Jos esimerkiksi yksittäinen CITINT-harrastaja perustaa yrityksen tai jos vapaa CITINT-ryhmittymä rekisteröityy yhdistykseksi, sen toiminta päättyy CITINTin ulkopuolelle. Jos yrittäjä toteuttaa yksittäisen tiedusteluoperaation harrastuksenaan, lopputulos olisi jälleen CITINTia.

Hyödyllisempi ja käyttökelpoisempi tapa määritellä CITINT olisi rajata se *ei-valtiolliseksi tiedustelutoiminnaksi*. Tämän määritelmän hyväksyy myös yksityisen Black Bird Group -tiedusteluryhmän perustajajäsen ja OSINT-asiantuntija Emil Kastehelmi (haastattelu 17.10.2023). Määritelmän mukaan CITINT-toimijoita voivat olla esimerkiksi kaupalliset yritykset, kansalaisjärjestöt, ammatilliset yhdistykset, yksittäiset aktiivit ja jopa rikollisjärjestöt.

2.1 CITINT osana tiedustelun taksonomiaa

Tiedustelun alalajeja voi luokitella eri perusteilla. Yksi luokittelun kriteeri on tiedustelu-toiminnassa käytetty kanava, tekniikka tai tiedonhankintatapa (engl. *source*). Tätä käytetään Lowenthalin ja Clarkin esittelemässä viisiosaisessa jaottelussa HUMINT, GEOINT, MASINT, SIGINT ja OSINT, jossa HUMINT viittaa henkilötiedusteluun, GEOINT geospaatialiseen tiedusteluun eli paikkatietoon liittyvään tiedusteluun, MASINT mittaus- ja tunnusmerkkiedusteluun, SIGINT signaalitiedusteluun ja OSINT avointen lähteiden tiedusteluun (Lowenthal & Clark, 2015). Näiden kaikkien kohdalla tiedonhankintatapa tai -tekniikka määrittelee tiedustelulajin nimen.

Toinen kriteeri määrittää tiedustelun alalajeja on tiedustelun kohde. Esimerkiksi vastatiedustelu (CI) tarkoittaa toimintaa, joka on suunnattu vastustajan tiedusteluun (Lowenthal & Clark, 2015; Isokangas, 2023c). Liiketoimintatiedustelu taas on kohdistettu yritysten toimintaympäristöön, kilpailijoihin ja markkinatilanteeseen (Isokangas, 2023a). Vastaavasti taloudellinen tiedustelu FININT (engl. *financial intelligence*) kohdistuu taloustietoon ja rahaliikenteeseen (Walton, 2013).

Kolmas kriteeri luokitella tiedustelun tyyppejä on toteuttajan yhteiskunnallinen rooli ja oikeusasema. Suomessa esimerkiksi sotilastiedustelu on toimintaa, josta vastaa puolustusvoimat. Siviilitiedustelusta taas vastaa Suojelupoliisi. Rikostiedustelua tekee lainvalvontaviranomainen eli poliisi, ja vakavien tapausten kohdalla myös Suojelupoliisi. (Sisäministeriö, 2017.)

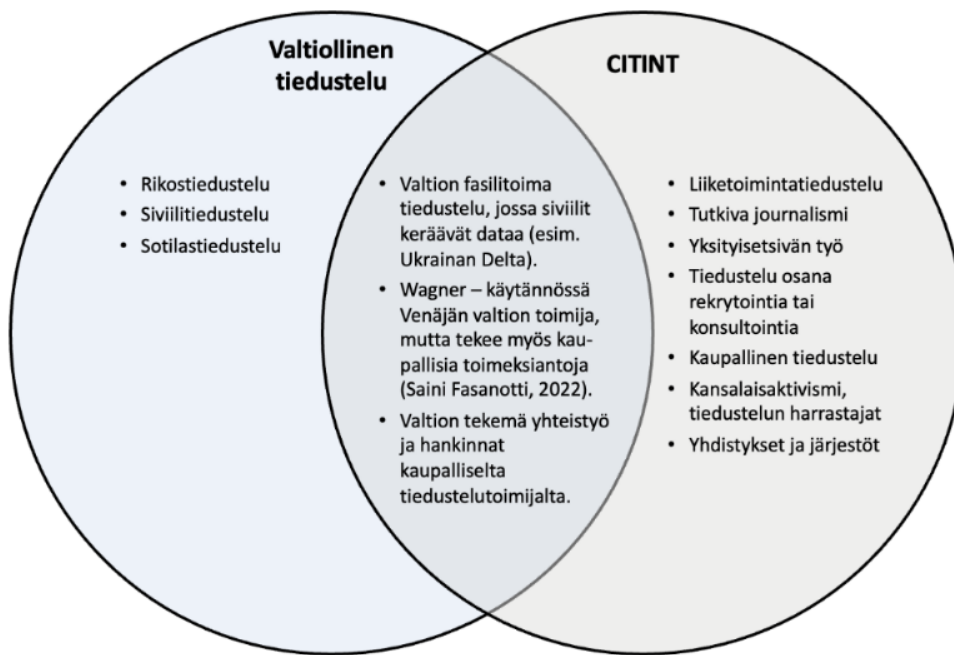
Käsite CITINT määrittyy luontevimmin kolmannen perusteen eli toteuttajan yhteiskunnallisen roolin mukaan. Jos CITINT on määritelmällisesti *ei-valtiollisen toimijan toteuttamaa tiedustelua*, se olisi siten rinnakkaiskäsite sotilas-, siviili- ja rikostiedustelulle.

On huomattava, että tiedustelun käsitteistössä on itse asiassa ollut aukko. Kansalaisten, yhdistysten, yritysten ja vapaiden kollektiivien tekemälle tiedustelulle ei ole ollut olemassa vakiintunutta termiä.

2.2 Kansalaistiedustelun ja valtiollisen tiedustelun rajapinnat

Valtiollinen tiedustelu ja CITINT eivät ole toisistaan täysin irrallisia, vaan niillä on yhtymäkohtia. Kuviossa 1 nähdään kuinka valtio voi fasilitoida CITINTia tuottamalla keräysalustan. Lisäksi valtio voi ostaa CITINT-toimijoilta tiedustelun eri vaiheita tai osatoteutuksia eri tarpeisiin (Saini Fasanotti, 2022). Myös valtion vastatiedustelu saattaa hyötyä CITINTistä, kun kansalaiset voivat ilmoittaa esimerkiksi epäilyttävästä toiminnasta, kuten tiedustelulennokki- eli drone-havainnoista (Lapinkangas & Julkunen, 2022).

Kansalaisten raportoimat tiedot ovat saaneet suuren merkityksen nykyisissä konflikteissa, koska kansalaiset voivat tuottaa arvokasta dataa tukemaan esimerkiksi asevoimia, valtiollista tiedustelua ja humanitäärisiä operaatioita (Pešek, 2023). Tavallaan jokainen jaettu valokuva tai video sosiaalisessa mediassa on tiedusteludatan tuottamista, mutta erityisen arvokasta se on konfliktialueilla kalustosta ja operatiivisesta toiminnasta otetuissa kuvissa ja videoissa.

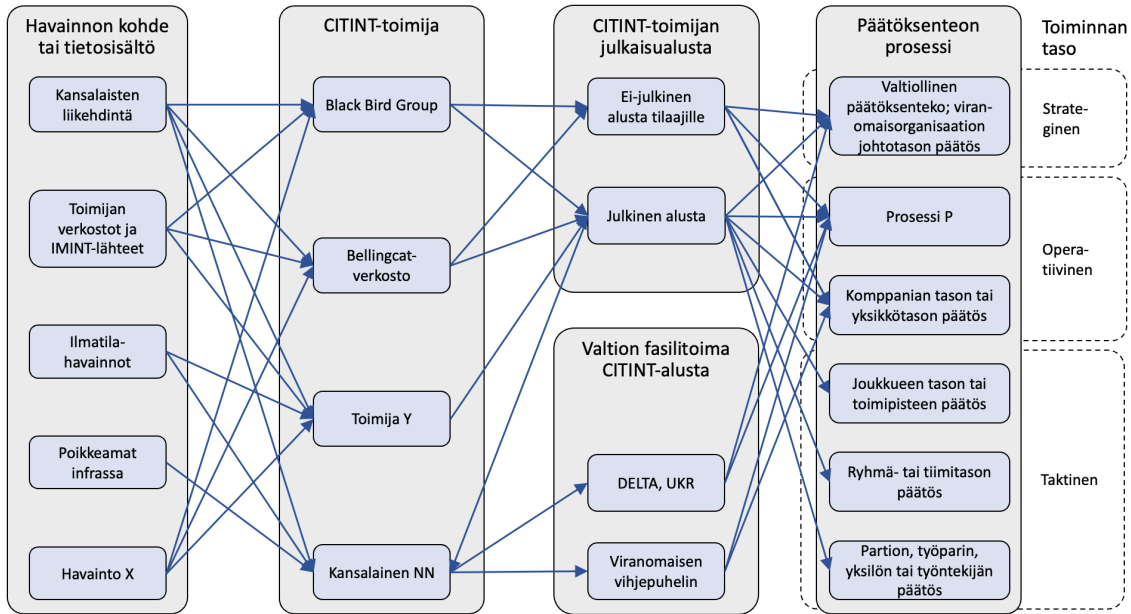
KUVIO 1 Valtiollisen tiedustelun ja CITINTin suhde.

Kansalaistiedustelulla voi olla myös kaupallinen leikkauspinta valtiollisen tiedustelun kanssa. On nimittäin mahdollista, että ansioituneella OSINT-tiedustelun tuottajalla olisi valtiollisia toimeksiantoja jonkin tiedustelutuotteen tuottamiseen tai jakamiseen. Tähän viittasi myös Maanpuolustuskorkeakoulun sotataidon laitoksen johtaja Petteri Kajanmaa, joka kertoi julkisesti MPKK:n tekemän yhteistyötä OSINT-ryhmittymä Black Bird Groupin kanssa (Kajanmaa, 2022).

Emil Kastehelmi kertoo, että Black Bird Group on pitänyt tilannekatsauksia Suomen poliittisille toimijoille. Hänen mukaansa päättäjien ja viranomaisten on helpompaa viitata julkisesti sellaiseen tiedustelutietoon, jonka Black Bird Group on kerännyt avoimista lähteistä. Se ei ole salaista eikä turvaluokiteltua, ja lähteeksi voi mainita Black Bird Groupin. Kastehelmi muistuttaa, että organisaatiosta ei voi jakaa ulos salaista tietoa, mutta julkisista lähteistä voi. (Haastattelu 17.10.2023.) Tämän näkökulman vahvistaa myös Martti J. Kari *Ulkopolitiikka*-lehden haastattelussa. Karin mukaan kansalaisten tekemä tiedustelu pystyy tuomaan esiin asioita, joita valtion oma tiedustelu ei voi kertoa, mutta jotka olisi hyvä saada suuren yleisön tietoon. (Vainio, 2021.) Jyrki Isokangas muistuttaa kuitenkin, että tietyissä tilanteissa jo tiedustelutehtävä itsessään voi olla turvaluokiteltu, jonka myötä avoimista lähteistä saadun tiedon analyysi saattaa tuottaa turvaluokiteltua tietoa. Vaikka avoimista lähteistä kerätty tieto on sinänsä toki julkista, siitä voi silti tulla turvaluokiteltua, jos tietoa on analysoitu ja käsitelty. (Isokangas, 2024.)

CITINTin luonteen, roolin ja mahdollisuuksien ymmärtäminen helpottuu, kun ilmiötä kontekstualisoi lähikäsitteillä. Tämän raportin havaintojen mukaan CITINTiin näyttää usein liittyvän avointen lähteiden tiedustelu (OSINT), tilannekuvatuotteet, tilannetietoisuus (engl. *situation awareness*) ja kollektiivinen tietotuotanto. CITINTin kannalta oman merkityksensä ovat saaneet sosiaalisen median työkalut, CITINT-ryhmittymien omat alustat ja työkalut sekä valtiolliset työkalut, joilla mahdollistetaan CITINT-aktiiviteettien fasilitointi. Nämä kolme ulottuvuutta kytkeytyvät tiedon keräämiseen, käsitteilyyn, analytiikkaan ja jakeluun.

Tässä raportissa merkittävä CITINTin ylätason jaottelu liittyykin nimenomaan yksilöiden omaehtoiseen CITINT-toimintaan, hieman järjestäytyneempään kolmannen sektorin CITINT-toimintaan ja valtiollisesti fasilitoituun CITINT-toimintaan. Kuvio 2 esittää valtiollisen toiminnan ja kansalaistiedustelun rajapinnat ja fasilitointialustat.

KUVIO 2 Valtiollisen tiedustelun ja CITINTin suhde. Kuva esittää miten havainnot, tietosisällöt, toimijat, alustat, päätöksenteon prosessit ja toiminnan tasot kytkeytyvät yhteen.

2.3 Uuden termin tarve

Aiemmin tiedustelutoiminta oli lähinnä valtioiden ja kaupallisten toimijoiden käsissä. Althoffin (2016) mukaan henkilötiedustelua on käytetty läpi ihmiskunnan historian sekä kuningaskuntien ja kansallisvaltioiden turvallisuustarpeisiin ja sotilastiedusteluun että kauppiaitten liiketoiminnallisiin tarpeisiin (Althoff, 2016).

Sittemmin toimijoita on tullut lisää. Yksityiset henkilöt tekevät OSINTia varsin laadukkaalla tasolla (Emil Kastehelmen haastattelu 17.10.2023). Myös tutkivat journalistit käyttävät tiedustelun keinoja (Nelliullathil, 2020; Scott, 2023).

Uutta termiä tarvitaan, koska sen avulla voidaan määritellä tarkemmin ei-valtiollisten tiedustelutoimijoiden roolit, vastuut ja velvollisuudet. Oletettavissa on, että lainsäädäntöä ei hetkessä saada ajan tasalle CITINT-kentän nopean muutoksen kanssa. Myöskään alan toimijat eivät välttämättä tunnista CITINTiin liittyviä vastuita. Tietävätkö esimerkiksi OSINT-harrastajat, että myös avoimista lähteistä kerätty henkilötieto ja verkostanalyysi voivat muodostaa GDPR-määräysten (engl. *General Data Protection Regulation*) alaisen henkilörekisterin, jos kerääjänä on yhdistys tai yritys? Entä tunnistavatko CITINTin tekijät eettisen vastuunsa ja hallitsevatko he tietoturvan? Miten toimitaan, jos CITINT-harrastajan keräämä data varastetaan tai se vuotaa ulos? Näihin kysymyksiin pureudutaan tiiviisti raportin luvussa 4.

3 Kansalaistiedustelu CITINT vs. valtion tekemä tiedustelu

Kansalaisten ja yksityisten toimijoiden tekemä tiedustelu eroaa monelta osin valtion tiedustelutoiminnasta. Tässä luvussa käydään läpi oleellimmat erot rooleissa, toiminnassa ja menettelytavoissa.

3.1 Tiedustelutoiminnan tehtävänanto ja motivaatio

Kansalaisten ja valtioiden tekemän tiedustelun lähtökohdat ovat erilaiset. Valtion tiedusteluorganisaation motiivina on velvoite tiedustelutietojen tuottamiseen valtiotason päätöksenteon tukemiseksi ja valtion turvallisuuden takaamiseksi (Suojelupoliisi, n.d.).

Sen sijaan kansalaisella ei ole täysin samaa näkökulmaa tiedustelutiedon tuottamiseen tai jakamiseen. Kansalaisen motivaationa tiedustelutiedon jakamiseen voi olla pelkästään näkyvyys mediassa ja sosiaalisessa mediassa. Sosiaalisen median sisällön tuottaminen saattaa olla riittävä motivaatio tiedustelutiedon keräämiseen, analysointiin ja julkaisuun.

Yksi CITINT-motivaattoreista on myös kunnianhimo ja halu kehittää kansalaistiedustelua paremmaksi. Emil Kastehelmen mukaan OSINT-ryhmittymä Black Bird Groupin tiedustelumotivaationa ovat olleet median tekemät virheet ja halu tuottaa parempaa tietoa (haastattelu 17.10.2023). Voi myös olettaa, että on olemassa akateemisia motivaattoreita, jolloin tiedustelua tehdään tutkimustyöhön liittyen.

Kansalaistiedustelun motivaatio voi olla myös aatteellinen, jos nähdään, että oma tiedustelutoiminta tukee jollain tapaa omaa ideologiaa. Tiedustelutuote voi olla silloin värittänyt oman ideologian tukemiseksi.

Eräs CITINT-motivaatio on tietenkin yksilön työnkuva: esimerkiksi yksityisetsivien ja tutkivien journalistien työtehtäviin kuuluvat tietyt tiedustelun keinot ja menetöt (tutkivan journalistin² haastattelu 15.11.2023). Kaupallisella puolella yrityksen tekemän tiedustelun motivaatio on lähinnä päätöksenteon tukeminen.

Lisäksi pitää muistaa, että joidenkin toimijoiden "työnkuva" on lain väärällä puolella. Rikollisjärjestöt käyttävät tiedustelua rikosten suunnitteluun ja kilpailevien liigojen vastavakoiluun, kertoo KRP:n rikosylikomisario Marko Leponen (haastattelu 15.11.2023).

3.2 CITINT-operaatioturvallisuus

Merkittävin ero valtiollisen tiedustelun ja CITINTin välillä näyttää olevan operaatioturvallisuudessa. Marko Leponen kertoo, että rikollisten operaatioturvallisuus on usein heikkoa, ja he esimerkiksi luulevat, ettei prepaid-liittymää voi jäljittää (haastattelu 15.11.2023). Myös Emil Kastehelmi kuvaa, että CITINTin operaatioturvallisuudesta on pidettävä tietoisesti huolta: data pitää säilyttää turvallisesti, eivätkä omat osoitetiedot saa olla julkisia (haastattelu 17.10.2023).

Eroja löytyy myös datan generoijan ja julkaisijan näkökulmasta. Valtiolla on nimitäin tarkat säännökset siitä, mitä julkaistaan ja mitä ei. Sen sijaan moni yksityinen henkilö julkaisee jatkuvasti tiedusteludataa itsestään, läheisistään ja arjestaan. Useat

---

² Kyseinen tutkiva journalisti halusi tietoturvasyistä jättäytyä anonyymiksi, mutta hänet on haastateltu kuvallisen videoyhteyden kanssa. Henkilö on yleisesti tunnustettu alan toimija.

kansalaiset jakavat säännöllisesti kuvia, videoita ja tietoja verkossa, ja tämä aineisto voi olla hyödyksi monelle CITINT-operaattorille.

3.3 Resurssit, osaaminen ja metodit

Valtio kouluttaa tiedustelun ammattilaisia omiin tarpeisiinsa: Maanpuolustuskorkeakoulussa yksi kadettien opintosuunta on tiedustelu, ja myös Puolustusvoimien Tiedustelulaitoksessa toimii Tiedustelukoulu (MPKK, 2019; Puolustusvoimat, n.d.). Sen sijaan tiedustelun avoin akateeminen opiskelu on mahdollistunut vasta syksystä 2019 alkaen Jyväskylän yliopistossa (Vähätalo, 2019). Niinpä voi olettaa, että kansalaistiedustelun tekeminen on pitkälti kokemuksen kautta opittu taito (ks. myös Mitrovich, 2016).

Kansalaisten ja valtion tiedustelutiedon keräys on erilaista useasta näkökulmasta. Valtiolla on salaisia tiedustelulähteitä, joita kansalaisilla ei yleensä samalla tavalla ole. Kansalaisten tiedustelu perustuu pitkälti maksuttomien OSINT-tietojen hyödyntämiseen, joskin myös länsivaltioiden tiedustelutiedot perustuvat nykyään noin 80–90-prosenttisesti OSINT-tietoihin (Ghioni, Taddeo & Floridi, 2023).

Valtioilla on enemmän henkilöstöä ja teknisiä resursseja suorittaa omaa MASINT-, SIGINT-, GEOINT- ja HUMINT-tiedustelua, jonka dataan kansalaisilla on yleensä hyvin rajattu pääsy. Osa karttapalveluiden ja julkisten virastojen satelliittikuvista ja säteilymitaustiedoista jaetaan julkisessa verkossa, jolloin kansalaiset voivat hyödyntää niitä vapaasti. Lisäksi radioamatöörit voivat omalta osin kerätä ja julkaista SIGINT-dataa.

Verkostojen ansiosta kansalaistiedustelijoilla voisi teoriassa olla valtiota suuremmat henkilöstöresurssit tiedusteluun. Valtioilla on rajalliset budjetit, mutta harrastajien yhteistyön tekemiselle ei ole suoraan rajoitteita. Valtion toiminta on kuitenkin paremmin organisoitua ja johdettua, ja yhteinen motivaatio ja tavoitteet ovat selkeämmät. Valtiolla on myös laillisia pakkokeinoja tiedustelutietojen tuottamiseen oman valtion sisällä, esimerkiksi yksityishenkilöiden puheluiden kuuntelu oikeuden päätöksellä. Valtiolisilla toimijoilla on laillinen oikeus vaihtaa keskenään sellaisia tietoja, joihin yksityishenkilöillä tai kaikilla viranomaisillakaan ei ole pääsyä eli tieto on salassapidettävää.

Valtion rooliin kuuluu myös vastatiedustelu, mutta kansalaisten ei yleensä tarvitse käyttää resurssejaan siihen. Sen sijaan kaupallisten yritysten täytyy huomioida mahdollinen liiketoimintavakoilun riski ja käyttää resursseja myös oman toiminnan suojaamiseen kuin mahdollisen kilpailevan tuotteen tai valmistajan tiedusteluun.

Henkilötiedustelua kansalaiset voivat muutenkin tehdä rajatummin, ja käytännössä keinot rajoittuvat yleensä kasvokkain ja verkon yli kommunikointiin. Silti verkon yli kommunikoinnissa voi hyvillä verkostoilla saada tiedustelutietoa, jota ei samalla tavalla ole OSINTin keinoin saatavissa. Niinpä HUMINT voi olla yksi merkittävä tiedustelulähde CITINTissä (Kastehelmen haastattelu 17.10.2023). Tietojen paikkansapitävyyden varmistamisessa ja lähteen luotettavuuden arvioinnissa valtioilla on kuitenkin kaikkien tiedustelulähteiden myötä paremmat mahdollisuudet.

Kaupallisten yritysten tekemä tiedustelu lähtee osittain samoista lähtökohdista kuin yksityishenkilöidenkin, koska lainsäädäntö ja tiedustelukeinot ovat hyvin samankaltaiset. Joillain yrityksillä voi olla käytössään merkittäviä tiedustelulähteitä ja -resursseja, toisin kuin yksittäisillä kansalaisilla. Tällaisia tapauksia ovat esimerkiksi Venäjän valtion hyödyntämä yksityisarmeri Wagner, joka periaatteessa on yritys mutta käytännössä valtion käsikassara. Lisäksi yrityksellä voi olla enemmän resursseja ostaa OSINT-

tiedustelutietoja kuin yksityisellä kansalaisella, ja näin yrityksellä on parempi pääsy mahdollisiin tietoihin.

3.4 Valtioiden rajat ylittävä CITINT ja valtiollinen tiedustelu

Sekä valtio että kansalaiset tekevät myös valtioiden rajat ylittävää tiedustelua. Tämänkin suhteen CITINTilla ja valtiollisella tiedustelulla on eroja metodeissa, resursseissa ja lainsäädännössä. Valtioilla on eri maissa lähetystöjä, joissa tehdään laillista tiedustelua kohdemaasta ja sen tilanteesta. Tällöin valtion keräämät tiedustelutiedot ovat globaalimpia ja keskitetyemmin koottuja kuin kansalaisilla. Lisäksi valtiolla voi olla käytössään vieraasta maasta paikallisesti värvättyjä agenteja, joilta saa kohdevaltiosta tiedusteludataa (Isokangas, 2023c). Valtiot tekevät keskenään tiedustelu yhteistyötä monella eri tasolla (Isokangas, 2023d). Viranomaiset tekevät valtioiden rajat ylittävää rikostiedustelua sekä siviili- ja sotilastiedustelua, joka kohdistuu kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan (Hakonen, 2020).

Myös CITINT-toimijat voivat kerätä globaaleja tietoja OSINT-menetelmin, joskin tiedon keräämisen lähtöasetelmat vaihtelevat merkittävästi. Kansainvälinen CITINTiä tekevä yritys voi saada toimipaikkojensa ja alihankkijoidensa ansiosta tietoja enemmän ja helpommin kuin yksittäinen kansalaistoimija tai -ryhmittymä. Lisäksi kansainvälisillä rikollisjärjestöillä voi olla käytössään soluttautujia ja tietolähteitä viranomaisorganisaatioissa tai infrastruktuuria hallinnoivassa yrityksessä (Mäntysalo & Pietarinen, 2023 sekä SVT, 2023).

Useiden valtioiden lainsäädäntö ja kansainväliset säännökset rajoittavat värväämistä, kieltämällä muun muassa pakottamisen ja kiristämisen. Edelleen ulkomailla toimiessa täytyy huomioida muiden valtioiden erilaiset säädökset ja ihmisoikeustilanteet, joten kansalainen voi myös varomattomalla toiminnalla saattaa itsensä vaaraan kyselemällä tietoja kohdemaan kansalaisilta tai muutoin dokumentoimalla tai tallentamalla tietoja ulkomailla. Kohdemaan kulttuuri, kieli ja toimintaympäristö pitää tuntea erittäin hyvin, jos tiedustelua kohdennetaan vieraisiin valtioihin tai niiden toimijoihin ja organisaatioihin.

Ulkomailla toimiessa on huomioitava myös joidenkin valtioiden eristetty ja valvottu internet ja media. Esimerkiksi Kiinassa tapahtumia valvotaan tarkasti niin internetissä kuin kaupungillakin (Lyytikä & Hallamaa, 2018). Tällöin internetistä ja mediasta kerätty tieto on todennäköisesti vääristeltyä eikä kerro luotettavaa tietoa toiminnasta. Haasteeksi voi nousta se, että todellista tietoa ei ole CITINT toimijoiden saatavilla puuttuvien tiedusteluresurssien vuoksi, kun taas viranomaisilla on enemmän keinoja tiedustella todellisia tapahtumia kansalaisille kerrotun sijasta.

4 CITINT ja lainsäädäntö

Suomen tiedustelulainsäädäntö koskee viranomaisia. Lain perusteella tiedustelu on sallittua viranomaistoiminnassa tietyin edellytyksin ja tietyissä tapauksissa. Sen sijaan kansalaisen tekemään tiedusteluun, joko organisoidun verkoston tai yksittäisen toimijan näkökulmasta, ei ole olemassa erillistä lainsäädäntöä tai yksittäistä ohjaavaa lakia. Jukka Mäki-Kuhna onkin todennut, että mitä enemmän kansalainen kerää tiedustelutietoa, sitä suurempi vaara on joutua juridisiin vaikeuksiin (Mäki-Kuhna, 2023).

Tässä osiossa esitetyt lait ovat sellaisia, jotka on hyvä huomioida CITINTissä. Lista ei ole täydellinen, vaan tässä tarkastellaan tyypillisimpiä tilanteita, joissa oletettavasti täytyy huomioida myös juridinen näkökulma. Tässä luvussa pysytellään pääasiassa Suomen lainsäädännön sisällössä, mutta lukijaa pyydetään huomioimaan myös kansainvälisesti vaikuttavat EU:n ihmisoikeussopimukset (EU, n.d.) sekä esimerkiksi Geneven sopimus siviilihenkilöiden suojelemisesta sodan aikana (Ulkoasiainministeriö, 2015).

4.1 Perustuslaki ja tietosuojalaki

Suomen perustuslain (791/1999) 2. luvussa säädetään perusoikeuksista, jotka koskevat jokaista kansalaista tai maassa laillisesti oleskelevaa. Perusoikeuksia ovat muun muassa yhdenvertaisuus (6 §), liikkumisvapaus (9 §), yksityiselämän suoja (10 §), sananvapaus ja julkisuus (12 §) sekä omaisuuden suoja (15 §). Lista ei ole kattava, vaan tähän on poimittu tiedustelun kannalta olennaisimmat. Perustuslain säännöksistä voi poiketa ainoastaan muussa lainsäädännössä määritellyllä tavalla, mutta muutoin kaikessa toiminnassa täytyy huomioida tämän lain säännökset. Lisäksi on hyvä huomioida myös perustuslain 8 § rikosoikeudellinen laillisuusperiaate: ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi (perustuslaki 1999). Pykälä kytkeytyy esitutkintalain (805/2011) 4. luvun 2 §:n syyttömyysolettamaan. Jos henkilön osuutta tapahtumien kulkuun vasta tutkitaan, hänestä ei voi käyttää termiä rikollinen, vaan hän on aina epäilty. Siinä vaiheessa, kun tekijä on Suomen lainsäädännön mukaan tuomittu oikeudessa, häneen voidaan viitata rikollisena.

Jo tiedustelutiedon keräystä suunnitellessa täytyy huomioida juridiikan näkökulmasta, syntykö keräyksen yhteydessä mahdollisesti tallennettuja henkilötietoja sisältäviä dokumentteja (teksti, ääni tai kuva). Niiden säilyttämiseen on omat vaatimuksensa lainsäädännössä. Tietosuojalaki (1050/2018) säätelee henkilötietojen keräyksestä, säilytyksestä ja käsittelystä, ja sen tarkoituksena on turvata tiedon luotettavuus, eheys ja saatavuus. Lain taustalla on koko EU:n kattava tietosuojasetus GDPR. Tietoa on kerättävä vain tarpeellisiin tarkoituksiin; sitä on säilytettävä ja käsiteltävä siten, ettei kukaan ulkopuolinen pääse tietoon käsiksi muuttamaan tai lukemaan sitä, ja lisäksi tallennettu tieto on luovutettava rekisteröidylle hänen pyynnöstään. (Tietosuojalaki, 2018.)

Tietosuojalaki painottuu organisaatioiden ja yritysten keräämään tietoon enemmän kuin yksityisen kansalaisen keräämään tietoon. Yksityinen henkilö saa sinänsä kerätä tietoa vapaammin omiin tarkoituksiin eikä siitä tarvitse tehdä rekisteriselostetta, mutta tällöin korostuu ennen kaikkea tiedon käyttötarkoitus ja julkaisu. Yksityisen tiedon keräystä ja tiedon levitettävyyttä ohjaa muun muassa perustuslain pykälä sananvapaudesta (perustuslaki 1999, 12 §). Tiedon levitettävyyteen vaikuttavat rikoslaisissa määritetyt rangaistukset yksityisen tai salassapidettävän tiedon levittämisestä, joten täysin vapaata yksityisen henkilön tiedon ja mielipiteen levittäminen sananvapauden nimissä ei ole. Rajoittavia säännöksiä käydään läpi tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

4.2 Järjestyslaki ja rikoslaki

Todennäköisesti tiedustelutiedon kerääjä törmää siihen kysymykseen, saako hän ottaa kuvia tai videoita ja kuunnella tai tallentaa ääntä. Lähtökohtaisesti järjestyslain (612/2003) mukaisissa yleisissä paikoissa kuvaaminen on sallittua. Julkisia paikkoja ovat alueet, jotka ovat yleisön käytettävissä, muun muassa tiet, puistot, torit, uimarannat ja

joukkoliikenteen kulkuneuvot. Lisäksi julkisiin paikkoihin luetaan ne rakennukset, jotka ovat yleisön käytettävissä jonkin tilaisuuden aikana tai liikkeen aukiolon puitteissa. Näitä ovat virastot, toimistot, liikenneasemien ja kauppakeskusten yleiset alueet sekä ravintolat. (Järjestyslaki 2003 2 §.) Näissä tiloissa kuvaamista ei voi kieltää, jos toiminta ei ole muutoin häiritsevää. Sen sijaan julkisrauhan ja kotirauhan suojaamalla alueilla kuvaamiseen tarvitsee alueen omistajan tai toiminnanharjoittajan luvan. Julkisrauhan suojaamia paikkoja ovat yleisten paikkojen yleisöltä suljetut osat sekä osat ja paikat, rakennukset ja alueet, joihin on rajoitettu pääsy. (Rikoslaki 39/1889.)

Tallennetun dokumentin julkaisemisessa on enemmän huomioitavia seikkoja myös yksityisellä tiedustelijalla. Jos tallennettu dokumentti sisältää yksityiselämää koskevaa tietoa tai kyseinen dokumentti loukkaa dokumentissa tunnistettavasti esiintyvän henkilön kunniaa, voi julkaisussa syyllistyä rikokseen. Yksittäinen kansalainen voi esimerkiksi tallentaa kaikki omat puhelut sekä kuvata julkisilla paikoilla videota ja kuvaa, ja osittain tätä voi tehdä jopa yksityisellä alueella, kun edellytykset täyttyvät. Silti sillä on merkitystä, miten tallennetta käyttää: asettaako aineiston muiden saataville tallennetun henkilön yksilöä loukkaavalla tavalla vai käyttääkö sitä esimerkiksi oikeudessa todisteena, jolloin sillä on rajatumpi näkyminen. Jälkimmäinen on sallittua, sillä oikeudessa voi esittää todisteena yksityiselämää sisältävän dokumentin.

Rikoslaisissa (39/1889) on lueteltu kaikki rikokset, joista voidaan tuomita, jos lakia ei noudata. Rikoslain (39/1889) 24. luvussa säädetään yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta. Nämä säännökset suojaavat yksilöä ja osittain organisaatioita hyvin vahvasti yhdessä muun lainsäädännön kanssa, joten tiedustelua tekevä kansalainen joutuu ensiksi miettimään tämän luvun säännöksiä tietoa hankkiessaan. Luvun säännökset sisältävät muun muassa kotirauhan rikkomisen (1 §), julkisrauhan rikkomisen (3 §), salakatselun (6 §), salakuuntelun (5 §), edellä mainittujen valmistelun (7 §), kunnianloukkauksen (9 §), yksityisen tiedon levittämisen (8 §) ja muut vastaavat toimet. Vapauteen kohdistuvia rikoksia käsittelevän 25. luvun 7a §:ssä säädetään vainoamisesta, johon voi syyllistyä seuranta tekemällä. Jos taas kansalaistiedustelija vaatii jotakuta luovuttamaan jotain tietoa vastoin tämän tahtoa, niin kyseessä on 8 §:n pakottaminen. Rikoslaki kieltää myös kiristyksen 31. luvun 3 §:ssä.

Toinen merkittävä rikoslain osa on 38. luku, joka käsittelee tieto- ja viestintärikoksia. Siinä säädetään muun muassa salassapidosta (1 §), viestintäsalaisuuden loukkauksesta (3 §), tietoliikenneverkon häirinnästä (5 §), tietojärjestelmän häirinnästä (7 §), tietomurrosta (8 §), suojauksen purkujärjestelmärikoksesta (8b §), tietosuojarikoksesta (9 §) sekä identiteettivarkauksista (9a §). (Rikoslaki 39/1889.) Nämä säännökset kaventavat Suomessa kansalaisten tiedustelua verrattuna viranomaisia velvoittavaan tiedustelulainsäädäntöön. Nämä säännökset koskevat myös oikeushenkilöä eli järjestäytyneitä organisaatioita.

Rikoslain (39/1889) 15. luvun 10 §:ssä taas on jokaisen kansalaisen velvoite antaa ennakkovaroitus viranomaisille tai sille, jota rikos uhkaa, tietyistä vakavista rikoksista, jos saa tietoonsa sellaisen tai sen valmistelun. Tämä ei koske tilannetta, jossa rikoksen valmistelija sattuu olemaan lähisukulainen.

Liiketoimintatiedustelun kannalta rikoslain (39/1889) 30. luvussa säädetään elinkeinorikoksista, joista tiedustelijan kannalta on merkittävin 2 § kilpailumenettelyrikos ja 4 § yritysvakoilu. Lisäksi samassa 30. luvussa on säännökset yrityssalaisuuksista (5 §) ja niiden väärinkäytöstä (6 §). (Rikoslaki 39/1889.)

Rikoslaisissa on myös omat säännökset Suomen valtiota vastaan tehtyihin rikoksiin, ja nämä ovat yleisen syytteen alaisia rikoksia. Useissa muissakin rikoslain pykälissä, jotka on mainittu jo aiemmin tässä luvussa, syyttäjällä on oikeus nostaa syyte yleisen edun sitä vaatiessa, vaikka pääasiassa muutoin rikokset ovat asianomistajarikoksia.

Suomen valtiota vastaan tehdyistä rikoksista erityisesti maanpetosrikokset ovat tiedustelun näkökulmasta merkittäviä. Nämä esitetään rikoslain luvussa 12. ja erityisesti sen 9 §:ssä laitton tiedustelu.

Luvaton tiedustelutoiminta: Joka vierasta valtiota vahingoittaakseen tai toista vierasta valtiota hyödyttääkseen hankkii tietoja vieraan valtion maanpuolustuksesta, turvallisuudesta tai niihin välittömästi vaikuttavista seikoista ja siten aiheuttaa vahinkoa tai vaaraa Suomen ulkomaansuhteille, on tuomittava luvattomasta tiedustelutoiminnasta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. Yritys on rangaistava. (Rikoslaki 12. luku 9 §.)

Tämä asettaa rajoituksia tiedon julkaisemiseen. Jos pykälän mukaista tietoa nousee julkisuuteen siten, että Suomen suhteet heikkenevät kansainvälisesti arvioituna, on tekijä tuomittava rangaistukseen. Maanpetososio käsittää myös kaikki Suomea vastaan tai Suomen asemaan heikentävästi vaikuttavat kansainväliseksi katsotut rikokset. Lisäksi luvussa 13 käsitellään valtiopetosrikoksia. (Rikoslaki 39/1889.)

4.3 Yhteenveto kansalaistiedustelua koskevasta lainsäädännöstä

Kun toimii vastoin lakia, on sillä myös seuraamukset. KRP aloitti tutkinnan eräästä turvallisuussalaisuuden paljastamisesta huhtikuussa 2023 (poliisi, 2023). Tämän tyylliset rikokset Suomessa ovat harvinaisia, ja tapaus sai valtakunnan medioissa paljon uutistilaa paljastuessaan; olivathan epäilty myös ehdolla eduskuntavaaleissa. Tarkalleen ei ole paljastettu, mistä rikosepäily juontuu, mutta epäillyt ovat pitäneet nettisivustollaan ja Youtube-kanavallaan esillä niin sanottua tunnelisotateoriaa, ja tämän ohessa he ovat pitäneet karttakuvaa Suomen tunneleista. Nyt jo poistetuista videoista voi todeta, että epäillyt ovat tunneleita kartoittaessaan menneet alueille, joissa liikkuminen on lain mukaan luvanvaraista (Vapa, 2023).

Tapaus on hyvä esimerkki kansalaisten suorittamasta epäonnistuneesta tiedustelusta: jos ei tunne lainsäädäntöä, saattaa itse tulla syytetyksi. Yksityisen henkilön keräämä tieto ei sinänsä ole välttämättä rikollista, mutta se miten sen kerää, miten sen julkaisee ja kenelle, on erityisen huomion arvoista. Tämä tapaus myös osoittaa oman toiminnan suojaamisen tärkeyden.

Jos CITINTin määritelmään lasketaan kuuluvan kaikki ei-valtiollinen tiedustelutoiminta, niin riippuen toiminnan organisoitumistavasta ja toiminnasta, huomioitavien lakien ja ohjeiden määrä vain kasvaa. Esimerkiksi journalisteilla ja medialla on omat lakinsa sekä eettiset ohjeet, ja yksityisetsivän tulee taas huomioida yksityistä turvallisuuspalveluista annetun lain säädökset.

5 Esimerkkejä CITINT-toimijoista ja työkaluista

Suomessa toimii muutamia CITINT-ryhmiä, -organisaatioita ja -yrityksiä. Tässä raportissa ei luonnollisesti voida listata kaikkia alan toimijoita, vaan pikemminkin kyseessä on

katsaus suomalaiseen CITINT-kenttään ja niihin organisaatioihin, joiden aktiviteetit voidaan lukea CITINTin alle. Mukana on myös kansainvälisiä esimerkkejä.

Lisäksi luvussa esitellään kaksi työkalua, joita CITINT-toimijat voivat hyödyntää. Esimerkkeiksi valikoituivat Ukrainan Delta ja julkinen Blackbird-työkalu, sillä ne edustavat CITINTin eri paradigmoja (bottom-up ja top-down).

5.1 CITINT-toimijoita

5.1.1 CITINT-ryhmiä

Black Bird Group lienee Suomen tunnetuin CITINT-ryhmä. Se sai alkunsa hieman ennen Ukrainan sodan alkua, kun OSINT-harrastajat Eerik Matero, John Helin ja Emil Kastehelmi päättivät varautua rintamalinjojen seurantaan helmikuussa 2022. Kastehelmen mukaan ryhmän tunnettuus kasvoi nopeasti. Black Bird Group toimi yli vuoden ilman nimeä, kunnes ulkomaiset toimijat pyysivät ryhmää keksimään itselleen nimen. Black Bird Group on sittemmin rekisteröitynyt yhdistykseksi, ja tavoitteena on jatkossakin tuottaa kaupallisia tiedustelutuotteita myyntiin. (Kastehelmen haastattelu 17.10.2023.)

Kastehelmi olettaa, että Suomessa on muitakin vastaavia ryhmittymiä, mutta hän ei osannut suoraan nimetä muita. Ainakin vapaan kansainvälisen OSINT-verkoston Bellingcatin aktiiveissa on ollut mukana suomalainen Veli-Pekka Kivimäki (Higgins, 2021, esipuhe). Kansainvälisiä CITINT-ryhmiä on Bellingcatin lisäksi muun muassa InformNapalm ja OpenSky Network. Lisäksi monet kansalaisjärjestöt tarvitsevat tiedustelutietoa avustusoperaatioihinsa. (Vainio, 2021.)

5.1.2 Tutkivan journalismin yhdistys ry

Tutkivan journalismin yhdistys ry on perustettu 24.11.1992 (Tutkivan journalismin yhdistys, 2011). Tutkivassa journalismissa tiedonhankintaan ja -analyysiin käytetään sekä OSINT- että HUMINT-tekniikoita (Nelliullathil, 2020; Scott, 2023). Lisäksi käytössä on taloudellisen tiedustelun metodeja eli FININT-analyysia (Scott, 2023).

Lähdeaineistoon saatiin mukaan anonymiksi jättäytyvän tutkivan journalistin haastattelu. Haastateltava vahvisti, että edellä mainitut OSINT, HUMINT ja FININT ovat käytössä. Lisäksi hän kuvasi massiivista työtä, jota tehdään tietoa-aineistojen kanssa. Usein tietovuodot sisältävät suuren määrän raakadataa, jossa voi olla useiden tietokoneiden, virtuaalikoneiden ja palvelimien sisältämä data. Tämän perkaaminen vaatii teki-jältä ict-osaamista, jotta raakadata saadaan käsiteltyä käyttökelpoiseen muotoon. (Tutkivan journalistin haastattelu 15.11.2023.) Työvaihe on siis täysin sama kuin valtiollisessakin tiedustelussa, kun raakadataa käsitellään informaatioksi (Isokangas, 2023b).

Haastateltava kertoi, että tutkivan journalistin työssä tärkeä tietolähde on vakioinformantti eli "syväkurkku", jonka kanssa saatetaan pitää yhteyttä vuosien ajan. Haastateltava korosti, että kyseessä ei ole ystävyysuhde, vaan ammatillinen luottamussuhde. Käytännössä syväkurkun käyttö vertautuu valtiollisen tiedustelun HUMINT-agenttiin, joka värvätään esimerkiksi toisesta valtiosta (Isokangas, 2023c). Haastateltu kertoi, että alalla tällaista lähdeä pidetään timantin arvoisena, ja siksi tutkiva journalisti saattaa pitää puolen vuoden välein yhteyttä lähteeseen ja kysyä tältä kuulumisia (haastattelu 15.11.2023).

Tutkivan journalismin alalla pidetään usein kansainvälisiä konferensseja, joissa kouluttaudutaan alan metodeihin, juttuprosesseihin ja eri maiden lainsäädäntöihin.

Tiedustelun tekniikoita siis kehitetään ja jaetaan kollegoille säännöllisesti, jolloin tiedusteluosaaminen pysyy vahvana. (Tutkivan journalistin haastattelu 15.11.2023; GIJN, n.d.; Tutkivan journalismin yhdistys, 2023.)

5.1.3 Suomen yksityisetsivä- ja lakitoimistoliitto ry

Suomen Yksityisetsivä- ja Lakitoimistoliitto ry on perustettu vuonna 1972 (SYL, n.d.-a). Alalla pyritään hankkimaan, käsittelemään ja säilyttämään tietoa vastuullisesti, sillä liiton eettisissä säännöissä mainitaan ohjenuorina muun muassa tietoturva, tiedon vastuullinen säilytys, lain noudattaminen, puolueettomuus ja luottamuksellisuus (SYL, n.d.-b).

Oikeustieteen tohtori Jyri Paasonen käy blogissaan läpi yksityisetsivien tietolähteitä. Näitä ovat julkiset lähteet (OSINT) ja toimeksiantajalta saatu tieto (HUMINT). Lisäksi Paasonen mainitsee esimerkiksi julkisella paikalla tapahtuvan tarkkailun ja kilpailevan yrityksen asiakkaana esiintymisen, jotka edustavat yhtä aikaa sekä OSINT- että HUMINT-toimintaa. (Paasonen, 2023.)

5.1.4 Muut kaupalliset CITINT-toimijat

Kaupallisia CITINT-toimijoita on lukuisia. Osalla tiedustelu on päätoimialana ja osalla se on vain yksi palveluiden osa-alue vaikkapa konsultoinnissa tai rekrytoinnissa.

Esimerkiksi Iceye Oy on kaupallinen tiedusteluyritys, joka tuottaa satelliittikuvaa, analyysseja ja raportteja (Iceye, n.d.). Voi siis perustellusti todeta, että Iceyen päätoimialana on tiedustelu, vaikka sellaista toimialaluokkaa Tilastokeskus ei tunnekaan (Tilastokeskus, n.d.). Yrityshakemisto Finderin mukaan Iceyen päätoimiala on 71121 Yhdyskuntasuunnittelu (Finder, n.d.). Toki toinen mahdollinen tiedusteluyrityksen päätoimiala voisi olla 63990 Muualla luokittelematon tietopalvelutoiminta (Tilastokeskus, n.d.). Tiedustelutietoa tarjoavat myös monet muut kaupalliset yritykset kuten Clock & Cloud Intelligence ja Cyberwatch Finland. Clock & Cloud on erikoistunut geopolitiikkaan ja Cyberwatch digitaaliseen turvallisuuteen (Clock & Cloud, n.d. ; Cyberwatch Finland, n.d.).

Monet konsultti- ja suorahakuyritykset käyttävät tiedustelua osana palveluvalikoimaansa. Esimerkiksi rekrytointiyritys Inhunt kertoo sivuillaan, että suorahakuprosessin vaiheita ovat muun muassa sopivan henkilön löytäminen, mukaan saaminen, valinta, soveltuvuusarvio, päätöksen auttaminen ja seuranta (Inhunt, n.d.). Malli on siis hyvin lähellä HUMINTin värväysmetodia, jossa ensin maalitetaan sopiva kohde, tutkitaan tämän taustat, luodaan kontakti, kehitetään kohdetta, värvätään hänet agentiksi ja lopuksi siirretään agentti käsittelyvaiheeseen (Isokangas, 2023c).

Myös tietoturvayritysten ja muiden turvallisuusalan toimijoiden palveluvalikoimaan kuuluu haavoittuvuuksien haku myös OSINT-tekniikoilla. Suomessa muun muassa tietoturvayritykset 2NS ja Mint Security tarjoavat OSINT-konsultaatiota, jossa avointen lähteiden kautta selvitetään asiakasyrityksen haavoittuvuuksia (2NS, n.d.; Mint Security, n.d.). Kansainvälisesti CITINT-palveluita myyvät muun muassa ranskalaiset Digimind ja KB Crawl, brittiläiset Oxford Analytica ja Janes, yhdysvaltalaiset Stratfor, Recorded Future, McKinsey, Verint Systems, DigitalGlobe ja Palantir Technologies sekä Puolasta kotoisin oleva Bearstone (Vainio, 2021).

Kaupallinen toiminta on todennäköisesti kasvamassa, koska tiedon tarve kasvaa jatkuvasti. Markkinatutkimusyhtiö Market Research Futuren mukaan OSINT-liiketoiminnan kysynnän kasvuvauhti on 20 prosenttia vuodessa (n.d.).

5.1.5 Rikolliset CITINT-toimijat

Kaikki CITINT-toimijat eivät kulje lain oikealla puolella. Suomessakin toimii järjestöjä, jotka tekevät rikoksiin liittyvää tiedustelua, tiedonhankintaa ja vakoilua. KRP:n rikosylikomisario Marko Leponen kertoo, että Suomessa on yksittäisiä rikollisia ja rikollisryhmiä, jotka tekevät puoliammattimaista tiedustelua. Leponen muistuttaa, että rikollisia eivät estä lainsäädännölliset rajoitteet, joten heidän keinovalikoimaansa kuuluvat muun muassa väkivallalla uhkailu, laittomat tekniset tiedustelulaitteet, tietomurrot ja tietomurroilla saadun tiedon ostaminen. Toki myös yksittäinen ihminen voi sortua käyttämään laitonta tiedustelulaitetta kuten tutkanpaljastinta, vaikkei olisikaan taparikollinen. Leponen mukaan rikollisryhmien heikko kohta on usein operaatioturvallisuus, minkä ansiosta poliisi pääsee toimintaan kiinni. (Leponen haastattelu 15.11.2023.)

Myös Ylen uutisartikkelista voi päätellä, että Turussa vuonna 2002 tehty arvokuljetusryöstö on aikanaan vaatinut tiedustelua. Ryöstöä yrittäneillä on ollut hallussaan paitsi arvokuljetuksen aikataulu, myös pakettiauton sisäpiirustukset. Ryöstö epäonnistui, koska pakettiauto oli eri mallia kuin piirustuksissa. (Collan, 2020.)

5.2 CITINT-alustoja ja työkaluja

Tässä aluvuossa tarkastellaan kahta CITINT-toiminnassa käytettyä työkalua: Delta-työkalu on valtiollisen CITINT-fasilitoinnin keino, ja Blackbird³ on avoin hakutyökalu.

5.2.1 Ukrainan Delta

Ukrainan puolustusvoimilla on käytössään tilannekuvatyökalu⁴ ja -alusta, joka kantaa nimeä Delta (kuva 1). Delta mahdollistaa integratiivisen tilannekuvan tuoton ja ylläpidon, jossa voidaan yhdistää muun muassa ilmakuvauksella, satelliiteilla, kameroilla, tutkilla ja chatboteilla tuotettua aineistoa (Lozovenko, 2023). Järjestelmä on tosiaikainen, ja paikakatietoa hyödyntävä karttatoiminnallisuus on sen keskeisiä ominaisuuksia. Lisäksi Deltan kehitystyössä on pyritty käyttäjän (engl. *client*) alusta-agnostisuuteen, eli sen tulisi olla käytettävissä tietokoneilla, älypuhelimilla ja tableteilla.

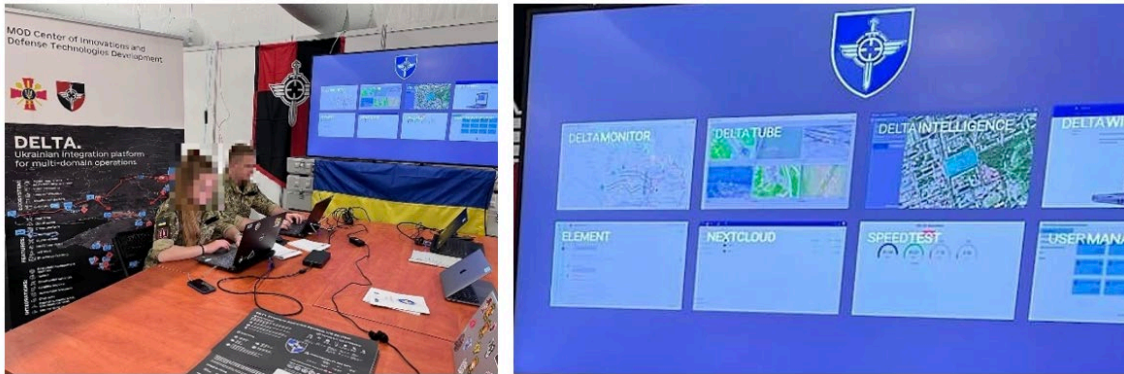
Deltaa on ollut kehittämässä Puolustusteknologioiden innovaatio- ja kehittämiskeskus, joka on osa Ukrainan puolustusministeriötä (Militarnyi, 2023). Deltan käyttöperiaatteisiin on ainakin Borgerin (2022) mukaan lukeutunut OSINT-aineistoa järjestelmään syöttävä vähemmän sotilaallinen osasto. Deltan kehityksessä on huomioitu NATO-yhteensopivuus ja -integroitavuus esimerkiksi Link 16 -järjestelmään, joka on useissa NATO-maissa käytössä oleva taktinen datalinkkijärjestelmä (Fornusek, 2023). Työkalussa on pyritty ajattelemaan liittoutuneiden doktriineja modernisti, ja siinä onkin huomioitu useassa ulottuvuudessa toimiminen (engl. *multi-domain operations*) (Militarnyi, 2022).

---

³ Blackbird-työkalua ei saa sekoittaa suomalaiseen Black Bird Group -CITINT-ryhmään.

⁴ Endsley (1995) purkaa tilannetietoisuuden (engl. *situational awareness*) käsitteen perseptioon, komprehensioon ja projektioon. Nämä tarkoittavat tilanteen havainnointia, ymmärrystä ja arvioita tilanteen kehityssuunnista. Tilannekuvalla tarkoitetaan tässä tutkielmassa tapaa integroida, esittää ja jakaa tilannetietoisuutta. Tilannekuvatyökaluilla tarkoitetaan sellaisia työkaluja, palveluita, alustoja ja ohjelmistoja, joilla tilannekuvatuoitteita ja tilannetietoisuuden representaatioita tuotetaan esimerkiksi aikajana tai karttana.

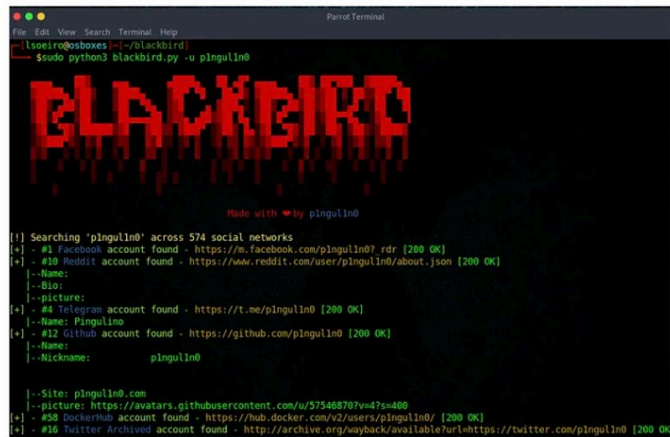

KUVA 1 Delta-järjestelmä (Borger, 2022).

5.2.2 Blackbird-työkalu

Blackbird-työkalulla voi etsiä käyttäjiä nimimerkillä internetin eri palveluista, mukaan lukien useat sosiaalisen median palvelut, suoratoistopalvelut, pelialustat ja -kaupat sekä blogi- ja repositorioalustat. Dokumentaation mukaan työkalu kohdistaa haun 581 eri palveluun. Blackbird-työkalu on ladattavissa GitHub-palvelusta p1ngul1n0-tilin repositoriosta omassa ympäristössä suoritettavaksi, mutta kokeiltaessa 2.11.2023 palvelu oli käytettävissä myös selaimella⁵. Työkalua voi käyttää komentoriviltä (CLI), mutta repositorion paketti sisältää myös web-palvelimen, jonka avulla työkalua voi käyttää selaimella.

KUVA 2 Blackbird-työkalun logo sekä Blackbirdin CLI-käyttöliittymä (Soeiro, 2022).

6 Johtopäätökset

Vaikka CITINTissä on tunnistettu monia vahvuuksia ja mahdollisuuksia, tässä raportissa tunnistettiin myös siihen liittyviä haasteita ja heikkouksia. CITINTillä tuotetun tiedon tuominen esimerkiksi valtiollisen tai sotilaallisen tilannekuvan ja päätöksenteon

⁵ <https://blackbird-osint.herokuapp.com/>

järjestelmiin on järjestelmätasolla monimutkainen kokonaisuus, jossa liikutaan useiden ei-yhteismitallisten ja strukturoimattomien datakokonaisuuksien välillä. On teknisesti ja arkkitehtonisesti haastavaa luoda vakaat ja koherentit integraatiot järjestelmien välille, vaikka kolmannen osapuolen rajapintoihin voisikin joissain tapauksissa tukeutua.

Lisäksi jos tuotteiden jakelu tai käsittely on CITINT-toimijan puolella riippuvainen kolmannen osapuolen palveluista, voidaan törmätä muun muassa saatavuuden (engl. *availability*) ongelmiin ja tietenkin tiedon luottamuksellisuuden vaarantumiseen. Myös eri CITINT-organisaatioiden ja työkalujen välillä tunnistettu prosessien ja struktuurien heterogeenisuus monimutkaistaa integraatioita. Lisäksi tiedon käyttäjän on luotava mekanismit hyödynnettävän tiedon luotettavuuden arvioinnille ja kiinnittää erityistä huomiota tiedon validointiin ja verifiointiin, sillä CITINT voi olla altis vaikuttamiselle. Suomen kontekstissa oman haasteensa tuovat tiedon salassapitoon ja luokitteluun liittyvät mekanismit, joten on pohdittava, miten varmistetaan tiedon oikeanlaisesta ja oikea-aikaisesta turvallisuusluokittelusta.

CITINTin prosessien ja organisaatioiden nopea kehitys asettaa erityisiä vaatimuksia lainsäädäntötyölle ja kansainvälisten sopimusten sisältämille määritelmille. Tulkittaanko CITINT-toimija esimerkiksi Geneven sopimuksen siviilihenkilöitä koskevan osion mukaan 4. artiklan mukaisesti suojeltavaksi henkilöksi? Vai sovelletaanko häneen 5. artiklassa määriteltyjä poikkeuksia, jossa "[–] selkkauksen osapuolella on pätevää aihetta epäillä, että tietty tämän sopimuksen suojelema henkilö ryhtyy valtion turvallisuutta vaarantavaan toimintaan, tai jos on selvitetty hänen itse teossa siihen ryhtyneen [–]" (Ulkoasiainministeriö, 2015). Asian pohdinta on erityisen ajankohtaista, sillä tiettyjen tulkintojen mukaan esimerkiksi suomalaisen yrityksen Iceyen voidaan ajatella olevan osapuolena Venäjän Ukrainaan kohdistamassa hyökkäyssodassa, sillä se mahdollistaa merkittävän suorituskyvyn Ukrainalle. Siten Venäjä voisi oikeutetusti kohdistaa vaikuttamista yrityksen satelliitteihin. (Ks. esim. Militarnyi, 2023; Court, 2023; Nasu, 2022; Nasu 6.9.2022.)

Tässä raportissa on tunnistettu myös useita CITINTin mahdollisuuksia ja vahvuuksia. CITINT voi parhaimmillaan mahdollistaa erittäin nopean tiedon jakelun prosessien läpi ja toisaalta myös levittämisen verkostoissa. Erityisen huomionarvoista on myös se, että ajallinen ja geospaatialinen kattavuus skaalautuvat CITINT-toimijoiden verkostojen kattavuuden mukaan. Ideaalitapauksessa tiettyä ilmiötä käsittelevää aineistoa ja havainnotoja voidaan saada laajalta alueelta tiheästi ja nopeassa tahdissa. CITINTin huomioiminen organisaatioiden toimintatavoissa voi mahdollistaa myös vuorovaikutteisuuden ja jopa räätälöityjen täsmällisten tietopyyntöjen hyödyntämisen. CITINTiä älykkäästi fasilitoimalla voidaan saavuttaa myös kansallista etua esimerkiksi koheesion lisääntymisen sekä mahdollisen subjektiivisesti koetun resilienssin vahvistavan vaikutuksen myötä. CITINTin fasilitointi voi tukea sen suorituskykyä.

Ukrainan Deltan kaltaiset nopean päivityssyklin ja laajan käyttäjäkunnan työkalut voivat mahdollistaa edun strategisella, operatiivisella ja taktisella tasolla. Delta tukee horisontaalista informaation levittämistä sekä ehjän ja strukturoidun tilannekuvan muodostamista päätöksenteon tueksi.

Todennäköisesti sekä valtiosta erilliset CITINT-toimijat että valtion tekemä CITINT-fasilitointi lisääntyvät sen mukaan, mitä epävarmemmaksi käy maailmanpoliittinen tilanne. Kuvaan tulee vielä molemmin puolin lisääntyvä vastapuolen disinformaatio ja muut tiedon luotettavuuteen, eheyteen ja saatavuuteen vaikuttavat tekijät.

Tulemme myös näkemään CITINTiä yhä enemmän ei-valtiollisessa ammatillisessa toiminnassa kuten rekrytoinnissa, konsultoinnissa, journalismissa, tieteessä ja yksityis-sektorin turva-alalla. Miten varmistamme, että tiedustelua tehdään eri aloilla vastuullisesti ja Suomen lakeja kunnioittaen? Entä miten tämä kehitys huomioidaan tulevaisuuden lainsäädännössä?

Lähteet

- 2NS. (n.d.). Open source intelligence. Haettu 1.3.2024 osoitteesta <https://www.2ns.fi/palvelut/open-source-intelligence/>
- Althoff, M. (2026). Human intelligence. Teoksessa M. Lowenthal & R. Clark (toim.), *The 5 Disciplines of Intelligence Collection* (s. 45–79).
- Arthur, P. & Cowell-Meyers, K. (2023). Irish Republican Army. Encyclopaedia Britannica. Haettu 1.10.2023 osoitteesta <https://www.britannica.com/topic/Irish-Republican-Army>
- Borger, J. (18.12.2022). 'Our weapons are computers': Ukrainian coders aim to gain battlefield edge. The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2022/dec/18/our-weapons-are-computers-ukrainian-coders-aim-to-gain-battlefield-edge>
- Burke, P. (2022). The issues in the collection, verification and actionability of citizen-derived and crowdsourced intelligence during the Russian invasion of Ukraine, 2022. *Strategic Panorama*, erikoisnumero, 94–103. <https://doi.org/10.53679/2616-9460.specialissue.2022.09>
- Clock & Cloud. (n.d.). About us. Haettu 15.4.2024 osoitteesta <https://www.ccintel.fi/en/about>
- Collin, P. (2020). Turun 17 vuoden takaisesta arvokuljetusryöstön yrityksestä vaaditaan yli seitsemän vuotta vankeutta – vahvin todiste hanskoista löytynyt DNA. <https://yle.fi/a/3-11200771>
- Court, E. (20.9.2023). Military intelligence: Crowdfunded satellite had 'very important role' in Sevastopol attack. The Kyiv Independent. <https://kyivindependent.com/military-intelligence-crowdfunded-satellite-had-very-important-role-in-attack-on-sevastopol/>
- Cyberwatch Finland. (n.d.). Yritys. haettu 15.4.2024 osoitteesta <https://www.cyberwatchfinland.fi/yritys>
- Endsley, M. R. (1995). Toward a theory of situation awareness in dynamic systems. *Human factors*, 37 (1), 32–64.
- EU. (2021). European Convention on Human Rights. European Court of Human Rights. Haettu 4.11.2023 osoitteesta https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_ENG
- Finder. (n.d.). Iceye Oy. Yrityshakemisto. Haettu 1.10.2023 osoitteesta <https://www.finder.fi/Kaavoitus+ja+maankäytönsuunnittelu/Iceye+Oy/Espoo/yh/teystiedot/2927748>

- Finlex (1999). Perustuslaki 731/1999.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Finlex (2003). Järjestyslaki 612/2003.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030612>
- Finlex (2011). Esitutkintalaki 805/2011.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110805>
- Finlex (2018). Tietosuojalaki 1050/2018.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>
- Fornusek, M. (11.7.2023). Minister: Ukrainian Delta system ready to integrate Western equipment, including F-16 jets. The Kyiv Independent.
<https://kyivindependent.com/minister-ukrainian-delta-system-ready-to-integrate-western-equipment-including-f-16/>
- Ghioni, R., Taddeo, M., & Floridi, L. (2023). Open source intelligence and AI: a systematic review of the GELSI literature. *AI & SOCIETY*.
<https://doi.org/10.1007/s00146-023-01628-x>
- Global Investigative Journalism Network. (n.d.) Global Conferences. Haettu 15.11.2023 osoitteesta <https://gijn.org/global-conferences/>
- Gupta, A. (2024). Market Research Future. (n.d.). Open Source Intelligence Market Size. <https://www.marketresearchfuture.com/reports/open-source-intelligence-market/market-size>
- Hakonen, K. (2020). Tiedustelun oikeuslähteet ja tiedustelua koskevan sääntelyn johdonmukaisuus. Kolumni. *Tiedusteluvalvontavaltuutettu*.
<https://tiedusteluvalvonta.fi/-/tiedustelun-oikeuslahteet-ja-tiedustelua-koskevan-saantelyn-johdonmukaisuus>
- Higgins, E. (2021). *Me olemme Bellingcat — Tiedustelupalvelu verkossa*. Docendo.
- Iceye. (n.d.). Iceye story. Haettu 7.11.2023 osoitteesta <https://www.iceye.com/company>.
- Inhunt. (n.d.). Suorahaku – headhunting. Haettu 7.11.2023 osoitteesta <https://inhunt.fi/suorahaku-headhunting/>
- Isokangas, J. (2023a). Tiedustelun perusteet. Johdanto. Luentomateriaali. Haettu 25.10.2023 osoitteesta https://moodle.jyu.fi/pluginfile.php/1380866/mod_resource/content/2/01_TSAS_7031s23_johdanto.pdf
- Isokangas, J. (2023b). Informaatio ja tiedusteluprosessi. Luentomateriaali. Haettu 15.11.2023 osoitteesta https://moodle.jyu.fi/pluginfile.php/1386718/mod_resource/content/1/02_TSAS_7031s23_informaatio_ja_prosessi.pdf
- Isokangas, J. (2023c). Henkilötiedustelu ja vastatiedustelu. Luentomateriaali. Haettu 25.10.2023 osoitteesta https://moodle.jyu.fi/pluginfile.php/1394939/mod_resource/content/3/05_TSAS_7031s23_HUMINT.pdf

- Isokangas, J. (2023d). Tiedustelun kansainvälinen yhteistoiminta. Luentomateriaali. Haettu 25.10.2023 osoitteesta https://moodle.jyu.fi/pluginfile.php/1401286/mod_resource/content/1/TSAS7031s23_KVYT.pdf
- Isokangas, J. (2024). Sähköposti työryhmälle.
- Journalisti (anonyymi) (2023). Haastattelu 15.11.2023.
- Kajanmaa, P. (2022). [MPKK:n sotataidon laitoksen johtajan Twitter-viesti, jossa kerrotaan tiedusteluyhteistyöstä Black Bird Groupin kanssa.] Haettu 25.10.2023 osoitteesta <https://twitter.com/PutteKaj/status/1502754325994647555?s=20>.
- Kastehelmi, E (2023). Haastattelu 17.10.2023.
- Kerttunen, M. (2007). *Strategia*. Julkaisusarja 3, Strategian asiantietoa, no 4, 2007. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi-fe201201241125>
- Lapinkangas, E. & Julkunen, P. (2022). Dronehavaintoja tulee nyt ennätystahtia – toimi näin, jos näet jotain epäilyttävää. Iltä-Sanomat. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009152128.html>
- Laulajainen, A., Taivalmaa, A., Vilén, T. & Virtanen M. (2023). Valtiollisen tiedustelumonopolin murtuminen. Teoksessa J. Isokangas (toim.), *Tiedustelun maailma: Muuttuva tiedustelu*. Tiedusteluanalyysi I -kurssin raportteja (s. 9–24). Informaatioteknologian tiedekunnan julkaisuja, 98. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/86797/1/Tiedustelun%20maailma%20-%20Muuttuva%20tiedustelu.pdf#page=9>
- Leponen, M. (2023). Haastattelu 15.11.2023.
- Lowenthal, M & Clark, R (2016). *The Five Disciplines of Intelligence Collection*. SAGE.
- Lozovenko, T. (11.7.2023). Ukraine's Delta system passes NATO tests and can integrate F-16s. *Ukrainska Pravda*. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2023/07/11/7410815/>
- Lyytikä, J. & Hallamaa, T. (2018). Kiina rakentaa verkkoa maailmalle – Googlen ex-toimitusjohtaja ennustaa, että Kiinan vaikutusvallan kasvu jakaa internetin kahtia. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-10442069>
- Maanpuolustuskorkeakoulu. (2019). Kadettikoulutuksen mahdollistajat. Kolumni. <https://maanpuolustuskorkeakoulu.fi/-/kadettikoulutuksen-mahdollistajat>
- McDowell, D. (2008). *Strategic intelligence: a handbook for practitioners, managers, and users* (Vol. 5). Scarecrow Press.
- Malkki, L. (2014). Toisen terroristi, toisen vapaustaistelija – Terrorismin määrittelyn ongelmat. Teoksessa A. Paronen & O. Teirilä (toim.), *Vihatkoot kunhan pelkäävät. Näkökulmia terrorismiin ilmiönä* (s. 15–42). MPKK:n strategian laitos. <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/100080/Vihatkoot%20kunhan%20Opelkäävät%20verkko-1.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

- Militarnyi. (27.10.2022). *Ukraine unveiled its own Delta situational awareness system.* <https://mil.in.ua/en/news/ukraine-unveiled-its-own-delta-situational-awareness-system/>
- Militarnyi. (4.2.2023). *The Defense Forces of Ukraine to introduce the Delta system.* <https://mil.in.ua/en/news/the-defense-forces-of-ukraine-to-introduce-the-delta-system/>
- Militarnyi. (9.3.2023). *Ukrainian Intelligence showcases images from ICEYE satellite, funded by local donations.* <https://mil.in.ua/en/news/ukrainian-intelligence-showcases-images-from-iceye-satellite-funded-by-local-donations/>
- Mint Security. (n.d.). OSINT lyhyesti. Haettu 1.3.2024 osoitteesta <https://www.mintsecurity.fi/osint/>
- Mitrovich, G. (2016) *Theorizing Citizen Learning of Open Source Intelligence as Tradecraft Training.* <https://www.proquest.com/openview/bcb13358b8e1775f077d51abab09395b>
- Mäki-Kuhna, J. (2023). *Tiedustelun perusteet. Avointen lähteiden tiedustelu.* Luentomateriaali 9.10.2023. https://moodle.jyu.fi/pluginfile.php/1402796/mod_resource/content/3/TSAS703_1-23%20OSINT%20datan%20kera%CC%88ys.pdf
- Mäntysalo, J. – Pietarinen, E. (2023). KRP ja Tulli: Järjestäytynyt rikollisuus on soluttautunut Suomen satamiin – grafiikka näyttää, miten se toimii. *Yle.* <https://yle.fi/a/74-20015814>
- Nasu, H. (2022). Targeting a Satellite: Contrasting Considerations between the Jus ad Bellum and the Jus in Bello. *International Law Studies Vol, 99, 2022, s. 143–177.*
- Nasu, H. (6.9.2022). *“The eye in space”: Iceye’s SAR satellites and the law of war.* Lieber Institute, West Point: Articles of War. Haettu 10.10.2023 osoitteesta <https://lieber.westpoint.edu/eye-space-iceyes-sar-satellites-law-of-war/>
- Nelliyullathil, M. (2020). Teaching Open Source Intelligence (OSINT) Journalism: Strategies and Priorities. *Communication & Journalism Research, 9 (1), 61–73.* <https://cjrjournal.in/Uploads/Files/CJR%202020%20JUNE.pdf#page=74>
- p1ngul1n0. (2023). *Blackbird.* An OSINT tool to search fast for accounts by across 581 sites. Haettu 12.11.2023 osoitteesta <https://github.com/p1ngul1n0/blackbird/blob/main/README.md>
- Paasonen, J. (2023). Yksityisetsivätoiminnan huomioiminen lainsäädännön kehittämisessä. Blogipostaus. <https://jyripaasonen.fi/yksityisetsivatoiminnan-huomioiminen-lainsaadannon-kehittamisessa/>
- Pešek, K. (2023). *Komparativní případové studie: využití občanského zpravodajství (CITINT) během probíhajícího konfliktu na Ukrajině v porovnání s vybranými soudobými konflikty.* Master's thesis. Masaryk University, Faculty of Social Studies. <https://is.muni.cz/th/gjy3x/>

- Pietilä, I. (2022). *Studies of Digital Solutions Supporting Societal Participation of Youths*. Tampere University. Doctoral dissertation.
<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/143469>.
- Poliisi. (2023). KRP tutkii epäiltyä turvallisuussalaisuuden paljastamista - kolmea vaaditaan vangittavaksi. <https://poliisi.fi/-/krp-tutkii-epailtya-turvallisuussalaisuuden-paljastamista-kolmea-vaaditaan-vangittavaksi>
- Puolustusvoimat. (n.d.). Puolustusvoimien tiedustelulaitos. Haettu 17.11.2023 osoitteesta <https://puolustusvoimat.fi/tietoa-meista/tiedustelulaitos>
- Rikoslaki 39/1889. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>
- Saini Fasanotti, F. (2022). Russia's Wagner Group in Africa: Influence, commercial concessions, rights violations, and counterinsurgency failure. <https://www.brookings.edu/articles/russias-wagner-group-in-africa-influence-commercial-concessions-rights-violations-and-counterinsurgency-failure/>
- Scott, B. (2024). "Everyone freaks out when the leaks are made": data leaks, investigative journalism and intelligence practice. *Journal of Financial Crime*. Emerald Publishing Limited.
<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JFC-05-2023-0123/full/pdf?title=everyone-freaks-out-when-the-leaks-are-made-data-leaks-investigative-journalism-and-intelligence-practice>
- Sisäministeriö. (2017). Siviilitiedustelun ja Suojelupoliisin ohjauksen kehittäminen sisäministeriön hallinnonalalla - työryhmän raportti.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80032/Siviilitiedustelu%20ja%20Suojelupoliisin%20ohjaus%20NETTI.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Soeiro, L. (13.12.2022). BlackBird — Osint Tool. Medium.com.
<https://lucassoeiro.medium.com/blackbird-osint-tool-c1ed8a88c7aa>.
- Steele, R. D. (2002). *The new craft of intelligence: achieving asymmetric advantage in the face of nontraditional threats*. Strategic Studies Institute, US Army War College.
- Suojelupoliisi. (n.d.). Supon tehtävät selkosuomeksi. Haettu 8.11.2023 osoitteesta <https://supo.fi/supon-tehtavat-selkokielella>
- Suomen Yksityisetsivä- ja Lakitoimistoliitto. (n.d.-b). Eettiset säännöt. Haettu 7.11.2023 osoitteesta https://www.yksityisetsiva.fi/?page_id=207
- Teti, A. (2012). Intelligence of the third millennium – The 'Citizen Intelligence'. *Gnosis* 4/2012. Agenzia Informazioni e Sicurezza Interna. <https://gnosis.aisi.gov.it/>
- Tilastokeskus. (2008). Toimialaluokitus 2008.
<https://www2.tilastokeskus.fi/fi/luokitukset/toimiala/>
- Tutkivan journalismin yhdistys (2023). Tutki!2023 puhujat.
<https://tutkikonferenssi.fi/puhujat/>
- Tutkivan journalismin yhdistys. (2011). Yhdistyksen säännöt. Haettu 25.10.2023 osoitteesta <https://www.tutkiva.fi/wp-content/uploads/2023/05/YhdistyksenSaannot.pdf>

- Ulkoasiainministeriö. (2015). Sodan oikeussäännöt. Ulkoasiainministeriön julkaisuja 5/2015. https://um.fi/documents/35732/48132/julkaisu_sodan_oikeussäännöt
- Vainio, K. (27.5.2021). Tiedustelun renessanssi – järjestöt ja yritykset haastavat tiedustelupalveluiden monopolin. *Ulkopolitiikka*. <https://ulkopolitiikka.fi/lehti/2-2021/tiedustelun-renessanssi/>
- Vapa, M. (2023). [Marko Vapa -kanavan sittemmin poistettu Youtube-video.] Haettu 11.4.2023 osoitteesta <https://www.youtube.com/watch?v=JiVfAFcuP9w>
- Vähätalo, E. (2019). Jyväskylän kybermaistereilla riittää kysyntää. *Ruotuväki-lehti*. <https://ruotuvaki.fi/-/jyvaskylan-kybermaistereilla-riittaa-kysyntaa>
- Walton, A. (2013). Financial Intelligence: Uses and Teaching Methods (Innovative Approaches from Subject Matter Experts). *Journal of Strategic Security*, 6 (3), 393–400. <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26485084>
- Wikén, E. & Salihu, D. (2023). Uppgifter: Anställd på domstol varnade kriminella om avlyssning. Sveriges Television. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sa-infiltrerar-kriminella-den-offentliga-sektorn>
- Yksityisetsivä (n.d, -a). Suomen Yksityisetsivä- ja Lakitoimistoliitto. Etusivu. Haettu 7.11.2023 osoitteesta <https://www.yksityisetsiva.fi/>

Institute for the Study of War, Ukrainan sodan uutislähde ja ajatushautomo

Kari Taura, Juuso Erkkilä, Ville Kotro, Peppi Niemitukia

1 Johdanto

Vuonna 2022 alkaneen Ukrainan sodan myötä lähes päivittäisistä sotatilannetta käsittelevistä raporteista ja katsauksista on tullut arkipäivää valtamedioissa ympäri maailman. Suurelle yleisölle on tarjottu informaatiota helposti saatavassa muodossa sekä ajantasaista ja monipuolisia analyyskejä, joiden tarkkuus ja laajuus ylittävät aikaisempien sotien tai konfliktien yhteydessä totutun tason. Aiemmin vain tiedusteluyhteisön tai ylipäätään harvojen tahojen saatavilla olevasta informaatiosta on tullut arkipäiväinen osa nykyaikaista kansainvälistä tiedonvälitystä Ukrainan sodan myötä.

Ajankohtaisen ja luotettavan tiedon saaminen sodan keskellä olevilta konfliktialueilta on vaikeaa. Sen suhteen Ukrainan sota poikkeaa aiemmista sodista, sillä tapahtumien keskipisteessä olevien kansalaisten ja muiden epävirallisten tahojen toimesta on lähes reaaliajassa jaettu valtava määrä ajankohtaisia havaintoja ja yksityiskohtaista informaatiota esimerkiksi sosiaalisen median kanavissa. Aiempaa monipuolisemmista lähteistä kerättävissä olevan tiedon yhdistely ja analysointi on haastavaa. Lisäksi Ukrainan sotaan liittyvän disinformaation suuri määrä on vaikeuttanut luotettavan tilannekuvan muodostamista.

Siitä huolimatta, että eri maiden suurilla medioilla on Ukrainassa omia toimittajia ja tietolähteitä, on Washington D.C:ssä sijaitseva Institute for the Study of War (ISW) noussut kansainvälisesti merkittäväksi ja kenties jopa tunnetuimmaksi Ukrainan sodan uutislähteeksi, jota eri maiden valtamediat ovat hyödyntäneet omassa uutisoinnissaan aktiivisesti. Myös suomalaiset mediat ovat käyttäneet ISW:tä uutislähteenään merkittävässä määrin.

ISW:n toiminnan motiiveja, toimintamuotoja tai organisaatiota on käsitelty suomalaisessa mediassa varsin vähän. Suomalaisessa mediassa käytettyjen lähdeviittausten yhteydessä on tyypillisesti todettu, että kyseessä on instituutti, ajatushautomo tai tutkimuskeskus (ks. esim. Yle 2022a). Nämä määritelmät ovat kuitenkin varsin pintapuolisia, kun huomioidaan ISW:n asema uutismateriaalin lähteenä.

Tässä raportissa käsittelemme ISW:n roolia Ukrainan sodan uutislähteenä ja tarkastelemme lisäksi sen taustaa, toimintamuotoja, toiminnan keskeisiä motiiveja sekä organisaation tiiviitä yhteyksiä Yhdysvaltojen poliittiseen päätöksentekojärjestelmään. Lisäksi luomme katsauksen ISW:n rahoitukseen ja keskeisimpiin yhteistyöyhteyksiin, joista monet edustavat yhdysvaltalaisista puolustus- ja aseeteollisuutta, tai ovat yhteydessä Yhdysvaltojen tiedusteluyhteisöön.

2 Institute for the Study of Warin tuottamat raportit ja katsaukset

ISW julkaisee verkkosivuillaan (*understandingwar.org* ja *iswresearch.org*) raportteja ja katsauksia ajankohtaisista sodista ja konflikteista. Lisäksi ISW tiedottaa kyseisistä aiheista omissa sosiaalisen median kanavissaan (*X, YouTube ja LinkedIn*). Lähes 17 vuotta kestäneen historiansa aikana ISW:n käsittelemiä kohteita ovat olleet esimerkiksi Kiina, Afganistan, Lähi-itä sekä Ukraina (ISW, n.d, a).

ISW julkaisi 18.2.2022 varoituksen Venäjän välittömästä hyökkäysuhasta Ukrainaan (ISW, 2022a). Samana päivänä se julkaisi ensimmäisen katsauksen Ukrainan sotaan liittyen (ISW, 2022b). Jo aiemmin 26.1.2022 julkaistiin kartta Venäjän sotakaluston sijoittelusta Ukrainan ympärillä (ISW, 2022c). Jo näitä raportteja aiemmin ISW seurasi Venäjän ja Ukrainan konfliktin kehittymistä, mutta ennen Venäjän laajamittaista hyökkäystä ja päivittäisen raportoinnin aloittamista, se julkaisi katsauksia selvästi harvemmin (ISW, n.d, a). Päivittäisten ja pidemmän aikavälin raporttien sekä tilannetta kuvaavien karttojen lisäksi ISW:n henkilöstö on julkaissut vuosien 2020–2023 välisenä aikana yhdeksän sotatieteellistä tutkimusta vaihtelevista aiheista (ISW n.d, b).

Tyypillinen Ukrainan sotaa käsittelevä ISW:n katsaus on sisällöltään varsin laaja. Katsauksen sisältö koostuu yleensä varsin runsaasta tekstimäärästä ja laadukkaista karttakuvista, jotka havainnollistavat rintamalinjojen kehitystä. Tilannekatsauksen teksti sisältää kuvauksia jo varmistetuista konfliktin tapahtumista, mutta toisaalta myös arvioita tapahtumien tulevasta kulusta.

Katsauksessa käsitellään aina sodan akuutteja käännteitä Ukrainassa, mutta lisäksi tuodaan esiin myös laajempia sotaan liittyviä tapahtumia kuten esimerkiksi EU:n ja länsimaiden tukitoimia Ukrainalle, tuen linjauksia sekä pakotteita Venäjää vastaan. Katsauksissa luodaan siis hyvin seikkaperäinen ja monitahoinen katsaus Ukrainan sodan kulloiseenkin tilanteeseen. Katsausten yhteydessä esitetään kattava lähdeluettelo julkisista lähteistä, joista katsauksen tiedot ovat peräisin. (ks. esim. ISW, 2023a.)

Raporttien laatimiseen ISW käyttää monipuolisesti erilaisia avoimia lähteitä. Ukrainan sotaa koskevissa päivittäisissä katsauksissa on tavallisesti kymmeniä lähteitä. Raporteissa on käytetty neutraalien lähteiden lisäksi sekä Venäjää että Ukrainaa tukevia lähteitä. Tämän lisäksi ISW lainaa usein länsimaisia medioita ja hyödyntää myös erilaisia viranomaisraportteja, kuten Euroopan komission, Yhdysvaltojen puolustusministeriön sekä Venäjän ulkoministeriön tuottamia tietoja. (ks. esim. ISW, 2023a.)

Huomionarvoista Ukrainan sotaa käsittelevissä raporteissa on Telegram-ryhmien aktiivinen käyttäminen lähteinä. Useissa raporteissa tällaiset keskusteluryhmät muodostavat suuren osan kaikista käytetyistä lähteistä. Sosiaalista mediaa on hyödynnetty lisäksi varsinkin X:n ja Facebookin osalta. Facebookin kautta seurannassa ovat varsinkin Ukrainan sotilasviranomaiset. Ukrainalaisista medioista on käytetty esimerkiksi yleisradioyhtiö Suspilnea. Venäläisistä medioista lähteinä on käytetty muun muassa TASS:ia, Levadaa sekä Gazetaa. (ks. esim. ISW, 2023a; ISW, 2022b.)

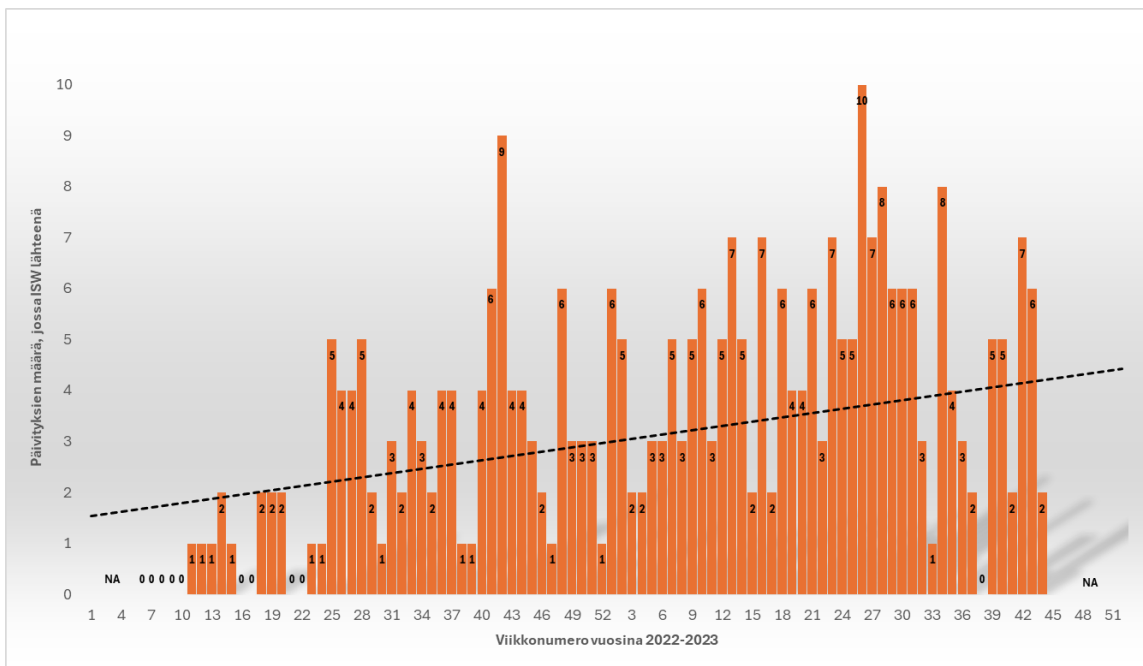
3 Institute for the Study of Warin kasvu Ukrainan sodan uutislähteeksi

ISW on ollut yksi merkittävimmistä lähteistä Ukrainan sotaa analysoitaessa (Määttänen, 2022). Ennen Ukrainan sotaa ISW:stä on kuitenkin vain muutamia mainintoja

suomalaisessa mediassa. Miten ISW on noussut sellaiseen asemaan, että sitä käytetään aktiivisesti Ukrainan sodan lähteenä, ja kuinka paljon ISW:tä oikeastaan on käytetty lähteenä?

3.1 Institute for the Study of Warin suosion kehitys ja käyttäminen uutislähteenä

Ukrainan sotaa on seurattu useissa medioissa jatkuvasti päivitettävän artikkelin avulla. Tällaiset artikkelit ovat omiaan kuvaamaan ISW:n roolia median lähteenä, sillä ne mahdollistavat suuren aineiston tarkastelun ja vertailun muihin lähteisiin. Molemmissa sekä kuviossa 1 että taulukossa 1 on käsitelty Ylen (2022a; 2022b) julkaisemia seuranta-artikkeleita. Seuranta-artikkelien dataa tarkastellessa on syytä huomioida, että läheskään kaikki artikkelien päivitykset eivät koske suoraan sotatoimia, joista ISW ensisijaisesti raportoi.

KUVIO 1. Ylen (2022a; 2022b) Ukrainan sotaa seuraavien artikkeleiden viikoittain jaotellut päivitykset, joissa on käytetty ISW:tä lähteenä. (Data on kerätty aikavälillä 12.2.2022–5.11.2023.)

Kuten kuvioista 1 voidaan nähdä ISW:n rooli on kasvanut suhteellisen suureksi Ylen uutisoinnissa Ukrainan sodasta. Sodan alussa ISW:tä ei käytetty juurikaan lähteenä, mutta jo vuoden 2022 kesällä se vakiinnutti asemansa jatkuvasti käytettynä lähteenä. Kuvion 1 trendiviiva kuvaa, kuinka ISW:n esiintyminen lähteenä on ollut nousujohteista.

Myös muulla, niin suomalaisessa kuin ulkomaisessakin mediassa, ISW on noussut suosituksi lähteeksi. Ukrainan sodan aikana ISW:tä ovat käyttäneet lähteenä esimerkiksi BBC, The Guardian, The Financial Times, The New York Times sekä The Washington Post (Määttänen, 2022). Myös ISW:n julkaisemia karttoja on käytetty laajasti mediassa. Jo mainittujen BBC:n ja Washington Postin lisäksi myös esimerkiksi Wall Street Journal ja CNN ovat käyttäneet ISW:n karttoja uutisoinnissaan. (Mackinnon, 2023.) Vuonna 2023 ISW on itse todennut olevansa maailman eniten siteerattu ajatushautomo (On Think Tanks, 2023).

ISW:n vahvaa asemaa mediassa selittää todennäköisesti sen tuottamien raporttien eri piirteet kuten tiedusteluraportille tyypillisten tärkeimpien havaintojen kokoaminen yhteen. ISW:n raporteille ominaista on myös tiivis julkaisuvolyymi sekä havainnollistavat kartat (ISW, 2023). Raportit ovat myös perusteellisen näköisiä, huolellisesti lähteistettyjä sekä tarkasti kirjoitettuja (Määttänen, 2022). ISW on medially helppokäyttöinen sekä paljon informaatiota tiivistävä lähde, josta on mahdollista kätevästi poimia uusimmat käänteet esimerkiksi Ukrainan sodasta.

ISW:n lähteenä käyttämiseen liittyy kuitenkin myös sudenkuoppia. ISW:n katsaus-ten lukeminen vaatii toimittajilta ja lukijoilta myös lähteiden arviointia (Kastehelmi, 2022). ISW:n raporteissa esiintyy myös länsimaisille toimijoille tyypillistä vahvistusvi- noumaa (engl. *confirmation bias*) eli Ukrainan onnistumisista kerrotaan enemmän kuin epäonnistumisista (Määttänen, 2022; Kastehelmi, 2022). ISW:n vakiintuneesta ase- masta huolimatta lukijan kannattaa siis huomioida, että sekään ei tuota täysin objektiivista tai puolueetonta tietoa. Tiedustelukentän ollessa muutoksessa, kuten esimerkiksi ISW:n kasvu todistaa, on entistä tärkeämpää korostaa lähdekritiikin merkitystä.

3.2 Institute for the Study of Warin rooli ja merkitys Ukrainan sodan lähteenä

Taulukon 1 avulla on mahdollista vertailla sitä, kuinka aktiivisesti ISW:tä on käytetty läh- teenä verrattuna kotimaiseen Ulkopoliittiseen instituuttiin ja sen asiantuntijoihin sekä Ison-Britannian tiedustelujulkaisuihin. Molemmat näistä toimijoista ovat myös olleet esillä mediassa Ukrainan sodan aikana. Ison-Britannian puolustusministeriö aloitti jatku- van tiedustelupäivitysten julkaisemisen sosiaalisessa mediassa viikko ennen Venäjän hyökkäystä Ukrainaan (Adam, 2022). Nämä tiedustelujulkaisut ovat ISW:n julkaisujen ta- voin nousseet merkittäväksi uutistietolähteeksi. Kyseisten tiedustelujulkaisujen vertailu ISW:n julkaisuihin on mielekästä, sillä molempia raporteja on alettu julkaista samassa aikaikkunassa.

TAULUKKO 1. Ylen (2022a; 2022b) Eri lähteiden esiintyminen Ylen seuranta-artikkeleiden päivityksissä. (Data on kerätty aikavälillä 12.2.2022–5.11.2023.)

Lähde	2022	2022 (%)	2023	2023 (%)	Yhteensä	Yhteensä (%)
Ylen uutisartikkelien päivitykset	7867	100	4914	100	12 781	100
Institute for the Study of War	108	1,4	202	4,1	310	2,4
Iso-Britannian tiedustelujulkaisut	239	3,0	267	5,4	506	4,0
Ulkopoliittinen instituutti ja sen asiantuntijat	26	0,3	26	0,5	52	0,4

ISW:n ero Ison-Britannian tiedustelukatsauksiin eli valtiollisen tiedustelupalvelun läh- teenä käyttämiseen on melko pieni ja se kertoo ISW:n merkityksellisyydestä lähteenä. Lisäksi se kertoo nykytrendin mukaisesti valtiollisten tiedustelupalveluiden monopolin murtumisesta. Toinen vertailukohta, Ulkopoliittinen instituutti (UPI) tai sen asiantuntijat, ovat esiintyneet päivityksissä vähemmän kuin ISW. Tämä siitäkin huolimatta, että ky- seessä on kotimainen ulkopoliittikkaan erikoistunut akateeminen tutkimuslaitos (UPI,

n.d). Osaltaan ilmiö voi johtua siitä, että sekä ISW:n että Ison-Britannian puolustusministeriön julkaisuja tehdään usein ja ne ovat medialle helposti tulkittavissa, kun taas akateemiset julkaisut vaativat syvempää perehtymistä tekstiin. Akateemisten julkaisujen volyymi on myös huomattavasti pienempi kuin yhtäjaksoisesti julkaistavien tiedusteluraporttien. Lisäksi Ulkopoliittisen instituutin asiantuntijat eivät ole jatkuvasti saatavilla toisin kuin päivittäiset tiedusteluraportit.

Varsinkin avointen lähteiden tiedustelua toteuttavat toimijat sekä media tekevät samankaltaista työtä, joskin eri keinoin ja eri yleisölle (Teirilä, 2020). Tämä on nähtävissä erityisesti ISW:n kohdalla, joka on noussut Ukrainan sodan myötä suurenkin yleisön tunnistamaksi uutislähteeksi. Osaltaan ISW:n ja median kohdeyleisö on siis sama. ISW (2023b) onkin itse määritellyt keskeiseksi tavoitteekseen päätöksentekijöiden ja suuren yleisön informoimisen. On kuitenkin syytä huomioida, että näillä kohderyhmillä ISW tarjoaa ensisijaisesti Yhdysvaltojen päätöksentekijöitä ja kansalaisia.

Edellä käsitelimme ISW:n merkittäväksi nousutta asemaa Ukrainan sodan uutislähteenä, sekä sen tuottamien katsausten sisältöä. ISW:n tuottaman materiaalin jatkuva käyttö valtamedioiden uutislähteenä herättää kysymyksen organisaation taustasta, toiminnan motiiveista ja esitetyn tiedon objektiivisuudesta.

Suomalaisen median toimesta ajatushautomoksi, instituutiksi tai tutkimuskeskukseksi kutsuttu ISW ei ole pohjimmiltaan uutistoimisto tai edes täysin neutraali tutkimuslaitos. ISW:llä ei myöskään ole mitään virallista akateemista asemaa (Määttänen, 2022). Millaisesta organisaatiosta on pohjimmiltaan kyse ja millaisiin päämääriin ISW pyrkii toiminnallaan?

Seuraavassa luvussa tutustutaan organisaatioon tarkemmin.

4 Institute for the Study of Warin kasvu yhden hengen toimijasta kansainvälisesti tunnetuksi vaikuttajaksi

Aiemmin lähinnä sotahistorioitsijana ja sotahistorian luennoitsijana tunnettu Kimberly Kagan perusti ISW:n vuonna 2007, jolloin Yhdysvalloilla oli yhä aktiivinen rooli Irakissa jatkuvissa sotilaallisissa operaatioissa (ISW, n.d, c). Tammikuussa 2007 Presidentti George W. Bush oli päättänyt 20 000 lisätaistelijan lähettämisestä Irakiin (engl. *“The Surge”*), mikä herätti Yhdysvalloissa runsaasti keskustelua sekä hankkeen puolesta että vastaan (Britannica, n.d).

Vuonna 2007 *The Surgeksi* kutsutun päätöksentekoprosessin aikaan Kimberly Kagan on kertonut työskennelleensä apulaisprofessorina Georgetownin yliopiston International Security Studies -ohjelmassa. Tätä aiemmin Kagan oli opettanut puolisonsa Frederick Kaganin kanssa West Pointin sotilasakatemiassa sotahistoriaa usean vuoden ajan. Vuonna 2007 Irakin sota jatkui edelleen ja useita Kimberly Kaganin entisiä West Pointin oppilaita oli sijoitettu upseereiksi Irakissa toimiviin yhdysvaltalaisjoukkoihin. Kagan sai entisiltä oppilailtaan ajankohtaista ensikäden tietoa konfliktin tapahtumista ja hän kiinnitti huomiota siihen, että valtamedioiden esittämät kuvaukset Irakin tilanteesta poikkesivat niistä tiedoista, joita hän sai suoraan tapahtumien keskipisteessä olevilta henkilöiltä. (Kagan, K., 2015.)

ISW:n verkkosivuilla Kagan kertoo tuolloin turhautuneensa Irakin konfliktia koskevan julkisen uutisoinnin vajavaisuuteen sekä yksipuolisuuteen, joiden hän katsoi vaikuttavan negatiivisesti poliittiseen päätöksentekoon Yhdysvalloissa. Tämän

seurauksena Kagan perusti ISW:n. Motiivina instituutin perustamiselle oli tuottaa reaaliaikaista sekä riippumatonta avoimista lähteistä saatavaa tietoa sotilaallisista operaatioista ja Irakissa toimivien vastarintataistelijoiden hyökkäyksistä. Tuotettava tieto oli tarkoitettu Yhdysvaltojen poliittisille päätöksentekijöille sekä yhdysvaltalaiselle suurelle yleisölle. (ISW, n.d, d).

ISW:n perustamisvaiheessa Kimberly Kagan kritisoi voimakkaasti sanankääntein Yhdysvaltain asevoimien ulkopuolella toimivien poliittisten päätöksentekijöiden sekä suuren yleisön heikkoa sotilaallisten asioiden ymmärrystä. Kagan määritteli ISW:n tavoitteeksi nykyisten ja tulevien päätöksentekijöiden valistamisen, jotta poliittisen keskustelun ja sotilaallisia ratkaisuja koskevan kansallisen päätöksenteon laatu paranisivat. (Kagan, K., 2007a; 2007b; 2015.)

ISW:n perustamisen motiivina oli siis vahva toive Yhdysvaltojen aseman vahvistamisesta ja maan etujen ajamisesta siitä näkökulmasta käsin, joka Kimberly Kaganilla itsellään oli. Kimberly Kaganin lisäksi ISW:n perustamisvaiheen taustasta nousee esiin verkosto oikeistolaisittain suuntautuneita mielipidevaikuttajia, poliittisia ja sotilaallisia asiantuntijoita sekä organisaatioita, jotka ovat pyrkineet vaikuttamaan yhdysvaltalaiseen poliittiseen päätöksentekoon jo 1990-luvulta asti.

4.1 Institute for the Study of Warin alkuvaiheen toiminta ja yhteistyöverkoston luominen

Aluksi ISW:n toiminta keskittyi *“The Iraq Report”*-nimisen katsauksen laatimiseen ja julkaisemiseen kahden viikon välein *The Weekly Standard*-lehdessä. Katsaus perustui useista julkisista lähteistä saatuun informaatioon, jota tutkimalla muodostettiin kuvauksia, selvennyksiä ja analyysjä ajankohtaisista tapahtumista Irakissa. Tuolloin ISW:n toiminta oli hyvin pienimuotoista ja sen verkkosivuilla Kimberly Kagan näkyi ainoana kontaktihenkilönä koko organisaatiossa. Sivustolla ilmoitettiin kuitenkin opiskelijoille tarjolla olevista palkattomista harjoittelupaikoista jo varsin aikaisessa vaiheessa organisaation perustamisen jälkeen. (Kagan, K., 2007c.)

ISW:n ensimmäisenä julkaisukanavana toiminut uskonservatiivinen *Weekly Standard* -lehti ilmestyi vuosina 1995–2018 ja sitä pidettiin poliittisesti vaikutusvaltaisena mediana, erityisesti presidentti George W. Bushin valtakaudella vuosina 2001–2009 (Schwartz, 2018). *Weekly Standard* julkaisi artikkeleita yksittäisiltä henkilökirjoittajilta ja ISW:tä suuremmiltakin ajatushautomoilta.

*Weekly Standard*dilla oli eri aikakausina hyvin tiiviit suhteet muutamiin tiettyihin ajatushautomoihin. Erityisen huomionarvoista on yhteistyö *Project for a New American Century* -ajatushautomon (PNAC, aktiivinen vuosina 1997–2006) ja *Foreign Policy Initiative* -ajatushautomon (FPI, aktiivinen vuosina 2009–2017) kanssa. Sekä PNAC:n että FPI:n päämääränä oli edistää Yhdysvaltojen kansainvälistä johtajuutta ja sen vahvaa sotilaallista kykyä. (Bourgeois, 2020.) Kumpikin ajatushautomo esitti julkisuudessa vahvoja kannanottoja Yhdysvaltain ulkopolitiikkaa ja maan kansainvälisiä sotilaallisia ratkaisuja koskien.

Kaikki edellä mainitut organisaatiot onnistuivat saamaan merkittävää huomiota Yhdysvaltojen poliittiselta hallinnolta ja varsinkin PNAC -ajatushautomon toimintaan osallistuneista henkilöistä monet päätyivät myöhemmin Yhdysvaltojen politiikan raskassarjalaisiksi (esim. Donald Rumsfeld, Richard ”Dick” Cheney, Paul Wolfowitz ja Dan Quayle) (Barry, 2006).

Merkillepantavaa Weekly Standardin ja edellä mainittujen ajatushautomoiden yhteistyössä on se, että näiden eri organisaatioiden avainhenkilöiden joukossa oli samoja henkilöitä. Tällaisia olivat esimerkiksi William ”Bill” Kristol, Robert Kagan, ja Frederick Kagan. He osallistuivat Weekly Standardin, PNAC:n ja FPI:n toimintaan joko organisaatioiden perustajina tai vähintäänkin aktiivisina artikkeleiden kirjoittajina. (Barry, 2006; ks. myös Abelson 2011.) Edellä mainituista henkilöistä Frederick Kagan on ISW:n Kimberly Kaganin puoliso ja Robert Kagan on Frederick Kaganin veli (American Academy, n.d; Chandrasekaran, 2012).

Kaikki edellä mainitut organisaatiot ovat edustaneet aatteellisesti samansuuntaista uuskonservatiivista näkemystä. Voidaankin päätellä, että Weekly Standard -lehti oli keskeinen yhdistävä tekijä ISW:n, PNAC:n ja FPI:n keskinäisten suhteiden alulle.

Yli 15 vuotta sitten alkanut yhteistyö näkyy ISW:n toiminnassa edelleen mm. siten että William ”Bill” Kristol kuuluu nykyisin ISW:n johtokuntaan (ISW, n.d, d). Tämän lisäksi Frederick Kagan johtaa American Enterprise Institute-ajatushautomon ”Critical Threats Projectia”, joka raportoi kansainvälisistä konflikteista tiiviissä yhteistyössä ISW:n kanssa (American Enterprise Institute, n.d). Tällä hetkellä muun muassa Brookings Instituutiossa asiantuntijana toimiva Robert Kagan jatkaa aktiivisena kommentaattorina ja Ukrainan tuen jatkamisen puolestapuhujana esimerkiksi Washington Post-lehdessä (Kagan, R., 2024; Brookings Institution, n.d).

4.2 Institute for the Study of Warin ja asevoimien sodanjohdon suhteiden kehitys Irakin ja Afganistanin sodan aikana

ISW:n perustajan Kimberly Kaganin yhteydet Yhdysvaltojen asevoimiin lähentyivät, kun hän vuodesta 2007 alkaen osallistui useisiin työryhmiin sekä sotatoimialueille tehtyihin vierailuihin, jotka liittyivät Yhdysvaltojen sotilaallisiin operaatioihin Irakissa ja Afganistanissa (Spirit of America, n.d).

Afganistanin sodan aikaan Kimberly Kagan osallistui ensin kenraali Stanley McChrystalin strategisen arviointityöryhmän työskentelyyn vuonna 2009 (Spirit of America, n.d). Vuonna 2010 Yhdysvaltojen Afganistanin joukkojen komentajaksi vaihdettiin kenraali David H. Petraeus. Hän tarjosi Kimberly ja Frederick Kaganille poikkeuksellisen roolin, jossa Kaganin pariskunta toimi käytännössä Petraeuksen strategisen tason neuvonantajina Kabulissa yli vuoden ajan. Järjestely, jossa aiemmin lähinnä sotahistorioitsijoina ansioituneet siviilihenkilöt toimivat aktiivisen sodanjohdon neuvonantajina oli tavallisesta poikkeava. Tämän tehtävän aikana Kaganin pariskunnalle annettiin korkean tason turvaluokitus ja pääsy salaisiin tiedustelutietoihin. (Chandrasekaran, 2012.)

Neuvonantajina ja turvaluokitellun tiedustelutiedon analysoijina ilman asevoimilta saatua korvausta työskennelleillä Kimberly ja Frederick Kaganilla oli sotilashenkilöstöä vapaampi mahdollisuus ilmaista näkemyksiään suoraan Petraeukselle. Petraeuksen näkökulmasta Kaganin pariskunta tarjosi todennäköisesti myös väylän mielipidevaihtamiseen Yhdysvaltojen poliittisten päätöksentekijöiden parissa Washingtonissa. (Chandrasekaran, 2012.)

Kimberly ja Frederick Kaganin poikkeuksellinen yhteistyö erityisesti kenraali Petraeuksen kanssa nähtiin puolustus- ja aseteollisuuden näkökulmasta positiivisena seikkana, joka myös edesauttoi rahallisen tuen saamista ISW:lle (Chandrasekaran, 2012; Lehman, 2013). Irakin ja Afganistanin sotien aikana alkanut yhteinen työskentely

muodosti vahvan pohjan ISW:n ja useiden Yhdysvaltojen asevoimien kenraalien väliselle myöhemmälle yhteistyölle, joka jatkuu edelleen, erityisesti ISW:n koulutus- ja kehitystoiminnassa.

4.3 Institute for the Study of Warin nykyiset toimintamuodot

Vaikka ISW on tullut suomalaisen ja kansainvälisen yleisön tietoisuuteen lähinnä Ukrainan sotaa käsittelevien uutisten lähteenä, on kyseessä ensisijaisesti tyypillinen yhdysvaltalainen ajatushautomo, jonka keskeinen intressi on tukea ja vaikuttaa Yhdysvaltain poliittiseen päätöksentekoon. ISW on jopa erikseen korostanut, että se ei ole uutistoimisto (ISW, 2023b).

Ajatushautomoiden rooli yhdysvaltalaisessa poliittisessa toimintakulttuurissa on merkittävä. Yhdysvalloissa on arvioitu olevan yli 2200 yksityisen sektorin lahjoituksilla rahoitettua ajatushautomoa, jotka pyrkivät vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon tuomalla uusia ideoita poliittiseen päätöksentekoon ja arvioimalla voimassa olevia poliittisia linjauksia omien näkemyksiensä mukaisesti. Ajatushautomot pyrkivät osallistumaan aktiivisesti yhdysvaltalaiseen poliittiseen keskusteluun maan hallinnon edustajien kanssa ja ne jakavat median kautta näkemyksiään myös suurelle yhdysvaltalaiselle yleisölle. Monilla ajatushautomoilla on lisäksi koulutustoimintaa, jonka kautta koulutetaan ajatushautomon näkemyksen jakavia henkilöitä yhdysvaltalaiseen poliittiseen järjestelmään. Ajatushautomoiden toimintatapaan kuuluu tyypillisesti myös epävirallisen ja ei-julkisen vuoropuhelun harjoittaminen Yhdysvaltain poliittisen hallinnon edustajien kanssa. (Del Rosso, 2021.)

Yhdysvalloissa ajatushautomot ovat saaneet vaikutusvaltaa poliittiseen keskusteluun osittain siksi, että niiden on katsottu olevan tutkimuslaitoksia, joilla ei ole suoranaisia rahallisia intressejä poliittista päätöksentekoa koskien, eikä niiden rahoitus tule valtiolta. Toisaalta ajatushautomoiden neutraaliutta on kyseenalaistettu. Ajatushautomoiden ja rahoittajien etuja ajavien lobbareiden välistä rajaa on pidetty epämääräisenä, koska ajatushautomoiden on katsottu myös edistävän tärkeiden yritysrahoittajiensa agenda. Ajatushautomot saavat toimia Yhdysvalloissa verovapaasti, mutta ajatushautomoiden ei välttämättä tarvitse julkistaa kaikkia yksittäisiä rahoittajiaan. (Lipton & Williams, 2016.)

Missiokseen ISW ilmoittaa pyrkivänsä edistämään sotilaallisten asioiden (engl. *military affairs*) ymmärrystä niin luotettavan tutkimuksen, analyysien kuin koulutuksenkin kautta. ISW on ilmoittanut olevansa sitoutunut parantamaan Yhdysvaltojen kykyä suorittaa sotilaallisia operaatioita, ja vastata nouseviin uhkiin maan omien strategisten päämäärien saavuttamiseksi. (ISW, n.d, d.)

ISW:n organisaation koko oli vuoden 2024 huhtikuussa muutamia kymmeniä henkilöitä. Verkkosivustollaan ISW esittelee henkilökuntaan kuuluvaksi 44 henkilöä, mukaan lukien johtokunta ja hallinnollinen henkilökunta. Henkilöstöstä yhdeksällätoista on tehtävänimikkeenä analyytikko. (ISW, n.d, d.) Vuoden 2021 veroilmoituksessa ISW ilmoitti palkatun henkilökunnan kooksi 23 henkilöä. Palkatun henkilöstön lisäksi organisaatiossa on työskennellyt vuosittain useita kymmeniä henkilöitä vapaaehtoisena. (US Internal Revenue Service, 2022.)

Näiden tietojen perusteella arvioimme, että ISW:n analyyttikotiimin ja myös koko organisaation koko on ollut kasvussa. Tästä huolimatta kyseessä on suhteellisen pieni

organisaatio, kun huomioidaan erityisesti Ukrainan sotaa koskevien katsausten saama laaja kansainvälinen näkyvyys.

ISW:n toiminnan painopiste on edelleen yhdysvaltalaisen poliittisten päätöksentekijöiden ja yhdysvaltalaisen yleisön informoiminen konflikteista, joihin liittyy Yhdysvaltojen intressejä. Olennainen osa ISW:n toimintaa on myös päätöksentekijöiden ja asiantuntijahenkilöstön kouluttaminen Yhdysvaltojen hallintoa varten (ISW, n.d, d).

Seuraavissa alaluvuissa perehdymme tarkemmin ISW:n nykyisiin toimintamuotoihin.

4.3.1 Avoimiin lähteisiin perustuvat analyysit, tilannekatsaukset ja raportit

Sotilaallisia konflikteja ja Yhdysvalloille tärkeitä geopolittisia aiheita käsittelevät tilaneraportit, analyysit, yhteenvedot ja taustoitusedokumentit muodostavat edelleen keskeisen osan ISW:n toiminnasta. Se on myös ilmoittanut suorittavansa yksityiskohtaista avoimiin lähteisiin perustuvaa tiedusteluanalyysiä tarjotakseen mahdollisimman tarkkaa tietoa ajankohtaisista konflikteista ja turvallisuusuhkista. (ISW, n.d, e.)

ISW:n raportointi ja sisällöntuotanto käsittelevät edelleen ainoastaan konflikteja ja kriittisiä alueita, joihin liittyy Yhdysvaltojen intressejä. ISW:n organisaatiossa on eri kohteisiin ja aiheisiin keskittyviä työryhmiä, jotka vastaavat kyseisen alueen tapahtumien analysoinnista ja raportoinnista. Analyysejä ja raportteja tuottavien työryhmien koko vaihtelee. Esimerkiksi Ukrainan sotaa koskevista raporteista vastaava työryhmä oli vuoden 2023 syyskuussa kahdeksan henkilön kokoinen (Mackinnon, 2023).

Analyysitoiminnassaan ISW hyödyntää Yhdysvaltojen tiedusteluyhteisöstä peräisin olevaa ammattitaitoa, analyysimenetelmiä ja käytäntöjä. ISW on kehittänyt näitä aiemmin Yhdysvaltojen tiedusteluyhteisössä toimineiden tiedustelun ammattilaisten avulla. Käyttämistään tiedusteluanalyysin menetelmistä ISW nostaa esiin *Structured Analytic Techniques* -menetelmän käytön. Lisäksi ISW kertoo muodostaneensa Ukrainan sodan aikana erillisen geospaatialisen työryhmän (engl. *geospatial team*), joka tuottaa hienojakoisia (engl. *granular*) kuvauksia ja karttavisualisointeja yhteistyössä eri alueisiin keskittyvien analytikkoryhmien kanssa. (ISW, 2023b.)

ISW pyrkii raportoidun tiedon ja esitettyjen arvioiden korkeaan luotettavuuteen, mutta myöntää samalla avoimesti, että avoimiin lähteisiin perustuvia analyysejä tehdään nopeasti muuttuvista tilanteista ja epätäydellisen informaation perustella, jolloin myös virhearviot ovat mahdollisia (ISW, 2023b).

Tiedusteluyhteisön toteuttamissa tiedusteluanalyyseissä esitetään aina arvio sekä informaation lähteen että lähteestä saadun informaation luotettavuudesta. Ukrainan sotaa käsittelevien analyysien myötä myös ISW on ryhtynyt esittämään tiedon luotettavuusarvioita laatimiensa katsausten yhteydessä aina kun se on mahdollista. Huomionarvoista on, että ISW omatoimisesti kehottaa laatimiensa raporttien lukijoita sekä ISW:n tuottamaa materiaalia siteeraavia organisaatioita huomioimaan sen esittämät luotettavuusarviot virhetulkintojen välttämiseksi. Lisäksi ISW muistuttaa lukijoita ymmärtämään, että tilanteista esitetyt arviot eivät ole täydellisiä faktoja. (ISW, 2023b.) Emme kuitenkaan ole havainneet, että tavanomainen uutismedia tyypillisesti esittäisi luotettavuusarvioita käyttäessään ISW:tä uutislähteenä esimerkiksi Ukrainan sotaa koskevissa artikkeleissa.

Tavanomaisesta ajatushautomosta tai tutkimuskeskuksesta poiketen ISW ilmoittaa missiokseen myös ennakkovaroituksen antamisen päätöksentekijöille ennen kriisien

realisoitumista (ISW, n.d, e; ISW Slideshare, n.d). Tämänkaltainen ennakkovaroituksen antaminen on tehtävä, joka yleensä kuuluu kansallisille tiedusteluorganisaatioille, joilla on käytettävissään avointen lähteiden lisäksi muista lähteistä saatua tietoa. ISW on oma-toimisesti määritellyt itselleen myös tämän tehtävän.

Monissa ISW:n julkaisemissa katsauksissa näkyy sen tiivis yhteistyö American Enterprise -ajatushautomon (AEI) ja sen toimintaan kuuluvan Critical Threats Projectin (CTP) kanssa siten, että julkaistun raportin tai analyysin tuottajana mainitaan esimerkiksi ”ISW ja AEI” tai ”ISW ja CTP”. Critical Threats Projectia johtaa Kimberly Kaganin puoliso Frederick Kagan. (ISW, 2022b; ISW, 2023c.)

Tilannekatsausten lisäksi ISW on julkaissut myös suoraviivaisemmin poliittiseen mielipidevaikuttamiseen tähtäävää materiaalia kuten esimerkiksi julkaisun ”*Fact Sheet: US Assistance to Ukraine*”, jossa tuodaan esiin selkeitä perusteluja sille miksi Yhdysvaltojen kannattaisi jatkaa Ukrainan tukemista. Samassa julkaisussa kumotaan huhuja ja väittämiä, joiden perusteella tukea ei kannattaisi jatkaa. (ISW, 2024.) ISW on siis selkeästi Ukrainan tuen jatkamisen kannalla.

4.3.2 Koulutus- ja kehitystoiminta

ISW:n järjestämiin koulutuksiin osallistuu vuosittain noin 100 opiskelijaa, mutta ISW:n tavoitteena on kasvattaa opiskelijoiden määrää. ISW:hen kuuluva General David H. Petraeus Center for Emerging Leaders järjestää koulutusta, joka on suunnattu ”Amerikan tuleville johtajille” kolmella eri osa-alueella (ISW, n.d, f):

- 1) *Hertog War Studies Program*. Tämä kaksiviikkoinen kurssi tarjoaa opetusta sotahistoriasta, sodankäynnin teoriasta ja käytännöistä. Koulutusohjelman luennoitsijoihin kuuluvat Kimberly ja Frederick Kaganin lisäksi useita Yhdysvaltain asevoimissa Irakin ja Afganistanin sotien aikana palvelleita kenraaleita kuten D. Petraeus, S. McChrystal, H.R. McMaster, J. Dubik, J.R. Allen sekä Australian asevoimissa palvelleet kenraali Mick Ryan. (Hertog Foundation, n.d.)
- 2) *Emerging Analyst Program*, joka valmentaa analyytikkoja kansallisen turvallisuuden uralle Yhdysvalloissa.
- 3) *Internship Program*, joka kouluttaa opiskelijoita avointen lähteiden tiedusteluun tavoitteenaan valmistaa heitä uralle kansallisen turvallisuuden parissa.

ISW:n kehitystoiminnassa huomionarvoinen rooli kuuluu kenraali evp. Jack Keaneen johtamalle General Jack Keane Center for National Security:lle, joka pyrkii tarjoamaan Yhdysvaltojen poliittisille päätöksentekijöille jatkuvia, ajantasaisia, tarkkoja ja puolueettomia analyyseja sekä asiantuntevia näkemyksiä sotilaallisista toimista, jotka liittyvät Yhdysvaltojen kansalliseen turvallisuuteen. General Jack Keane Center for National Security pyrkii myös tukemaan tiedusteluyhteisön toiminnan kehitystä innovoimalla uusia lähestymistapoja, menetelmiä ja työkaluja, jotka hyödyntävät internetin kautta saatavilla olevaa avointa dataa, jonka määrä kasvaa jatkuvasti. (ISW, n.d, g.)

4.3.3 Muut toimintamuodot

Edellä mainittujen perustoimintojen lisäksi ISW tarjoaa erityisosaamistaan yhdysvaltalaisille valtamedioille ja kongressille esimerkiksi asiantuntijahaastattelujen muodossa. Lisäksi se järjestää tapahtumia, joissa kokeneet asiantuntijat keskustelevat strategisen

tason kysymyksistä kuten esimerkiksi asevoimien roolista tulevaisuudessa. (ISW Slideshare, n.d.)

5 Institute for the Study of Warin tuki ja kritiikki

5.1 Institute for the Study of Warin rahoitus ja yritys yhteistyö

ISW on ei-kaupallinen, voittoa tavoittelematon ja verovapaasti toimiva organisaatio, joka rahoittaa toimintansa yrityksiltä, säätiöiltä sekä yksityishenkilöiltä tulevilla lahjoituksilla (ISW, n.d, h; ISW, n.d, i; Charity Navigator, n.d). Viimeisimpien julkisten verotietojen mukaan ISW:n saamat vuosilahjoitukset olivat vuonna 2021 noin 4.4 miljoonaa dollaria (US Internal Revenue Service, 2022). Vuosien 2022 tai 2023 verotustietoja tai ISW:n käytettävissä ollutta budjettia ei ole tiedossa tämän raportin laatimishetkellä.

Tukirahoituksen hankkiminen on ISW:n toiminnan kannalta elintärkeää ja organisaatio onkin panostanut tähän muun muassa rekrytoimalla rahoituksen hankkimiseen keskittyvän kehitysjohtajan vuonna 2023 (On Think Tanks, 2023; ISW, n.d, j).

ISW ilmoittaa verkkosivustollaan, että se ei ota vastaan rahoitusta valtiolta, mutta sivustolla esille nostettujen rahoittaja- ja yhteistyöyritysten joukossa on useita yrityksiä, jotka toimivat aseeteollisuudessa, tiedustelualalla ja kansainvälisten investointi- sekä lakikysymysten parissa. Yksinomaan julkisista lähteistä tehtävällä selvityksellä ei ole mahdollista varmentaa antavatko ISW:n kumppaniyritykset muutakin kuin rahallista tukea, mutta ISW on käyttänyt tukijayrityksistään nimitystä "*Corporate council*", joka viittaa yhteistyön olevan tiiviimpää kuin pelkästään toiminnan rahallista tukemista. (ISW, n.d, i; ISW, n.d, k.) Tätä arviota puoltaa myös se, että ainakin viimeisimmissä julkistetuissa vuosikertomuksissa vuosilta 2011 ja 2012 ISW on kertonut tarjoavansa *Corporate Council* -yhteistyöyrityksille muun muassa ISW:n johdon toimesta annettuja eksklusiivisia tilannekatsauksia, mahdollisuuden räätälöityihin analyysiin sekä kutsuja suurelta yleisöltä suljettuihin keskustelutilaisuuksiin kansallisen turvallisuuden johtajien kanssa. (ISW, 2012; ISW, 2013).

Esimerkkejä ISW:tä nykyisin tukevista yrityksistä ovat puolustus-, ase- ja sotatarviketeollisuudessa toimivat General Motors ja General Dynamics (ISW, n.d, i). General Motorsin osalta on oletettavaa, että ISW tekee ensisijaisesti yhteistyötä sotilasajoneuvojen ja sotilaskäyttöön valmistettävien muiden järjestelmien kehittämiseen keskittyvän General Motors Defense -tytärtyhtiön kanssa (GM Defense, n.d). General Dynamics puolestaan on monialainen lähinnä puolustus- ja sotilasteknologia-alan yritys. Sen tunnettuja tuotteita ovat esimerkiksi F-16-taisteluhävittäjät, maavoimien taistelujoneuvot, merivoimien alukset, sukellusveneet, asejärjestelmät, ammustuotanto, sensori-, viesti-, johtamis- ja tietojärjestelmät sekä ohjelmistot sotilaskäyttöön ja tiedusteluun. (General Dynamics, n.d, a; General Dynamics, n.d, b; General Dynamics, n.d, c; General Dynamics, n.d, d)

Tiedustelu- ja sotilasteknologia-alalla toimivia ISW:n yhteistyöyrityksiä ovat Linkurious ja Avantus Federal. Linkurious kehittää tietojärjestelmiä eri lähteistä kerättävän tiedon visualisointiin sekä analysointiin muun muassa tiedustelun ja rikostorjunnan tarpeisiin (Linkurious, n.d). Avantus Federal on nykyisin nimeltään QinetiQ US, joka on osa monikansallista puolustus- ja turvallisuusalan konsernia QinetiQ groupia. QinetiQ group on Isossa-Britanniassa, Yhdysvalloissa ja Australiassa toimiva puolustus- ja

sotateollisuuden konserni, jonka toiminta kattaa laajan valikoiman sotilas- ja tiedustelukäyttöön suunniteltuja tietojärjestelmiä ja laitteistoja, sekä niihin liittyviä palveluja. (QinetiQ, n.d, a.) QinetiQ US tekee tiivistä yhteistyötä Yhdysvaltojen puolustushallinnon ja tiedusteluyhteisön kanssa useilla aloilla, esimerkiksi sensori- ja satelliittiteknologioissa, tiedustelu- ja valvontaratkaisuisissa (engl. *intelligence, surveillance and reconnaissance, ISR*), kyberpuolustuksessa, autonomisissa järjestelmissä sekä suojajärjestelmissä (PR Newswire, 2023; Homeland Security Today, 2020; Business Wire, 2022; QinetiQ, n.d, b).

Esimerkki ISW:n yhteistyöyrityksestä, joka toimii kansainvälisellä investointi- ja lakialalla, on Kirkland & Ellis LLP. Se on liikevaihdolla mitattuna maailman suurimpia lakitoimistoja (Thomas, 2020). Pankki- ja investointialaa edustavia ISW:n yhteistyöyrityksiä ovat muun muassa Capital Bank ja Lincolnshire Management (ISW, n.d, i).

Kaikkien ISW:n lahjoittaja- ja tukitahojen selvittäminen on kuitenkin mahdotonta pelkkien julkisten tietojen perusteella, sillä ISW suojelee lahjoittajien yksityisyyttä ja identiteettiä, sekä käsittelee kaikkia lahjoitustietoja luottamuksellisesti (ISW, n.d, i).

5.2 Institute for the Study of Waria kohtaan esitettyä kritiikkiä

ISW:tä ei ole juurikaan arvosteltu julkisuudessa, mutta joitakin kriittisiä mielipiteitä sen toiminnasta on kuitenkin esitetty. Esimerkiksi Wright (2022) huomauttaa, että ihmiset voisivat suhtautua ISW:n toimintaan eri lailla, mikäli he tietäisivät instituutin taustalla toimivan yrityksiä esimerkiksi aseeteollisuudesta. Wright (2022) jatkaa vielä kertomalla, että ISW ei levitä epätotojuuksia, mutta se saattaa asetella tietojaan taktisella tavalla sekä olla valikoiva totuuksien kertomisessa. Sotilasprofessori Aki-Mauri Huhtisen mukaan tällaisessa aiheen osin rajatussa käsittelyssä on kyse valkoisesta propagandasta (Määttänen, 2022).

Toinen kritiikkiä osakseen saanut piirre ISW:n toiminnassa on sen uuskonservatiivinen tausta (Taylor, 2022; Wright, 2022). ISW:tä on pidetty uuskonservatiivisena muun muassa luvussa 4 esille tulleiden henkilöiden ja näiden uuskonservatiivisten kytkösten vuoksi. Taylor (2022) väittää jopa, että uuskonservatiivisen taustan vuoksi ISW ei ole neutraali ja voittoa tavoittelematon organisaatio, vaan ideologinen osa Yhdysvaltain sotateollista kompleksia, minkä vuoksi ISW tuskin on uskottava lähde Ukrainan sodalle. Tämän kritiikin kohdalla on syytä huomioida, että kyseessä on Taylorin oma mielipide, vaikkakin Taylor on tohtoriksi väitellyt ansioitunut tutkija ja palkittu journalisti. (IWMMF, n.d). Mielipide on nostettu sen vuoksi esiin, että se havainnollistaa ISW:tä kohtaan esitettyä kritiikkiä.

On todennäköistä, että sotien ja konfliktien pinnalla pitäminen edesauttaa monien ISW:n tukijayritysten taloudellista menestymistä. ISW:n objektiivisuutta ja sen julkaiseman tiedon luotettavuutta tulisikin tarkastella jatkuvasti, huomioiden myös kunkin yksittäisen konfliktin luonne ja Yhdysvaltojen poliittinen asema suhteessa siihen. Ukrainan sotaa koskevassa raportoinnissa ISW on ollut luotettava, mutta organisaation tausta ja asema on syytä huomioida sen julkaisemaa tietoa tulkittaessa (esim. Kastehelmi 2022; Määttänen 2022; Wright 2022). Myös tämän raportin yhteydessä tehtyjen havaintojemme mukaan ISW:n tiedot ovat olleet luotettavia ja pääosin objektiivisia. Poikkeus objektiivisuuteen on tullut vahvistusvinoumasta, joka on voinut olla joko tahatonta tai tarkoituksellista. (ks. esim. Määttänen, 2022).

6 Yhteenveto ja johtopäätökset

ISW on Washington D.C:ssä sijaitseva yhdysvaltalainen ajatushautomo, joka on nousnut Ukrainan sotaa koskevassa kansainvälisessä uutisraportoinnissa erittäin laajalti käytetyksi lähteeksi. Myös suomalainen media on käyttänyt ISW:n tuottamia raportteja, analyysijä ja karttamateriaalia säännöllisesti raportoidessaan Ukrainan sodan tapahtumista. ISW:n saama kansainvälinen näkyvyys liittyy sen poikkeuksellisen hyvään kykyyn tuottaa laadukasta ja tiiviillä syklillä päivittyvää materiaalia tilanteen kehityksestä Ukrainassa.

ISW ei ole uutistoimisto, joka tutkisi säännönmukaisesti kaikkia maailman konflikteja, sillä sen toiminnan keskeinen motiivi on yhdysvaltalaisien päätöksentekijöiden ja suuren yhdysvaltalaisyleisön informoiminen sellaisista konflikteista joihin ISW:n oman näkemyksen mukaan liittyy Yhdysvaltojen intressejä.

ISW on ei-kaupallinen, voittoa tavoittelematon organisaatio, jonka toimintaa rahoitetaan yrityksiltä ja yksityishenkilöiltä saatavin lahjoitusvaroin. ISW:n toiminnan taustalla on uuskonservatiivinen ajattelutapa, jonka mukaan Yhdysvaltojen strategista asemaa halutaan parantaa, sekä turvata riittävät resurssit Yhdysvaltojen sotilaallisen kapasiteetin ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Ukrainan sotaa koskien ISW:n analyysit ja raportit oli alun perin suunnattu yhdysvaltalaisyleisölle, mutta globaalistuneen nopean tiedonkulun sekä internetin kautta ISW:n laatimat katsaukset ovat päätyneet kansainvälisesti tunnetuiksi ja uutismedioiden säännöllisesti käyttäviksi lähteiksi. Tämä on noteerattu myös ISW:n sisällä ja se onkin jo kutsunut itseään maailman eniten siteeratuksi yhdysvaltalaiseksi ajatushautomoksi.

ISW:n analyysitoiminta perustuu avoimista lähteistä saatuun informaatioon ja työskentelyssä korostuu vahva pyrkimys tiedon oikeellisuuteen, analyysien objektiivisuuteen ja työskentelyn läpinäkyvyyteen. ISW käyttää analyysityöskentelyssään tiedusteluyhteisössä vakiintuneita analyysimenetelmiä ja myöntää, että organisaation laatiin analyysihin ja katsauksiin liittyy aina jonkinasteinen epävarmuus, koska konflikteissa tilanteet kehittyvät nopeasti ja analyysijä tehdään aina vajavaisten tietojen perusteella. ISW pyrkii ilmoittamaan analyysiensä yhteydessä arvion analyysin luotettavuusasteesta. Tämä huomioon ottaen ISW:n tuottamaa materiaalia Ukrainan sodan tapahtumista voidaan pitää luotettavana.

On kuitenkin harvinaista, että ISW:n tuottamaa materiaalia referoivat uutismediat esittäisivät uutisartikkeleissaan arvioita esitetyn tiedon luotettavuudesta, joten tieto ISW:n esittämien katsausten ja analyysien luotettavuudesta ei välttämättä välity lukijoille ja kuulijoille. Ukrainan sodan nopeasti muuttuvat tilanteet ovat synnyttäneet haasteen, jossa eri lähteistä raportoitujen tietojen keskinäinen vertailu on jäänyt melko vähäiseksi uutismedioissa.

Ukrainan sotaa koskevassa tiedottamisessa ja uutisoinnissa sodan osapuolille tai yhdellekään muulle valtiolle ei ole muodostunut monopoliasemaa, toisin kuin joissakin aikaisemmissa sodissa tai konflikteissa. Ukrainan sodan raportointiin liittyvä erityispiirre on yksityishenkilöiden tuottaman tilanneinformaation valtava määrä. Kansalaisten ajankohtaisista tapahtumista tuottamaa kuva-, video- ja tekstimateriaalia julkaistaan lähes tauotta eri sosiaalisen median kanavissa, keskustelupalstoilla sekä verkkosivustoilla. Tätä avoimilla alustoilla julkaistua informaatiota voivat hyödyntää sekä median edustajat, yksityishenkilöt että valtiolliset tiedusteluorganisaatiot. Ukrainan sodan julkinen uutisointi on sisältänyt usein huomattavan tarkkoja yksityiskohtia ja esimerkiksi

videomateriaalia paikallisten tapahtumien kulusta, suurelta osin juuri yksityishenkilöiden tuottaman materiaalin ansiosta.

Selkeän kokonaiskuvan muodostaminen lukemattomiin avoimiin lähteisiin sirpaloituneiden yksittäisten havaintojen perusteella on kuitenkin haastavaa, eikä tavanomaisella uutismedialla ole siihen resursseja. Pelkästään suuri informaatiomäärä ei sinällään muodosta strategista tietoa, jonka perusteella olisi mahdollista ymmärtää sodan käännteitä tai arvioida tulevaa. Vasta jäsennellyn analysoinnin myötä sekalaisesta datasta ja informaatiosta muodostuu tietämystä, jonka perusteella voidaan ymmärtää tapahtumien laajempi merkitys.

Avoimista lähteistä kerätyn informaation analysointi (engl. *Open Source Intelligence*, OSINT) ja koostaminen ymmärrettäviksi raporteiksi ja analykseiksi on ollut ISW:n keskeinen toimintamuoto jo organisaation perustamisesta vuodesta 2007 lähtien. Irakin ja Afganistanin sodista alkaen ISW on järjestelmällisesti kehittänyt kykyään ja resurssejaan avointen lähteiden kautta saadun tiedon analysoimiseksi ja raportoimiseksi. ISW:n pitkä kokemus avointen lähteiden tiedustelusta ja tiedusteluyhteisön käyttämien analyysimenetelmien käytöstä on tarjonnut sille mahdollisuuden kiteyttää julkisista lähteistä saatavilla olevaa informaatiota ja tuottaa tehokkaasti ajantasaisia sekä korkealaituisia analyysejä Ukrainan sodan kehityksestä.

ISW:n avointen lähteiden tiedustelumenetelmien ja sotastrategisen osaamisen taustalla on aiemmin Yhdysvaltojen tiedusteluyhteisössä ja asevoimissa merkittävässä asemassa työskennelleitä henkilöitä. Lisäksi ISW:n aktiivisiin rahoittaja- ja yhteistyöyrityksiin kuuluu suuria ase-, puolustus- sekä sotilasteknologia-alan yrityksiä. Analyysi- ja raportointityöskentelyn ohella ISW:n keskeisiä toimintamuotoja ovat koulutustoiminta ja asiantuntijaresurssien tarjoaminen Yhdysvaltojen poliittisen päätöksenteon tukemiseksi. Omien koulutusohjelmiansa kautta ISW kehittää opiskelijoiden valmiuksia toimia Yhdysvaltojen hallinnossa ja tiedusteluyhteisössä.

Ukrainan sodan raportoinnin myötä ISW:n tunnettavuus on kasvanut merkittävästi. Tämä lisää ISW:n painoarvoa yhdysvaltalaisessa poliittisessa keskustelussa entisestään ja parantaneekin organisaation mahdollisuuksia saada rahoitusta yritysyritysteistyön ja yksityislahjoitusten kautta. Avointen lähteiden tiedusteluosaamisen merkitys kasvaa myös tulevaisuuden konflikteissa ja on todennäköistä, että ISW:n koko ja analysointikapasiteetti tulevat kasvamaan.

Suomalainen media on vakiintunut käyttämään Ukrainan sodan aikana ISW:n analyysimateriaalia, ja yksittäisen kansalaisen näkökulmasta näistä materiaaleista lainatut yksityiskohtaiset tilannekuvaukset ja kartat ovat tuoneet tiedustelun maailmaa sekä terminologiaa aiempaa tutummaksi. On todennäköistä, että tulevienkin kansainvälisten konfliktien uutisoinnissa tullaan näkemään ISW:n analyyseistä peräisin olevia tilannekuvauksia ja arvioita.

Vaikka ISW:n analyysitoimintaa voidaan pitää pääosin luotettavana ja objektiivisuuteen pyrkivänä, sen julkaisemien tietojen oikeellisuutta on tarpeen seurata jatkossakin. Riskinä on, että ISW:tä rahoittavien yritysten intressit vaikuttavat tuotettuun tietoon.

ISW:n toiminnan taustamotiivina oleva pyrkimys Yhdysvaltojen strategisten intressien tukemiseen on myös huomioitava ISW:n toimintaa ja julkaisuja tarkasteltaessa. Näiden intressien tukemisen takia on todennäköistä, että ISW:n työskentely keskittyy myös tulevaisuudessa tiettyihin konflikteihin enemmän kuin toisiin. Myös yksittäisen

konfliktin osalta ISW:n raportointikohteet saattavat valikoitua taustalla vaikuttavien motiivien takia. Suomalaisen uutismedioiden on jatkossakin tukeuduttava monipuolisesti useisiin eri lähteisiin sekä arvioitava kriittisesti eri uutislähteistä saatujen tietojen laatua ja luotettavuutta.

Lähteet

- Abelson, D. (2011) First Impressions, Second Thoughts: Reflections on the Changing Role of Think Tanks in U.S. Foreign Policy. *Critical Issues of Our Time v.8, Centre for American Studies*.
<https://web.archive.org/web/20121130180152/http://cas.uwo.ca/files/Critical%20issuesvol81.pdf>
- Adam, K. (2022) How U.K. intelligence came to tweet the lowdown on the war in Ukraine. *The Washington Post*.
<https://www.washingtonpost.com/world/2022/04/22/how-uk-intelligence-came-tweet-lowdown-war-ukraine/>
- American Academy (2008). Frederick Kagan. *The American Academy in Berlin*. Haettu 10.4.2024 osoitteesta: <https://www.americanacademy.de/person/frederick-kagan/>
- American Enterprise Institute (n.d) Frederick W. Kagan: Biography & Experience. *American Enterprise Institute*. Haettu 4.4.2024 osoitteesta: <https://www.aei.org/profile/frederick-w-kagan/>
- Barry, T. (2006) Rise and Demise of the New American Century. *IRC*.
<https://web.archive.org/web/20240206092250/sites.ualberta.ca/~raitken/documents/0606riseanddemise.pdf>
- Bourgeois, P. (2020) The PNAC (1997–2006) and the Post-Cold War ‘Neoconservative Moment’. *E-international relations*. <https://www.e-ir.info/2020/02/01/new-american-century-1997-2006-and-the-post-cold-war-neoconservative-moment/>
- Britannica (n.d) The surge. *Britannica*. Haettu 7.4.2024 osoitteesta <https://www.britannica.com/event/Iraq-War/The-surge>
- Brookings Institution (n.d) Robert Kagan: Biography. *Brookings Institution*. Haettu 4.4.2024 osoitteesta: <https://www.brookings.edu/people/robert-kagan/>
- Business Wire (2022) QinetiQ US Wins \$45M Army Prototyping and Integration Contract. *Business Wire*.
<https://www.businesswire.com/news/home/20220808005729/en/QinetiQ-US-Wins-45M-Army-Prototyping-and-Integration-Contract>
- Chandrasekaran, R. (2012) Civilian analysts gained Petraeus’s ear while he was commander in Afghanistan. *The Washington Post*.
https://www.washingtonpost.com/world/national-security/civilian-analysts-gained-petraeuss-ear-while-he-was-commander-in-afghanistan/2012/12/18/290c0b50-446a-11e2-8061-253bccfc7532_story.html

- Charity Navigator (n.d) Institute for the Study of War. *Charity Navigator*. Haettu 7.4.2024 osoitteesta: <https://www.charitynavigator.org/ein/260273675>
- Del Rosso, S. J. (2021) Beyond Unhelpful Metaphors: The Influence of Think Tanks on U.S. Foreign and National Security Policy. *CSDS Policy Brief 19/2021*. <https://brussels-school.be/research/publications/beyond-unhelpful-metaphors-influence-think-tanks-us-foreign-and-national>
- General Dynamics (n.d, a) Combat Systems. *General Dynamics*. Haettu 12.4.2024 osoitteesta: <https://www.gd.com/our-businesses/combatsystems>
- General Dynamics (n.d, b) Munitions. *General Dynamics*. Haettu 12.4.2024 osoitteesta: <https://www.gd-ots.com/munitions/#>
- General Dynamics (n.d, c) Technologies. *General Dynamics*. Haettu 12.4.2024 osoitteesta: <https://www.gd.com/our-businesses/technologies>
- General Dynamics (n.d, d) Marine Systems. *General Dynamics*. Haettu 12.4.2024 osoitteesta: <https://www.gd.com/our-businesses/marine-systems>
- GM Defense (n.d) *General Motors Defense LLC*. Haettu 7.4.2024 osoitteesta: <https://www.gmdefensellc.com/site/us/en/gm-defense/home.html>
- Hertog Foundation (n.d) War studies program. *Hertog Foundation*. Haettu 5.4.2024 osoitteesta: <https://hertogfoundation.org/programs/war-studies>
- Homeland Security Today (2020) QinetiQ's U.S. Growth Fueled By DCSA Agreement. *Homeland Security Today*. <https://www.hstoday.us/industry/qinetiqs-u-s-growth-fueled-by-dcsa-agreement/>
- ISW (n.d, a) Publications. *Institute for the Study of War*. Haettu 28.3.2024 osoitteesta: https://www.understandingwar.org/publications?type%5B0%5D=backgrounder&type%5B1%5D=map&type%5B2%5D=other_work&type%5B3%5D=report&tid%5B0%5D=300&field_lastname_value=&sort_by=created&sort_order=ASC&page=13
- ISW (n.d, b) Military learning and the future of war project. *Institute for the Study of War*. Haettu 28.3.2024 osoitteesta: <https://understandingwar.org/military-learning-and-future-war-project>
- ISW (n.d, c) DR. Kimberly Kagan. *Institute for the Study of War*. Haettu 7.4.2024 osoitteesta: <https://www.understandingwar.org/press-media/staff-bios/dr-kimberly-kagan>
- ISW (n.d, d) Who we are. *Institute for the Study of War*. Haettu 7.4.2024 osoitteesta: <https://www.understandingwar.org/who-we-are>
- ISW (n.d, e) Mission Statement. *Institute for the Study of War*. Haettu 7.4.2024 osoitteesta: <https://understandingwar.org/mission-statement>
- ISW (n.d, f) The General David H. Petraeus Center for Emerging Leaders. *Institute for the Study of War*. Haettu 5.4.2024 osoitteesta: <https://www.understandingwar.org/general-david-h-petraeus-center-emerging-leaders>

- ISW (n.d, g) The General Jack Keane Center for National Security. *Institute for the Study of War*. Haettu 5.4.2024 osoitteesta: <https://www.understandingwar.org/general-jack-keane-center-national-security>
- ISW (n.d, h) Help us stay on the front lines of military thinking! *Institute for the Study of War*. Haettu 7.4.2024 osoitteesta: <https://donatenow.networkforgood.org/isw>
- ISW (n.d, i) Our Supporters. *Institute for the Study of War*. Haettu 7.4.2024 osoitteesta: <https://www.understandingwar.org/our-supporters>
- ISW (n.d, j) Gina Vaughn. *Institute for the Study of War*. Haettu 8.4.2024 osoitteesta: <https://www.understandingwar.org/press-media/staff-bios/gina-vaughn>
- ISW (n.d, k) Get Involved. *Institute for the Study of War*. Haettu 10.4.2024 osoitteesta: <https://www.understandingwar.org/get-involved>
- ISW (2012) 2011 Annual report. *Institute for the Study of War*. https://www.understandingwar.org/sites/default/files/2011_AnnualReport_26MAR_email.pdf
- ISW (2013) 2012 Annual Report. *Institute for the Study of War*. <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/ISW-2012-Annual-Report.pdf>
- ISW (2022a) Russia-Ukraine Warning update: New indicators of imminent Russian attack. *Institute for the Study of War*. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russia-ukraine-warning-update-new-indicators-imminent-russian-attack>
- ISW (2022b) Ukraine conflict updates 2022. *Institute for the Study of War*. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/ukraine-conflict-updates-2022>
- ISW (2022c) Russian force posture around Ukraine in BTGs as of January 25, 2022. *Institute for the Study of War*. <https://www.understandingwar.org/map/russian-force-posture-around-ukraine-btgs-january-25-2022>
- ISW (2023a) Russian offensive campaign assessment, November 15, 2023. *Institute for the Study of War*. <https://understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-november-15-2023>
- ISW (2023b) Statement on ISW Methodology. *Institute for the Study of War*. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/statement-isw-methodology>
- ISW (2023c) China–Taiwan Weekly Updates. *Institute for the Study of War*. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/china%E2%80%93taiwan-weekly-updates>
- ISW (2024) Fact sheet: US Assistance to Ukraine. *Institute for the Study of War*. Haettu 5.4.2024 osoitteesta: <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/fact-sheet-us-assistance-ukraine>

- ISW Slideshare (n.d) ISW at the forefront of national security. *Institute for the Study of War*. Haettu 7.4.2024 osoitteesta:
https://www.slideshare.net/slideshow/embed_code/key/9oVZDGONT2UrbO
- IWMF (n.d) Tristen Taylor. *International Women's Media Foundation*. Haettu 11.4.2024 osoitteesta: <https://www.iwmf.org/community/tristen-taylor/>
- Kagan, K. (2007a) *Institute for the Study of War*. Haettu 2.4.2024 osoitteesta:
<https://web.archive.org/web/20070430001019/http://www.understandingwar.org/>
- Kagan, K. (2007b) *Institute for the Study of War*. Haettu 2.4.2024 osoitteesta:
<https://web.archive.org/web/20070313153623/http://www.understandingwar.org/>
- Kagan, K. (2007c) *Institute for the Study of War*. Haettu 4.4.2024 osoitteesta:
<https://web.archive.org/web/20070320135350/http://www.understandingwar.org/Internships.html>
- Kagan, K. (2015) The Surge - Collective Memory Project. *Center for Presidential History, Southern Methodist University*. <https://www.smu.edu/-/media/site/dedman/academics/institutescenters/cph/collective-memory-project/the-surge/kagan-kimberly--final--20199.pdf>
- Kagan, R. (2024) Trump's anti-Ukraine view dates to the 1930s. America rejected it then. Will we now? *The Washington Post*.
<https://www.washingtonpost.com/opinions/2024/03/28/robert-kagan-trump-ukraine-america-first-isolationism/>
- Kastehelmi, E. (2022) Analyysi: Voiko Ukrainan asevoimiin, brittiedusteluun tai tunnettuun ajatuspajaan luottaa? *Iltalehti.fi*.
<https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/588a9b15-65c7-42d2-bc90-615666673366>
- Lehman, C. (2013) Experts Needed; Knowledge Optional. *PRWatch*.
<https://www.prwatch.org/news/2013/10/12282/experts-needed-knowledge-optional>
- Linkurious (n.d) Why Linkurious. *Linkurious*. Haettu 8.4.2024 osoitteesta:
<https://linkurious.com/why-linkurious/>
- Lipton, E. & Williams, B. (2016) How Think Tanks Amplify Corporate America's Influence. *New York Times*.
<https://www.nytimes.com/2016/08/08/us/politics/think-tanks-research-and-corporate-lobbying.html>
- Mackinnon, A. (2023) The Washington Whiz Kids Mapping the War in Ukraine. *Foreign Policy*. https://foreignpolicy.com/2023/09/07/washington-isw-ukraine-russia-war-open-source-intelligence/#cookie_message_anchor
- Määttänen, J. (2022) Voiko ajatus-hautomo ISW:hen luottaa? *Helsingin Sanomat*.
<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009147309.html>
- On Think Tanks (2023) Chief Development Officer. *On Think Tanks*.
<https://onthinktanks.org/job/chief-development-officer-3>

- PR Newswire (2023) QinetiQ US Awarded Advanced Research, Technology, and Integration Support Contract with U.S. Army C5ISR Research and Technology Integration Directorate. *PR Newswire*. <https://www.prnewswire.com/news-releases/qinetiq-us-awarded-advanced-research-technology-and-integration-support-contract-with-us-army-c5isr-research-and-technology-integration-directorate-301807254.html>
- QinetiQ (n.d, a) Services and Products. *QinetiQ*. Haettu 7.4.2024 osoitteesta: <https://www.qinetiq.com/en/what-we-do/services-and-products>
- QinetiQ. (n.d, b). ISR & Mission Operations. *QinetiQ*. Haettu 10.4.2024 osoitteesta: <https://www.qinetiq.com/en-us/what-we-do/isr-mission-operations>
- Schwartz, J. (2018) Weekly Standard faces uncertain future after holding its ground against Trump. *Politico*. <https://www.politico.com/story/2018/12/04/weekly-standard-future-media-trump-1045356>
- Spirit of America (n.d) Dr. Kimberly Kagan. *Spirit of America*. Haettu 6.4.2024 osoitteesta: <https://spiritofamerica.org/about/team/kimberly-kagan>
- Taylor, T. (2022) Neoconservatism and the Institute for the Study of War. *BusinessDay*. <https://www.businesslive.co.za/bd/opinion/2022-10-27-tristen-taylor-neoconservatism-and-the-institute-for-the-study-of-war/>
- Teirilä, O. (2020) Ajatuksissa ja rakenteissa – Kansainvälisiä havaintoja tiedustelukulttuurista. Teoksessa Koivula T. (toim.), Suomalaisen tiedustelukulttuurin jäljillä. s. 165–179. *Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon lait*os. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-25-3139-4>
- Thomas, D. (2020) Kirkland's Reign Continues as Firm Hits \$4 Billion in Revenue. *Law*. <https://www.law.com/americanlawyer/2020/03/18/kirklands-reign-continues-as-firm-hits-4-billion-in-revenue/?slreturn=20240310120248>
- UPI (n.d) Ulkopoliittinen instituutti: esittely. *Ulkopoliittinen instituutti*. Haettu 26.3.2024 osoitteesta: <https://www.fii.fi/instituutti>
- US Internal Revenue Service (2022) Return of Organization Exempt From Income Tax. *IRS*. https://apps.irs.gov/pub/epostcard/cor/260273675_202112_990_2023051221224850.pdf
- Wright, R. (2022) A case study in American propaganda. *Responsible Statecraft*. <https://responsiblestatecraft.org/2022/06/12/a-case-study-in-american-propaganda/>
- Yle (2022b) Tästä artikkelista löytyvät sodan tärkeimmät tapahtumat aikaväliltä 12.2.–28.12.2022. *Yle*. Haettu 6.11.2023 osoitteesta: <https://yle.fi/a/3-12314941>
- Yle (2023) Kokoamme tähän artikkeliin sodan tärkeimmät tapahtumat. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20010573>

Informaatioteknologian tiedekunnan julkaisuja
No. 102/2024

ISBN 978-952-86-0186-9 (verkkoj.)
ISSN 2323-5004